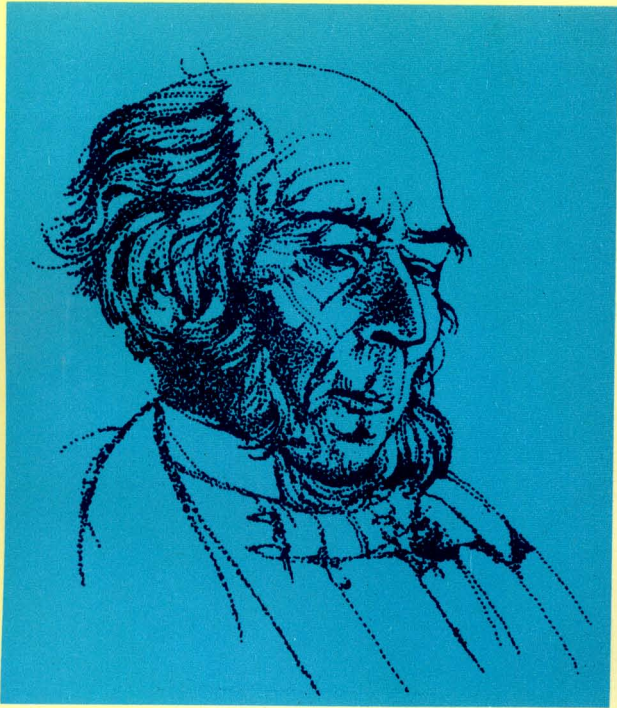

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยบูรพา

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา

ตอน

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์

โดย

ลิวอิส เอ. โคเซอร์

แปลโดย

นฤจร อธิธิจักระจรัส

แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา

ตอน

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์

ແປຈາກ

Lewis A. Coser, *Masters of Sociological Thought: Ideas in Historical and Social Context*
(New York: Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1971), pp. 88-127.

แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา

ตอน

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์

โดย

ลิวอิส เอ. โคเซอร์

แปลโดย

นฤจร อธิธิจักระจรัส

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ร่วมกับ

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

2535

แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา

ตอน เฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์

โดย ลิวอิส เอ. โคเซอร์

แปลโดย นฤจร อธิธิจักระจรัส

ISBN 974-571-404-6

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยของ

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2535

จำนวน 1,000 เล่ม

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาคารอเนกประสงค์ ชั้น 5 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 223 - 9232

จัดจำหน่ายโดย ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาคารอเนกประสงค์ ชั้นล่าง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 221-0633

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นางสาวอรุณี อินทรสุขศรี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

แบบปกโดย นายสันติ อิศรพันธุ์

ราคาเล่มละ 40 บาท

คำนำของผู้แปล

หนังสือเรื่อง *แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Masters of Sociological Thought)* ของ ลิวอิส เอ. โคเซอร์ (Lewis A. Coser) นี้เป็นตำราทางสังคมวิทยาที่ใช้กันแพร่หลายทั่วไปทั้งในอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอังกฤษ เป็นหนังสือที่กล่าวถึงแนวความคิดของนักทฤษฎีผู้เป็นต้นกำเนิดแนวความคิดทางสังคมวิทยาชีวิตของเขา และบริบททางวิชาการและทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของเขา

ถึงจะมีความหลากหลายในเนื้อหาแต่ก็เห็นได้ชัดว่า นักคิดแต่ละคนได้รับการกระทบกระเทือนอย่างสำคัญของการเกิดขึ้นของ “สังคมสมัยใหม่” (modern society) และการจัดระเบียบและความสัมพันธ์ของคนในสังคมรูปแบบใหม่นี้ ซึ่งทำให้เรามองสังคมแตกต่างกันไป การศึกษาแนวความคิดของนักคิดเหล่านี้ น่าจะช่วยให้การทำความเข้าใจความหลากหลายของสังคมวิทยาในปัจจุบันและ “สังคมสมัยใหม่” ได้ดีขึ้น

ในการแปลครั้งนี้เลือกแปลเฉพาะนักทฤษฎี 8 ท่าน ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานและมีอิทธิพลสำคัญต่อทฤษฎีทางสังคมวิทยาปัจจุบัน บทที่ 1 และ 2 คือ กองต์ และ มาร์กซ์ แปลโดย จามะรี พิทักษ์วงศ์, บทที่ 3 และ 4 สเปนเซอร์ และ เดอร์ไคม์ แปลโดย นฤจร อธิจิระจรัส, บทที่ 5 ซิมเมล แปลโดย จามะรี พิทักษ์วงศ์ และ วารุณี ภูริสินสิทธิ์, บทที่ 6 เวเบอร์ แปลโดย อังกาบ กอศรีพร, บทที่ 7 และ 8 คูลีย์ และ มีด แปลโดย วารุณี ภูริสินสิทธิ์

ความดีทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้ย่อมอยู่ที่ผู้แต่ง คือ ลิวอิส เอ. โคเซอร์ อย่างไม่ต้องสงสัย ส่วนข้อบกพร่องใดๆ ที่อาจเกิดขึ้น คณะผู้แปลขอรับผิดชอบไว้ ณ ที่นี้ และหวังว่าคงได้รับการติชมเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

จามะรี พิทักษ์วงศ์
นฤจร อธิจิระจรัส
วารุณี ภูริสินสิทธิ์
อังกาบ กอศรีพร

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สารบาญ

เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์

1820 - 1903

ผลงาน	2
การเติบโต โครงสร้าง และการแบ่งแยก	6
รูปแบบทางสังคม: สังคมแบบทหารและแบบอุตสาหกรรม ...	10
วิวัฒนาการ--แนวตรงสายเดียวหรือแนวตรงหลายสาย	14
ลักษณะหน้าที่นิยม	18
ปัจเจกนิยมกับอินทรีย์นิยม	20
การไม่เข้าแทรกแซงและการอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด ..	23
อุปสรรคที่มีต่อทฤษฎีวิวัฒนาการ	27
ชีวประวัติ	29
ระยะเวลาในกรุงลอนดอน	32
การเป็นนักเขียนที่ประสบความสำเร็จ	34
บริบททางวิชาการ	38
อิทธิพลของนักคิดรุ่นก่อน	38
อิทธิพลของนักคิดร่วมสมัย	45
บริบททางสังคม	48
สภาพการณ์ทั่วไป	48
ภูมิหลัง	56
เพื่อนและผู้ร่วมงาน	60
สภาพการณ์ทางสังคม	64
อิทธิพลของผู้อ่านและความต้องการในการอ่าน	66
สรุป	76

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์

1820 - 1903

ผลงาน

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ เป็นนักทฤษฎีผู้หนึ่ง ที่แนวความคิดอันทรงคุณค่ามักจะจมหายไปกับเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุผลที่ดูเหมือนจะดีแต่ไม่มีใครได้เรื่อง ประเด็นสำคัญในผลงานของเขาจึงควรจะถูกเลือกไปตามลักษณะที่ริชาร์ด ฮอฟสแตดเตอร์ (Richard Hofstadter) ได้แนะไว้เมื่อเขาเขียนเกี่ยวกับเฟรดเดอริก แจ็กสัน เทอร์เนอร์ (Frederick Jackson Turner) ว่า "วิธีการที่มีเหตุผลที่ดีที่สุดใน การพิจารณานักคิดทางประวัติศาสตร์ประเภทเดียวกับเขานั้น มิใช่อยู่ที่ การพยายามเล่นเอาเถิดเจ้าล่อกับข้อบกพร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ของเขา แต่ควรจะต้องอยู่ที่การส่งเสริมแนวคิดที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้ โดยการเอา แนวความคิดที่พิสูจน์แล้วว่าไม่จริงออก ตัดทอนสิ่งที่กล่าวเกินเลยไป กระชับสิ่งที่กล่าวลอซๆ ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และจัดแนวคิดทั้งหมดของเขา ให้เข้าที่ทางตามแนวทางที่ใช้ประโยชน์ได้"¹ ลักษณะดังกล่าวในงานของสเปนเซอร์จึงต้องมีการเลือกเฟ้นกันอย่างมาก ในที่นี้ซึ่งก็เป็น อย่างเดียวกันกับในส่วนต่างๆของหนังสือเล่มนี้ เราจะพิจารณาเฉพาะ คุมพลการของผู้เขียนที่มีต่อความคิดทางสังคมวิทยา โดยเน้นแต่เฉพาะที่เป็นผลงานสำคัญ ๆ เท่านั้น ความคิดในแนวอภิปรายหรือต่อต้านอภิ- ปรายของสเปนเซอร์นั้น เราจะกล่าวเพียงเล็กน้อย การเสนอใน ทำนองนี้จะไม่ชักชวนนัก เพราะการวิพากษ์วิจารณ์ในปัจจุบันเป็นไป ในทางที่ว่าสเปนเซอร์เป็นนักปรัชญาที่ค่อนข้างจะไม่ลึกซึ้งนัก

นักประวัติศาสตร์สังคมวิทยาบางคนมักจะมองสเปนเซอร์ว่าเป็น ผู้สืบทอดแนวความคิดระบบอินทรีนิยิมและวิวัฒนาการจากกงต์ แม้ว่า สเปนเซอร์จะคัดค้านจนเกินไปว่าเขาไม่ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิด

¹Richard Hofstadter, *The Progressive Historians* (New York, Alfred A. Knopf, 1968), p. 119.

ของกองค์ แต่ก็ เป็นความจริงที่ว่าพื้นฐานแนวความคิดของเขาโดยทั่วไปนั้นแตกต่างเป็นอย่างมากกับแนวความคิดของกองค์ สเปนเซอร์ ได้อธิบายความแตกต่างในแนวคิดของเขาทั้งสองไว้ดังนี้

จุดมุ่งหมายอันเป็นที่ยอมรับของกองค์คืออะไร ก็เพื่อเสนอคำอธิบายที่เป็นระบบเกี่ยวกับการพัฒนาใน*ความคิดของมนุษย์* ส่วนข้าพเจ้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอคำอธิบายที่เป็นระบบในพัฒนาการของ*โลกรอบตัวเรา* กองค์มีเจตนาที่จะอธิบายถึงที่มาของ*ความคิด*ที่จำเป็นและที่เป็นจริง ข้าพเจ้ามีเจตนาอธิบายถึงที่มาของ*สิ่งต่างๆ* ที่จำเป็นและที่เป็นจริง กองค์ปฏิเสธว่าจะตีความถึงต้นกำเนิดของ*ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์* ข้าพเจ้ามุ่งตีความหมาย... ถึงแก่นแท้ของ*ปรากฏการณ์ที่ประกอบกันขึ้นเป็นธรรมชาติ* ความเห็นของผู้หนึ่งเป็นอัตวิสัย ส่วนของอีกผู้หนึ่งเป็นภาววิสัย²

แน่นอนที่สุด กองค์สนใจไม่เพียงแต่พัฒนาการของความคิดเท่านั้น แต่ยังให้ความสนใจในความเปลี่ยนแปลงที่ควบคู่กันไปในการจัดระเบียบทางสังคมอีกด้วย และเขายังสนใจในระเบียบทางสังคมเช่นเดียวกับความก้าวหน้าของสังคม ถึงกระนั้นก็ดี สเปนเซอร์ได้มองเห็นถึงความแตกต่างในสาระสำคัญระหว่างเขาทั้งสองอย่างถูกต้อง สิ่งที่สเปนเซอร์สนใจเป็นเบื้องต้นและมากที่สุดก็คือ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะวิวัฒนาการของโครงสร้างสังคมและสถาบันสังคมมากกว่าความสนใจในภาวะต่างๆ ทางจิตใจที่เกิดตามขึ้นมา สเปนเซอร์มีความเห็นเช่นเดียวกับมาร์กซ์ว่าความคิดเป็นเพียงปรากฏการณ์ภายนอก มิใช่ความจริงแท้

² Herbert Spencer, *An Autobiography*, 2 vols.

(New York, Appleton, 1904), Vol. II, p. 570.

เขาเขียนไว้ว่า "ความคิดเห็นโดยทั่วไปในทุกยุคสมัยและทุกประเทศ เป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของโครงสร้างสังคมในยุคนั้นและประเทศนั้น ๆ"³

วิวัฒนาการอันหมายถึง "การเปลี่ยนแปลงจากภาวะที่ค่อนข้างไม่แน่นอน ไม่ต่อเนื่องกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไปสู่สภาวะที่ค่อนข้างแน่นอน ต่อเนื่องกัน และมีความหลากหลาย"⁴ นั้น สำหรับ สเปนเซอร์แล้วมันคือกระบวนการสากล ซึ่งอธิบายได้ในทำนองเดียวกัน ทั้งที่เป็น "การเปลี่ยนแปลงแรกเริ่มสุดทั้งหลายที่สากลทั้งหมดซึ่งได้ผ่านขึ้นมาแล้ว ... การเปลี่ยนแปลงล่าสุดทั้งหลายที่เราจะพบเห็นร่องรอยได้ในสังคม รวมทั้งผลิตผลของชีวิตทางสังคมทั้งหลายทั้งหมด"⁵ เมื่อไรก็ตามที่ได้มีการใช้กฎแวงสำคัญอันนี้ไปสู่ปริศนาทั้งหมดในสากลพิภพแล้ว สเปนเซอร์เห็นว่ามันย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์จะไม่แตกต่างอะไรไปจากวิวัฒนาการของปรากฏการณ์อื่น ๆ นั้นจะเป็นแต่เพียงกรณีพิเศษกรณีหนึ่งของกฎธรรมชาติที่ใช้ได้โดยสากล สังคมวิทยาสามารถเป็นวิทยาศาสตร์ได้ก็เมื่อมีพื้นฐานอยู่ที่แนวความคิดของกฎวิวัฒนาการธรรมชาติ "ตราบิตที่ความเชื่อเกี่ยวกับระเบียบของสังคมที่ไม่

³ Herbert Spencer, *The Study of Sociology* (New York, Appleton, 1891), p. 390.

⁴ *The Evolution of Society: Selections from Herbert Spencer's Principles of Sociology*. Edited and with an introduction by Robert L. Carneiro, (Chicago, The University of Chicago Press, 1967), p. xvii. คำจำกัดความนี้เขียนขึ้นใหม่และทำให้ง่ายขึ้น คำจำกัดความที่ละเอียดกว่านั้นหาอ่านได้ใน Herbert Spencer, *First Principles* (New York, Appleton, 1898), หน้า 370-73, และหน้าอื่น ๆ

⁵ *First Principles*, p. 337.

เป็นไปตามกฎธรรมชาติยังคงมีอยู่ สังคมวิทยาก็จะไม่สามารถเป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิทยาศาสตร์อย่างสมบูรณ์ได้"^๑

สเปนเซอร์ เชื่ออย่างแน่นแฟ้นว่า ในเบื้องสุดท้ายทุกเรื่องทุกรายทั้งหมดของสากลไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบอินทรีย์ (organic) หรืออนินทรีย์ (inorganic) ในทางสังคมหรือไม่ใช่ในทางสังคม ล้วนขึ้นอยู่กับกฎของวิวัฒนาการทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ทรรศนะเกี่ยวกับสังคมวิทยาของเขามุ่งสนใจอยู่ที่การเปรียบเทียบความคล่องตัวระหว่างวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตและวิวัฒนาการของสังคม ระหว่างความคล้ายคลึงกันในโครงสร้างและวิวัฒนาการของหน่วยต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตและของสังคม การให้เหตุผลในทางสังคมวิทยาของสเปนเซอร์ทั้งหมด อิงอยู่กับการใช้การอุปมาเกี่ยวกับชีววิทยาทั้งที่เขาที่เข้าซึ่งคำที่มีข้อจำกัดของการอุปมาแบบนี้ก็ตาม เนื่องจากสเปนเซอร์เป็นนักปัจเจกนิยมจัด การเปรียบเทียบเชิงอินทรีย์ภาพจึงทำให้เกิดความสากล้นยากแก่เขาทั้งในแง่สังคมวิทยาและปรัชญา ส่วนกองทัพซึ่งมีปรัชญาความคิดแบบคณาธิปไตย (collectivist philosophy) ไม่ต้องประสบกับความสากล้นยากอันนี้

การใช้การอุปมาเชิงชีววิทยาที่ได้ผลที่สุดของสเปนเซอร์ คือความเห็นของเขาที่ว่าด้วยความก้าวหน้าแบบวิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของหน่วยใด ๆ ก็จะมาตามขนาดของหน่วยที่ใหญ่ขึ้นย่อมนำมาซึ่งการแบ่งแยกมากขึ้น ถ้าจะยกตัวอย่างง่าย ๆ สำหรับสิ่งที่อยู่ในความนึกคิดของเขาในที่นี้ก็คือความคิดที่ว่า สมมติถ้ามนุษย์โตขึ้นจนมีขนาดเท่าช้างในทันทีทันใด การเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในโครงสร้างทางร่างกายของมนุษย์เท่านั้นที่จะทำให้มนุษย์สามารถเป็นสิ่งที่มีชีวิตอยู่รอดต่อไปได้

^๑ *The Study of Sociology*, p. 394.

การเติบโต โครงสร้าง และการแบ่งแยก (Differentiation)

สเปนเซอร์แสดงให้เห็นถึงการรวมตัวกันเข้าทั้งในลักษณะทางอินทรีย์และทางสังคมว่ามีขนาดที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ กล่าวคือ "สังคมจะเริ่มต้นขึ้นทำนองเดียวกับสิ่งที่มีชีวิต คือ ก่อกำเนิดขึ้นมาจากกลุ่มก้อนจุลินทรีย์ซึ่งเล็กมากเมื่อเทียบกับขนาดของกลุ่มก้อนจุลินทรีย์บางกลุ่มที่เติบโตขึ้นจนถึงขีดสุด"⁷ การเติบโตของสังคมอาจจะเกิดขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการสองกระบวนการ "ซึ่งดำเนินไปต่างหากจากกันในบางครั้ง และด้วยกันในบางครั้ง"⁸ มันเป็นผลไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งจากการเพิ่มขึ้นของประชากร "โดยการพอกพูนอย่างธรรมดาๆ ของหน่วยต่างๆ" หรือจากการประสานกันของหน่วยทั้งหลายที่มีได้เกี่ยวข้องกันมาก่อน ด้วย "การรวมตัวของกลุ่มต่างๆ และด้วยการรวมตัวของกลุ่มทั้งหลายในกลุ่มต่าง ๆ อีกทีหนึ่ง"⁹

การเพิ่มในขนาดของหน่วยต่างๆ จะติดตามมาด้วยการเพิ่มขึ้นในความสลับซับซ้อนของโครงสร้าง¹⁰ โดยค่าจำกัดความแล้ว สเปนเซอร์เห็นว่ากระบวนการของการเติบโตคือกระบวนการบูรณาการรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และในการรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้เอง ก็ต้องมีการแบ่งแยกของโครงสร้างและหน้าที่ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นตามมาด้วย ถ้าหากจะให้ระบบอินทรีย์หรือหน่วยสังคมนั้นยังคงอยู่รอดต่อไปได้ นั่นก็คือ อยู่รอดต่อไปได้ในการต่อสู้เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ สัตว์ทั้งหลายที่อยู่ในลำดับขั้นวิวัฒนาการระดับต่ำ ก็คล้ายกับตัวอ่อนของสัตว์ที่อยู่ในลำดับขั้นวิวัฒนาการที่ระดับสูงกว่า จะมีส่วนต่าง ๆ ที่

⁷ *The Evolution of Society*, p. 9. ผู้เขียนอ้างอิงจากหนังสือเล่มนี้ซึ่งหาได้ง่าย

⁸ *Ibid.*, p. 10.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*, p. 3.

แตกต่างกันมากนัก คือจะต้องค่อนข้างมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมก็เฉกเช่นเดียวกัน "ตอนแรกความไม่เหมือนกันในระหว่างกลุ่มของหน่วยต่างๆของสังคมจะไม่โดดเด่นทั้งในด้านของจำนวนและระดับ แต่พอประชากรเพิ่มพูนมากขึ้น ก็จะมีการแบ่งแยกออกเป็นส่วนใหญ่ส่วนย่อยต่าง ๆ ในสังคมมากมายและเห็นชัดเจนนมากขึ้น"¹¹

การรวมตัวกันทางสังคมเกิดขึ้นมาจากสภาวะต่าง ๆ ที่ไม่ค่อยจะมีความแตกต่างกันมากนัก ในแง่ที่ส่วนต่างๆจะมีความคล้ายคลึงกันไปสู่สภาวะที่มีความแตกต่างกันมาก โดยที่ส่วนต่าง ๆ เหล่านี้จะเริ่มมีความแตกต่างกัน ทำนองเดียวกับเช่นในสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อส่วนต่าง ๆ เริ่มมีความไม่เหมือนกันก็ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นเมื่อการแย่งแย่งกันมีมากขึ้น การพึ่งพาระหว่างกันก็จะมากขึ้น และผลก็คือมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างเช่น "เมื่ออยู่ในระยะเริ่มต้น คนทุกคนในสังคมจะเป็นทั้งนักรบ นักล่าสัตว์คนสร้างบ้าน คนสร้างเครื่องมือ พร้อมๆกันไปในขณะที่เดียวกัน นั่นคือ ทุกส่วนของสังคมสามารถตอบสนองความต้องการทุกอย่างได้ด้วยตัวเอง"¹²

เมื่อ [สังคม] เติบโตขึ้น ส่วนต่าง ๆ ของมันก็จะเริ่มไม่เหมือนกันซึ่งแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของโครงสร้าง ส่วนที่ไม่เหมือนกันก็จะค่อย ๆ มีกิจกรรมชนิดที่ไม่เหมือนกัน กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่แตกต่างกันเท่านั้น ความแตกต่างดังกล่าวยังสัมพันธ์กันเพื่อให้ต่างฝ่ายต่างเป็นไปได้ การช่วยเหลือตอบแทนกันจึงเป็นเหตุให้เกิดการพึ่งพาซึ่งกันและกันของส่วนต่างๆ และส่วนต่างๆที่พึ่งพากันนี้ ซึ่งอยู่ได้เพราะส่วนอื่นและเพื่อส่วนอื่น จะจัดรวมรูปร่างขึ้นด้วยหลักการทั่วไปแบบเดียวกับการก่อ

¹¹ Ibid.

¹² Ibid., pp. 4-5.

รูปก่อร่างของสิ่งมีชีวิตแต่ละอย่าง¹³

นักเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นพวกแรกที่อธิบายว่าการแบ่งงานกันทำเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม และจากนั้นนักชีววิทยาที่รับรองว่ามันเป็นปรากฏการณ์ของสิ่งมีชีวิตซึ่งพวกเขาเรียกว่า 'การแบ่งงานกันทำทางสรีรวิทยา' การแบ่งงานกันทำในสังคมนี้จึงทำให้สังคมทั้งหมดเป็นสิ่งที่มีชีวิตขึ้นมาได้เช่นเดียวกับในตัวสัตว์¹⁴

ในชนเผ่าที่ทำการล่าสัตว์ด้วยวิธีง่าย ๆ หน้าที่เฉพาะอย่างพัฒนาขึ้นมาอย่างทสบบๆ เท่านั้น คนๆ เดียวกันเป็นได้ทั้งนักล่าสัตว์และนักรบ แต่เมื่อสังคมเกษตรกรรมซึ่งอาศัยอยู่กันเป็นหลักแหล่งเกิดขึ้นมา บทบาทของนักเพาะปลูกกับนักรบก็เริ่มต่างกันมากขึ้น ในทำนองเดียวกันกลุ่มเผ่าเล็กๆ ต่างๆ มีแต่เพียงสถาบันทางการเมืองขั้นต้น แต่พอเมื่อหน่วยการเมืองขนาดใหญ่ได้บังเกิดขึ้นความสลับซับซ้อนและการแบ่งแยกแตกต่างกันในทางการเมืองก็จะเพิ่มขึ้นด้วยการมีหัวหน้า นักปกครอง และกษัตริย์มากมาย เมื่อขนาดเพิ่มใหญ่ขึ้นอีก "ความแตกต่างกันในทำนองเดียวกับสิ่งที่ตอนแรกทำให้เกิดหัวหน้าขึ้นมา ตอนนั้นก็ทำให้เกิดหัวหน้าของเหล่าหัวหน้าขึ้นมา"¹⁵

ในขณะที่ส่วนต่างๆ ของสังคมทั้งหมดเริ่มมีความไม่เหมือนกันมากขึ้น และเป็นผลให้บทบาทของแต่ละบุคคลเริ่มจะมีความแตกต่างมากกว่าเดิม การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจึงเพิ่มมากขึ้น "เมื่อวิวัฒนาการก้าวหน้าไป ความสอดคล้องกันของหน้าที่ต่างๆ ก็จะทวีขึ้น ในการ

¹³ Ibid., p. 8.

¹⁴ Ibid., p. 5.

¹⁵ Ibid., p. 15.

รวมตัวกันที่มีระดับต่ำทั้งด้านบุคคลและสังคม การกระทำของส่วนต่างๆ จะพึ่งพาซึ่งกันและกันน้อย ในขณะที่การรวมตัวกันที่พัฒนาแล้วทั้งด้านบุคคลและสังคม ความเชื่อมโยงของการกระทำต่าง ๆ จะประกอบกันขึ้นเป็นชีวิตส่วนรวมทั้งหมด ทำให้การกระทำส่วนประกอบต่าง ๆ ซึ่งเป็นชีวิตของส่วนย่อยทั้งหลายสามารถเป็นไปได้อ¹⁶ สิ่งที่เป็นผลลัพธ์ตามมาก็คือ "เมื่อส่วนย่อยต่าง ๆ มีความแตกต่างกันน้อย มันก็จะสามารถทำหน้าที่แทนกันได้ แต่เมื่อมันมีความแตกต่างกันมาก มันก็จะทำหน้าที่แทนกันได้สมบูรณ์น้อยลง หรือไม่สามารกระทำได้เลย"¹⁷ ในสังคมที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนทั่ว ๆ ไปที่ส่วนย่อยต่าง ๆ มักจะมีความคล้ายคลึงกันโดยธรรมชาติ ส่วนต่าง ๆ สามารถทำหน้าที่แทนกันได้โดยง่ายดาย แต่ในสังคมที่มีความซับซ้อน "หากการกระทำของส่วนหนึ่งซึ่งประกอบหน้าที่ล้มเหลว ส่วนอื่น ๆ ก็ไม่สามารถกระทำแทนได้"¹⁸ ดังนั้นสังคมซับซ้อนจึงมีโครงสร้างที่ไม่มั่นคง และอ่อนแอกว่าสังคมที่มีมาก่อนซึ่งมีลักษณะหยาบกว่า ตัวอย่างร่วมสมัยมากมายปรากฏให้เห็นหากจะลองคิดดู เช่น ความแตกต่างระหว่างสังคมอเมริกันกับสังคมเกษตรกรรมเรียบง่ายอย่างเวียดนาม

การพึ่งพาอาศัยกันของส่วนที่ไม่เหมือนกันต่างๆที่เพิ่มขึ้นในสังคมซับซ้อน และความไม่มั่นคงที่เกิดตามขึ้นมา ทำให้จำเป็นต้องมี "ระบบระเบียบ" ที่จะคอยควบคุมการกระทำของส่วนต่างๆ และประกันการประสานงานกันของส่วนต่าง ๆ เหล่านั้น "จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในโครงร่างของการเมือง จะปรากฏมีระบบระเบียบเช่นเดียวกับในโครงร่างของสิ่งที่มีชีวิต... เมื่อการรวมกันเป็น

¹⁶ Ibid., p. 25.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid., p. 26.

กลุ่มก้อนเกิดขึ้นจะเริ่มขยายและซับซ้อนมากขึ้น"¹⁰ ในตอนต้นของกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคม ศนัษระเบียบต่างๆมีขึ้นเพื่อจัดการกับสิ่งแวดล้อมภายนอกเป็นหลัก ซึ่งมีทั้ง "ศัตรูและเหยื่อ" แต่ต่อมาระบบระเบียบดังกล่าวก็จะเริ่มมีภาวะกับระเบียบต่างๆภายใน รวมทั้งการควบคุมทางสังคม เมื่อความซับซ้อนของโครงสร้างหน้าที่ต่างๆไม่เอื้อต่อการที่ส่วนย่อยต่าง ๆ จะปรับเข้าหากันได้ด้วยตัวเองอีกต่อไปแล้ว

สำหรับสเปนเซอร์แล้ว ความเข้มงวดและขอบเขตของระเบียบภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่แยกความแตกต่างระหว่างประเภทของสังคม และเขาได้พยายามที่จะจัดประเภทสังคมตามลักษณะของขอบเขตของการควบคุมภายใน ในขณะเดียวกัน และเขาก็ใช้บรรทัดฐานในการแบ่งแยกอีกอย่างหนึ่ง คือระดับของความซับซ้อนในเชิงวิวัฒนาการ การตัดประเภทสังคมสองแนวทางนี้แม้จะมีความสัมพันธ์กัน แต่ก็เป็นอิสระจากกันและกันเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากบางประการกับแบบแผนความคิดทั้งหมดของสเปนเซอร์

รูปแบบทางสังคม: สังคมแบบทหารและแบบอุตสาหกรรม

เมื่อมีความพยายามที่จะแบ่งประเภทของสังคมออกมาตามลำดับขั้นวิวัฒนาการ สเปนเซอร์ก็จัดประเภทเหล่านั้นตามลำดับเป็นแบบสามัญ แบบผสมธรรมดา แบบผสมทบสอง และแบบผสมทบสาม คำที่ใช้คู่ก่อนข้างจะคลุมเครือ แต่สิ่งที่คู่เหมือนจะอยู่ในความนึกคิดของเขาก็คือการแบ่งแยกประเภทตามระดับของความสลับซับซ้อนในโครงสร้าง ถ้าจะให้ชัดเจนยิ่งไปกว่านั้นคือ เขายังแยกความแตกต่างระหว่างสังคมสามัญออกเป็นที่ไม่มีหัวหน้า สังคมที่มีหัวหน้าเป็นครั้งคราว สังคมซึ่งตำแหน่งหัวหน้าไม่มีเสถียรภาพ และสังคมที่ตำแหน่งหัวหน้ามีเสถียรภาพ สังคมแบบผสมธรรมดาและแบบผสมทบสองก็เช่นเดียวกัน คือแบ่งตาม

¹⁰ Ibid., p. 46.

ความสลับซับซ้อนของการจัดระเบียบทางการเมืองของมัน ในทำนองเดียวกัน ประเภทต่าง ๆ ของสังคมได้รับการจัดลำดับตามวิวัฒนาการของวิถีการตั้งหลักแหล่งที่อยู่อาศัย เช่น เป็นแบบเร่ร่อน แบบตั้งหลักแหล่งถาวร หรือแบบตั้งหลักแหล่งถาวร กล่าวกันว่าโดยทั่วไปแล้วสังคมจะวิวัฒน์จากโครงสร้างแบบชนวนมาสู่แบบผสมและแบบผสมทั้งสองไปตามขั้นตอนที่จำเป็น "โดยที่รูปแบบผสมและรูปแบบผสมซ้อนจะต่อเนื่องกันเป็นลำดับ"²⁰

นอกจากการแบ่งประเภทของสังคมโดยระดับความสลับซับซ้อนนี้แล้ว สเปนเซอร์ได้เสนอพื้นฐานอีกประการหนึ่งสำหรับการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างประเภทของสังคม ในรูปแบบความคิดที่มีจุดสนใจอยู่ที่ประเภทของระเบียบภายในสังคม เพื่อแสดงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เขาเรียกว่าสังคมทหารกับสังคมอุตสาหกรรม สเปนเซอร์ได้ใช้ความต่างกันในการจัดระเบียบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากรูปแบบต่างๆของระเบียบทางสังคมมาเป็นพื้นฐาน²¹ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะต้องชี้ให้เห็นว่า การแบ่งประเภทนี้จะต่างไปจากการแบ่งที่ขึ้นอยู่กับลำดับขั้นของวิวัฒนาการ และมีรากฐานผูกพันอยู่ในทฤษฎีของสังคมที่กล่าวว่าประเภทของโครงสร้างทางสังคมจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของสังคมหนึ่งกับสังคมอื่นในสภาวะแวดล้อมเฉพาะ ไม่ว่าจะความสัมพันธ์อันนี้เป็นแบบสันติหรือแบบสู้รบ ล้วนมีผลกระทบต่อโครงสร้างภายในของสังคมและระบบระเบียบของมัน หากความสัมพันธ์เป็นอย่างสันติจะปรากฏว่าระบบระเบียบภายในค่อนข้างอ่อนแอและกระจัดกระจาย ถ้าเป็นความสัมพันธ์แบบสู้รบ จะปรากฏว่ามีการควบคุมแบบใช้กำลังรวมเข้าสู่ศูนย์กลาง ฉะนั้นโครงสร้างภายในจะไม่อิงอยู่กับระดับวิวัฒนาการอย่างในแบบแรก แต่จะขึ้นอยู่กับว่ามีหรือไม่มีความสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียงแทน

²⁰ Ibid., p. 52.

²¹ Ibid., p. 53.

ลักษณะเด่นของสังคมประเภททหารก็คือการบีบบังคับ

ลักษณะที่แสดงถึงโครงสร้างสังคมแบบทหารโดยตลอด ก็คือ หน่วยต่างๆถูกบีบบังคับให้มีการกระทำในลักษณะผสมผสานกันต่างๆ ดังเช่นความต้องการของทหารแต่ละคนที่ถูกข่มไว้ จนตนเองกลายเป็นตัวสนองความต้องการของผู้บังคับบัญชาของตน ในทุกสิ่งทุกอย่าง ความต้องการของพลเมืองในทิววงการไม่ว่าจะเป็นเอกชนหรือสาธารณชนก็แจกเช่นเดียวกัน คือถูกบีบบังคับโดยรัฐบาล การร่วมมือกันที่จะทำให้สังคมประเภททหารดำรงอยู่ได้ก็โดยความร่วมมือกันแบบบีบบังคับ... ทำนองเดียวกับระบบอวัยวะของบุคคลที่อวัยวะภายนอกจะขึ้นอยู่กับศูนย์ประสาทสำคัญอย่างสิ้นเชิง²²

ในทางตรงกันข้าม สังคมประเภทอุตสาหกรรมจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือกัน โดยความสมัครใจ และการควบคุมตนเองของแต่ละบุคคล สังคมประเภทอุตสาหกรรมจะ

มีลักษณะเฉพาะอยู่ที่อิสรภาพของบุคคลอย่างที่เป็นการติดต่อกันทางธุรกิจ มีการร่วมมือกันที่ทำให้มีกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ขึ้นในสังคม เป็นการร่วมมือกันโดยความสมัครใจ และขณะที่ระบบที่คงอยู่ซึ่งพัฒนาแล้วและก่อให้เกิดรูปแบบอุตสาหกรรมขึ้นในสังคมได้เกิดมีกลไกการควบคุมประเภทกระจายและไม่ขึ้นอยู่กับส่วนกลาง ทำนองเดียวกับระบบที่คงอยู่ซึ่งพัฒนาแล้วของสัตว์ตัวหนึ่ง มันก็ยังมีแนวโน้มที่จะลดกลไกการควบคุมเบื้องต้นมิให้รวมเข้าสู่ส่วนกลางอีกด้วย โดยการทำให้อำนาจที่เป็นปัญหา

²² Ibid., pp. 58-59.

ของกลไกการควบคุมนั้นมีขึ้นมาจากชั้นชั้นจำนวนมากมา
ต่าง ๆ²³

สเปนเซอร์เน้นให้เห็นว่า ระดับชั้นของความสลับซับซ้อนของ
สังคมเป็นสิ่งที่แยกแยะต่างหากไปจากการแบ่งรูปแบบทหารและอุตสาหกรรม
สังคมที่ส่วนต่าง ๆ ไม่ได้แตกต่างแยกแยะมากนัก อาจจะเป็น
สังคมแบบ "อุตสาหกรรม" ตามความหมายของสเปนเซอร์ (ไม่ใช่คำ
ว่า "สังคมอุตสาหกรรม" ที่ใช้กันอยู่ในทศวรรษนี้) และสังคมที่สลับซับซ้อน
สมัยใหม่อาจจะเป็นสังคมแบบทหารก็ได้ สิ่งที่กำหนดว่าสังคมจะ
เป็นแบบทหารหรืออุตสาหกรรม มิใช่อยู่ที่ระดับของความสลับซับซ้อน
ของสังคม แต่อยู่ที่การมีหรือไม่มี ความขัดแย้งกับภายนอกมากกว่า

ขณะที่การแบ่งประเภทของสังคมตามลำดับชั้นความซับซ้อนใน
เชิงวิวัฒนาการ ทำให้การมองระบบสังคมของสเปนเซอร์เป็นไปในแง่
ดี ซึ่งตอนแรกเขาใช้คำว่าความก้าวหน้า (progress) แต่ภายหลัง
ได้ใช้คำว่าวิวัฒนาการ (evolution) แต่การแบ่งประเภทสังคมเป็น
แบบทหาร-อุตสาหกรรม ทำให้เขามีทรรศนะที่ไม่ค่อยสอดคล้องนักสำหรับ
อนาคตของมนุษยชาติ เขาเขียนถึงช่วงตอนของการเปลี่ยนศตวรรษ
เอาไว้ว่า

ถ้าเราเปรียบเทียบระยะเวลาจาก ค.ศ. 1815 ถึง
1850 กับระยะเวลาจาก ค.ศ. 1850 ถึงปัจจุบัน เราอค-
มมองเห็นไม่ได้ว่าตลอดเวลาที่ได้มีการเพิ่มอาวุธ ความขัดแย้ง
ก็จะมีบ่อยขึ้นและความรู้สึกแบบทหารก็ทวนกลับคืนมาอีก การ
ปกครองแบบบิบบิงคัมก็จะแผ่ขยายออกไป...อิสรภาพของบุคคล

²³ Herbert Spencer, *The Principles of Sociology*
(New York, Appleton, 1896), Vol. I, p. 569.

คลจะลดลงในหลาย ๆ ทาง...และนี่ก็เป็นการกลับเข้าสู่การปกครองแบบบับบิงคัมซึ่งแพร่กระจายครอบคลุมชีวิตสังคมทั้งหมดที่รูปแบบประเภททหารเป็นใหญ่อยู่²⁴

สเปนเซอร์มีใช้บุคคลที่มีความเชื่ออย่างแน่วแน่ในความก้าวหน้าที่ติดต่อกันไปเป็นสายแนวเดียวดังที่เขามักจะถูกมองว่าเป็นอย่างนั้นเสมอ ๆ ลักษณะเช่นนี้จะเห็นชัดเจนยิ่งขึ้นในแบบแผนของรูปแบบวิวัฒนาการโดยทั่ว ๆ ไปของเขา

วิวัฒนาการ--แนวตรงสายเดียวหรือแนวตรงหลายสาย

ในข้อเขียนหลายเรื่อง สเปนเซอร์ได้แสดงความเห็นที่ดูเหมือนว่าเห็นโดยผู้แปลจะเป็นความเชื่อในวิวัฒนาการของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นไปแบบแนวตรงสายเดียว นั่นก็คือ ความก้าวหน้าของมนุษยชาติตามขั้นตอนของพัฒนาการนั้น ถูกกำหนดมาอย่างตายตัวเช่นเดียวกับวิวัฒนาการของบุคคลตั้งแต่วัยเด็กมาจนถึงวัยผู้ใหญ่ "ลำดับชั้นจากเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่จะไม่มีทางลัดโดยไม่ให้รู้สึกตัวเพื่อหลีกเลี่ยงกระบวนการเติบโตและพัฒนาอันน่าเบื่อหน่ายได้เลย ดังนั้น จึงไม่มีทางที่การพัฒนาของชีวิตสังคมจากรูปแบบขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงจะเป็นไปโดยที่ไม่ผ่านการแปรเปลี่ยนเล็กน้อยๆต่างๆไปตามลำดับ...กระบวนการนี้จะสั้นย่อก็มีได้ และต้องดำเนินผ่านไปตามกำหนดด้วยความอดทน"²⁵ ในบางครั้ง โดสเฉพาะอย่างสิ่งในงานเขียนระยะแรกของเขา สเปนเซอร์ให้ภาพของกระบวนการวิวัฒนาการว่าเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่เสมอโดยไม่มีว่างเว้น "การเปลี่ยนแปลงจากควมมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไปสู่ควมมีลักษณะหลากหลายนั้น จะเห็นได้จากความเจริญของอารย-

²⁴ Ibid., p. 587.

²⁵ *The Study of Sociology*, pp. 402-03.

ความแตกต่างระหว่างสังคมแบบทหารและอุตสาหกรรม*

คุณลักษณะ	สังคมทหาร	สังคมอุตสาหกรรม
หน้าที่หรือกิจกรรมสำคัญ	กิจกรรมต่อต้านและรุกรานร่วมกัน เพื่อการป้องกันและการแผ่ขยาย	การบริการของบุคคลโดยช่วยเหลือกันและมีสันติ
หลักการของการประสานกันทางสังคม	ร่วมมือกันโดยการบังคับ การบังคับให้อยู่ในระเบียบด้วยการใช้คำสั่งต่างๆ กิจกรรมมีทั้งภาวะเบี่ยงที่ให้อิทธิพลและห้ามมิให้อิทธิพล	การร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ระเบียบกฎเกณฑ์เป็นไปด้วยข้อตกลง และหลักการของความยุติธรรม กิจกรรมมีแต่ที่มีกฎระเบียบห้ามมิให้อิทธิพล
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับบุคคล	บุคคลดำรงอยู่เพื่อเป็นประโยชน์แก่รัฐ จำกัดในเสรีภาพ ทรัพย์สิน และการเคลื่อนไหวทางสังคม	รัฐดำรงอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบุคคล มีเสรีภาพ มีการจำกัดเล็กน้อยในทรัพย์สินและการเคลื่อนไหวทางสังคม
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและองค์การอื่น ๆ	องค์การทั้งหมดเป็นของรัฐ องค์การเอกชนไม่มี	สนับสนุนให้เมืององค์การเอกชน
โครงสร้างของรัฐ	รวมอำนาจสู่ศูนย์กลาง	กระจายอำนาจ
โครงสร้างของการแข่งขันทางสังคม	อันดับตำแหน่ง อาชีพและประจำการ กำหนดตายตัว ตำแหน่งเป็นมรดกตกทอด	มีการสืบทอดและเปิดโอกาสในอันดับตำแหน่งอาชีพและประจำการ มีการสืบทอดเคลื่อนย้ายในตำแหน่งต่างๆ
ประเภทของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	เศรษฐกิจแบบเอกเทศและพึ่งตนเอง การค้ากับโลกภายนอกมีน้อย ใช้วิถีตั้งอัตราภาษีศุลกากรสูง	ไม่มีเศรษฐกิจแบบเอกเทศ พึ่งพาอาศัยกันด้วยการค้าแบบสันติ มีการค้าเสรี
ลักษณะทางสังคมและส่วนบุคคลที่ได้รับการยกย่อง	มีความรักชาติ กล้าหาญ มีความเคารพ ฮ่าเกรง กัดดี เชื่อฟัง ศรัทธาในผู้ปกครอง และมีระเบียบวินัย	อิสระ เคารพผู้อื่นต่อต้านการบีบบังคับ มีความวิจิตรในส่วนบุคคล มีความจริงจังและเมตตา

* ตารางนี้ทำขึ้นจากหนังสือของ Herbert Spencer เรื่อง *The Principles of Sociology* เล่มที่ 1 บทที่ 10 และเล่มที่ 2 บทที่ 17 และ 18 โดย Neil J. Smelser ในหนังสือของเขาเรื่อง *Essays in Sociological Explanation* (Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1968), หน้า 246.

ธรรมโดยรวมทั้งหมดและความก้าวหน้าของทุกๆชาติซึ่งยังคงดำเนินต่อไปในระดับความเร็วที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ²⁶

ถึงกระนั้นในภายหลังสเปนเซอร์ก็ตระหนักดีว่า แม้วิวัฒนาการของมนุษยชาติโดยรวมจะเป็นสิ่งแน่นอน สังคมบางสังคมก็อาจจะถอยหลังเข้าคลองได้เช่นเดียวกับที่เจริญก้าวหน้า การที่เขาระลึกเช่นนี้ บางทีอาจเป็นเพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความไม่พอใจของเขาที่มีต่อสังคมอังกฤษที่ใช้แนวทางของ "พวกสนับสนุนการมีกรรมสิทธิ์ร่วม" ในปลายศตวรรษที่สิบเก้า "แม้จะถือเอาว่าวิวัฒนาการเป็นสิ่งที่หนีไม่พ้นสำหรับสังคมทั้งหมดโดยรวม ... แต่ก็จะต้องไม่ถือกันว่า มันเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในแต่ละสังคมเฉพาะหนึ่งๆ หรือแม้แต่โอกาสที่น่าจะเป็นได้"²⁷ "ขณะที่ในปัจจุบันจะไม่สามารถให้เหตุผลสนับสนุนทฤษฎีถดถอย (degradation) เอาไว้ได้ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าทฤษฎีความก้าวหน้าในรูปแบบธรรมชาของมันก็ไม่สามารถให้เหตุผลสนับสนุนเอาไว้ได้เช่นกัน... มันเป็นที่เป็นไปได้และข้าพเจ้าก็เชื่อในโอกาสที่จะเป็นไปได้ว่า การถอยหลังเข้าคลองมีบ่อยครั้งเท่ากับความเจริญก้าวหน้า"²⁸ สเปนเซอร์ให้ความเห็นว่า "ระบบอินทรีของสังคมหนึ่งก็เช่นเดียวกับระบบอินทรีของบุคคลหนึ่ง คือได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงจนกระทั่งเข้าสู่สภาวะสมดุลกับภาวะรอบด้าน และจากนั้นก็คงสภาพอยู่ต่อไปโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอีก"²⁹ เมื่อถึงขั้นสภาวะสมดุลแล้ววิวัฒนาการจะ "แสดงออกก็แต่ในการผสมผสานที่ก้าวหน้าไปเรื่อยๆ

²⁶ Herbert Spencer, *Essays, Scientific, Political and Speculative* (New York, Appleton, 1892), Vol. I, p. 19.

²⁷ *The Principles of Sociology*, I, p. 96.

²⁸ *Ibid.*, p. 95.

²⁹ *Ibid.*, p. 96.

ซึ่งจบและยุติลงด้วยลักษณะที่ตายตัว"³⁰

แม้ว่าจะสามารถยกข้อความในทางตรงกันข้ามมาอ้างได้ แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว สเปนเซอร์ เชื่อว่าสังคมไม่จำเป็นต้องพัฒนาไปข้างหน้าตามขั้นตอนที่ถุกกำหนดมาก่อนแล้วตลอดเวลา เขามีความเห็นในทำนองว่า สังคมเหล่านั้นจะพัฒนาสนองต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติของมันมากกว่า

ความก้าวหน้าของสังคมก็เช่นเดียวกับความก้าวหน้าประเภทอื่น ๆ คือมิได้ดำเนินไปเป็นแนวตรง แต่แตกแยกออกเป็นหลายสาย... ขณะที่มนุษย์แผ่กระจายไปทั่วโลก มนุษย์จะพบกับสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน และชีวิตสังคมในแต่ละแห่งซึ่งถูกกำหนดบางส่วนจากชีวิตสังคมที่มีมาก่อน ก็จะได้รับอิทธิพลบางส่วนจากสิ่งแวดล้อมใหม่ด้วย ดังนั้น กลุ่มที่เพิ่มจำนวนขึ้นก็จะแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง นั่นเป็นการกำเนิดของสังคมที่แตกต่างกันไปเป็นกลุ่มเป็นเหล่าต่าง ๆ³¹

สเปนเซอร์เห็นความคิดเห็นของเขา เพื่อแสดงความแตกต่างไปจากความคิดของผู้มีความเห็นที่ติดแน่นอยู่กับทฤษฎีพัฒนาการสายเดียวเช่น กองต์ โดยเขาเขียนว่า "ในบรรดาแนวคิดที่ตั้งไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะได้รับข้อมูลจริงๆ ที่ผิดพลาดทั้งหลาย ที่สำคัญซึ่งคือความคิดที่ว่า รูปแบบที่แตกต่างกันของสังคมซึ่งแสดงออกด้วยชนชาติที่ป่าเถื่อนและที่เจริญด้วยอารยธรรมทั่วทุกมุมโลก เป็นเพียงลำดับขั้นที่ต่างกันในวิวัฒนาการของแต่ละสังคม ความจริงนั้นน่าจะอยู่ที่ว่า ประเภททางสังคมซึ่งเป็นเช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตแต่ละอย่าง จะไม่อยู่ในลักษณะที่เป็นไปตามลำดับ แต่

³⁰ Ibid., p. 95.

³¹ *The Principles of Sociology*, III, p. 331.

จัดประเภทได้เพียงเป็นกลุ่มที่วิวัฒนาการแยกและแตกต่างออกไปจากกัน"³²

สเปนเซอร์ได้ทำให้ทฤษฎีของเขามีความคล่องตัวมากขึ้นโดยไม่ต้องสงสัย ด้วยการนำเอาปัจจัยการหยุดนิ่งอยู่กับที่และการถอยหลังเข้าคลองมาแสดงให้เห็น แต่นั่นก็เป็นการสูญเสียเส้นที่บางอย่างของทฤษฎีที่จะเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้ได้ทั่วไปกับปัญหาของจักรวาล บีทริส เวบบ์ (Beatrice Webb) เขียนบันทึกในอัตชีวประวัติของเธอชื่อ *My Apprenticeship* ว่า ครั้งหนึ่งคนพ่อของเธอซึ่งเป็นนักธุรกิจผู้ประสบความสำเร็จ ได้บอกกับเธอในลักษณะที่ไม่เห็นด้วยกับสเปนเซอร์ว่า "ธุรกิจบางอย่างเติบโตแตกแขนงออกไปและซับซ้อนมากขึ้น บางอย่างมีลักษณะเรียบง่ายและเป็นแบบแผนเดี๋ยวกันมากขึ้น บางอย่างต้องขึ้นศาลถูกฟ้องล้มละลาย ในระยะยาวและพิจารณาโดยตลอดในวงการธุรกิจแล้ว ไม่มีเหตุผลเลยที่จะคาดหวังว่าความเป็นไปอันหนึ่งนั้นนำพึงประสงค์มากกว่าความเป็นไปอีกอันหนึ่ง"

ลักษณะหน้าที่นิยม (Functionalism)

เราได้พิจารณาดังประเด็นของสเปนเซอร์แล้วว่า การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างจะเกิดขึ้นไม่ได้โดยปราศจากการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ และการเพิ่มขนาดของหน่วยสังคมจะทำให้เกิดการแบ่งแยกกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น ที่จริงแล้วข้อถกเถียงของสเปนเซอร์เกี่ยวกับสถาบันและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่วนมากจะแสดงออกในสาระความหมายของการหน้าที่ ในการวิเคราะห์เหล่านี้ จุดเริ่มต้นของเขามักจะอยู่ที่การมองหาหน้าที่ที่ได้รับการส่งเสริมจากประเด็นเฉพาะภายใต้การวิเคราะห์หนึ่งๆ "เพื่อเข้าใจว่าองค์กรหนึ่ง ๆ นั้นก่อกำเนิด

³² *The Study of Sociology*, p. 329.

³³ *The Principles of Sociology*, III, p. 3.

ขึ้นมาและพัฒนาไปอย่างไร ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงความต้องการที่ได้รับการส่งเสริมมาในตอนต้นและในภายหลัง"³³ สเปนเซอร์ได้วิเคราะห์ถึงสถาบันทางสังคมในลักษณะที่สัมพันธ์กับบ่อเกิดทั่ว ๆ ไปที่สถาบันเหล่านั้นฝังตรึงอยู่ เขาได้ลงความเห็นว่า "เมื่อเทียบความคิดและความรู้สึกของเราแล้ว สิ่งใดก็ตามที่เป็นการจัดการที่มีความเลวอย่างที่สุด สิ่งนั้นจะมีความเหมาะสมกับสภาวะซึ่งทำให้การจัดการที่ดีกว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้"³⁴ เขาได้เตือนถึงความผิดพลาดที่มักจะเกิดขึ้นในการพิจารณาชนบทรรมนิยมประเพณีที่ดัดแปลงประหลาดและน่าเกลียด น่ากลัวในมาตรฐานของคนร่วมสมัย ว่าเป็นสิ่งที่ปราศจากคุณค่าสำหรับสังคมหนึ่งๆ "แทนที่จะมองข้ามความเชื่อเรื่องผีศาจของคนป่าเถื่อน โดยถือว่าเป็นเรื่องไร้สาระหรือไม่ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายอย่างแท้จริง เรากลับต้องสืบสาวดูว่าความเชื่อนี้มีบทบาทในส่วนไหนของวิวัฒนาการทางสังคมบ้าง"³⁵

ในการพิจารณาถึงสถาบันทางสังคม สเปนเซอร์ได้พยายามอย่างเต็มที่ที่จะแสดงให้เห็นว่า สถาบันเหล่านั้นมิได้เป็นผลมาจากเจตนา และแรงกระตุ้นด้วยความจงใจของผู้กระทำ แต่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ ถูกเงินทางหน้าที่และโครงสร้าง ทั้งนี้เพราะเขามีความรู้ลึกอย่างรุนแรงในผลที่ไม่สามารถจะคาดการณ์ได้ในการกระทำของมนุษย์ "ที่เป็นตัวกำหนดคือสถานะเงื่อนไขมิใช่ความจงใจ... ประเภทต่าง ๆ ขององค์การทางการเมือง มิใช่เป็นเรื่องของการเลือกโดยเจตนา"³⁶ สเปนเซอร์ชี้ให้เราศึกษาถึงสถาบันในเชิงทวิภาค คือทั้งในแง่ของลำดับขั้นวิวัฒนาการของสถาบันและในแง่ของหน้าที่ต่าง ๆ ของสถาบันที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในระชะนั้น ๆ

³⁴ *The Study of Sociology*, p. 399.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *The Evolution of Society*, p. 141.

ปัจเจกนิสมกับอินทรีย์นิสม

สเปนเซอร์จำเป็นต้องหาวิถีทางในการสมานความคิดเห็นแบบปัจเจกนิสมจัดของเขาให้เข้ากับวิถีการศึกษาในทางอินทรีย์นิสมของเขา ในลักษณะเช่นนี้ เขาจึงมีความแตกต่างเป็นอย่างมากจากกองค์ คงจำกันได้ว่า กองค์ไม่เห็นชอบกับปัจเจกนิสมในแนวความคิดปรัชญาทั่วไปของเขา และได้พัฒนาทฤษฎีอินทรีย์นิสม โดยถือว่าปัจเจกบุคคลมีความสำคัญน้อยกว่าสังคมอย่างแน่นอน ตรงกันข้ามสเปนเซอร์ไม่เพียงแต่นึกคิดถึงบ่อเกิดของสังคมในแง่ปัจเจกนิสมและอรรถประโยชน์อินทรีย์นิสม แต่ยังมองสังคมว่าเป็นเครื่องมือสำหรับการส่งเสริมต่อเป้าหมายความประสงค์ของปัจเจกบุคคลอีกด้วย

ตามความเห็นของสเปนเซอร์ แรกเริ่มเดิมทีมนุษย์รวมกลุ่มกัน เพราะมันเป็นประโยชน์สำหรับมนุษย์ที่ทำเช่นนั้น "การอาศัยอยู่ด้วยกันเกิดขึ้น เพราะโดยเฉลี่ยแล้วมันพิสูจน์แล้วว่า มีประโยชน์ต่อแต่ละบุคคลมากกว่าที่จะอาศัยแยกจากกัน" และเมื่อสังคมเริ่มเกิดขึ้น มันจะดำรงอยู่ตลอดไปเพราะ "การทำให้[ปัจเจกบุคคล]อยู่รวมกันเป็นการรักษาไว้ซึ่งสภาวะเงื่อนไขต่าง ๆ... ซึ่งนำพึงพอใจต่อการดำรงชีวิตมากกว่าที่บุคคลที่มารวมตัวกันจะมีได้ในเงื่อนไขสภาวะแบบอื่น"³⁷ ตามทรรศนะแนวมองแบบปัจเจกนิสมของเขานั้น เขาถือว่าคุณภาพของสังคมขึ้นอยู่กับคุณภาพของปัจเจกบุคคลที่ประกอบกันขึ้นเป็นสังคมเป็นส่วนใหญ่ "ไม่มีทางเข้าถึงทฤษฎีอันแท้จริงของสังคมได้นอกไปจากโดยการสืบสาวถึงธรรมชาติของปัจเจกบุคคลที่เป็นส่วนประกอบ... ปราบกฎการสังเกตอย่างที่ว่าแดงออกมาเนื่องจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของมนุษย์ ส่อมมีต้นกำเนิดอยู่ในคุณภาพบางอย่างของตัวมนุษย์เอง"³⁸ สเปนเซอร์ได้ถือ

³⁷ Herbert Spencer, *The Principles of Ethics* (New York, Appleton, 1904), Vol. I, p. 134.

³⁸ Herbert Spencer, *Social Statics* (London,

เป็นหลักทั่วไปว่า "คุณสมบัติของหน่วยต่าง ๆ จะเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติของส่วนทั้งหมด"³⁰

แม้ว่าแนวคิดแบบปัจเจกนิยมจะแฝงอยู่ในปรัชญาของเขาก็ตาม แต่สเปนเซอร์ก็ได้พัฒนาระบบทั้งหมดโดยอาศัยการอุปมาเชิงอินทรีย์อย่างมากมายกว่างานของกองค์ วิกิต่างอันชาญฉลาดซึ่งสเปนเซอร์พยายามเอาชนะความไม่ลงรอยกันขั้นมูลฐานระหว่างปัจเจกนิยมกับอินทรีย์นิยมนั้น บรรยายไว้ดีที่สุดในข้อเขียนของเขาเอง หลังจากที่ได้แสดงความคล้ายกันระหว่างอินทรีย์ทางสังคมและทางชีววิทยาแล้ว เขาได้หันไปแสดงให้เห็นว่า ทั้งสองอย่างนั้นมีความไม่เหมือนกันอย่างไร ระบบอินทรีย์ในทางชีววิทยากฎหม้ออยู่ใต้ผิวหนัง แต่สังคมนวมอยู่ด้วยกันโดยภาษาเป็นสื่อกลาง

ส่วนต่างๆ ของสัตว์ประกอบกันขึ้นเป็นมวลรวมที่เป็นหน่วยเดียวกัน แต่ส่วนต่างๆ ของสังคมประกอบกันขึ้นเป็นมวลรวมที่ประกอบด้วยหน่วยต่างๆ ซึ่งแยกจากกันได้ในขณะที่ส่วนต่างๆ ที่ประกอบเป็นมวลรวม แบบแรกจะถูกยึดมั่นไว้อย่างแน่นแฟ้น แต่ในแบบหลังบางหน่วยจะผูกพันกัน บางหน่วยก็อยู่แยกกระจัดกระจายออกไป แม้ว่าความสอดคล้องของส่วนประกอบต่างๆ จะเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการร่วมมือกันเพื่อระบบอินทรีย์ของปัจเจกบุคคลจะมีชีวิตอยู่ต่อไป และแม้ว่าสมาชิกในระบบอินทรีย์ทางสังคมซึ่งมิได้รวมกันขึ้นเป็นมวลรวมที่แบ่งแยกไม่ได้ จะไม่สามารถรักษาการร่วมมือกันโดยใช้แรงผูกพันส่วนหนึ่งกับอีกส่วนหนึ่งโดยตรงในทางกายภาพ กระนั้นมันก็ยังสามารภที่จะรักษาการร่วมมือกันได้โดยอาศัยแหล่งอื่น กล่าวคือ มันสัม-

Chapman, 1851), p. 16.

³⁰ *The Study of Sociology*, p. 52.

พันธ์ระหว่างกันด้วยสื่อกลาง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาพูด ภาษาเขียนที่เข้าใจกันได้ โดยมีต้องสัมผัสกัน... นั่นก็คือ หน้าที่สื่อสารระหว่างสองฝ่ายมีขึ้นได้ด้วยภาษา มิใช่มีขึ้นได้โดยตัวกระตุ้นที่ถ่ายทอดทางภาษาภาพ⁴⁰

ภาษาที่เป็นสื่อกลางสามารถทำให้สังคมทั้งหลาย ซึ่งเกิดขึ้นได้ด้วยการรวมตัวของส่วนต่างๆ แสดงความสัมพันธ์อันถาวรระหว่างส่วนต่าง ๆ ไว้ แต่กระนั้นก็ยังมีความต่างกันอย่างสำคัญว่านี่คือ

ใน [ระบบอินทรีย์ทางชีวภาพ] ความรู้สึกสำนึกจะรวมศูนย์อยู่ในส่วนเล็กๆ ส่วนหนึ่งของส่วนรวมทั้งหมด ใน [ระบบอินทรีย์ทางสังคม] ความรู้สึกสำนึกจะกระจายไปทั่วส่วนรวมทั้งหมด กล่าวคือ ทุกๆหน่วยต่างมีความสามารถให้ทั้งความสุขและความทุกข์ แม้จะในระดับที่ไม่เท่ากัน แต่ก็อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน และเนื่องจากที่ไม่ปรากฏมีศูนย์กลางประสาท ความรู้สึกทางสังคม สวัสดิการของส่วนรวมทั้งหมดซึ่งพิจารณาแยกต่างหากจากสวัสดิการของหน่วยต่างๆจึงมิใช่เป็นจุดมุ่งหมายเพื่อการแสวงหา สังคมมีขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของสมาชิก มิใช่สมาชิกมีขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของสังคม⁴¹

ในที่นี้จะไม่พิจารณาตัดสินว่า สเปนเซอร์ได้ผสมผสานความคิดปัจเจกนิยมให้เข้ากับความคิดอินทรีย์นิยมของเขาจริงหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนคิดว่าเขาทำได้ทำเช่นนั้น แต่จะชี้ให้เห็นว่า สเปนเซอร์คิดว่าเขาได้ทำเช่นนั้นโดยเห็นว่า ไม่มีสังคมใดที่มีศูนย์รวมของประสาท ดังนั้น ถึงแม้

⁴⁰ *The Evolution of Society*, pp. 7-8.

⁴¹ *The Principles of Sociology*, I, p. 479.

จะมีความต่างกันในหน้าที่ระหว่างมนุษย์ มนุษย์ก็ยิ่งต่างทะเลาะฮานสู้ "ความสข" และความพึงพอใจในระดับหนึ่ง

การไม่เข้าแทรกแซงและการอุดหนุนของผู้ที่เหมาะสมที่สุด

สเปนเซอร์มีความเชื่อมั่นเช่นเดียวกับกองค์ในการทำงานของ กฏสังคม ซึ่งมีการกำหนดเช่นเดียวกับกฏที่ควบคุมธรรมชาติ "จะไม่มี ทางเลือก ไม่ว่าสังคมมีกฏหรือไม่มี ถ้ามันไม่มีก็จะเป็นไม่สามารถมีระเบียบ ได้ ไม่มีคความแน่นอน ไม่มีระบบในปรากฏการณ์ต่างๆของสังคม ถ้ามันมี มันก็จะเหมือนกฏอื่นๆของจักรวาลคือ แน่นอน ตายตัว มีผลบังคับอยู่ เสมอ และไม่มีข้อยกเว้น"⁴² แต่ในขณะที่กองค์เห็นถึงว่า มนุษย์ควรมุ่งความสนใจในการแสวงหากฏของสังคม เพื่อที่จะได้กระทำการเป็นกลุ่ม สเปนเซอร์กลับโต้แย้งด้วยความเชื่อมั่นเช่นกันว่า เราควรจะศึกษาถึงกฏสังคม เพื่อที่จะได้ไม่ต้องกระทำการเป็นกลุ่ม ตรงกันข้ามกับกองค์ ผู้ซึ่งต้องการชี้นำสังคมด้วยความคิดในอำนาจทางศาสนาของ นักสังคมวิทยาแบบนักบวชของตน สเปนเซอร์แย้งด้วยความรู้สึกรุนแรงว่า นักสังคมวิทยาควรทำให้สาธารณชนเชื่อว่า สังคมนั้นต้องเป็นอิสระจากการยุ่งเกี่ยวของรัฐบาลและนักปฏิรูป เขาเขียนว่า "ตามที่ข้าพเจ้าได้รับฟังมาจากความคิดเห็นของศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงท่านหนึ่งว่า 'เมื่อไรก็ตามที่คุณเริ่มไปก่อการระเบียบของธรรมชาติ เมื่อนั้น ก็จะไม่มีการรู้ว่าผลจะสิ้นสุดลงที่ตรงไหน' และถ้าหากเป็นเช่นนั้นกับระเบียบของธรรมชาติของสัตว์เทียมมนุษย์ที่เราได้คาดพิงถึงจริงแล้ว ระเบียบของธรรมชาติที่ดำรงอยู่ในการจัดระเบียบต่างๆทางสังคมของมนุษย์ก็ยิ่งเป็นจริงยิ่งขึ้น"⁴³ เมื่อปรากฏมีสาเหตุต่างๆสลับซับซ้อนมาก

⁴² *Social Statics*, p. 42.

⁴³ *Social Statics*, ฉบับย่อและปรับปรุงใหม่ รวมทั้ง *The Man Versus the State* (New York, Appleton, 1892), p.

มาขึ้นในสังคมและความจริงที่ว่า การกระทำของมนุษย์มักจะก่อให้เกิดผลซึ่งไม่อาจคาดหมายได้เช่นนี้แล้ว สเปนเซอร์ก็ขอให้เราปล่อยให้สิ่งต่าง ๆ เป็นไปด้วยดีตามเรื่องของมัน

อำนาจประการเดียวที่สเปนเซอร์เต็มใจยินยอมให้กับรัฐก็คือ การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและการร่วมกันป้องกันศัตรูจากภายนอก รัฐมี "หน้าที่ไม่เพียงแต่ปกป้องพลเมืองแต่ละคนจากการล่วงละเมิดของเพื่อนบ้านเท่านั้น ยังต้องป้องกันเขา รวมทั้งชุมชนทั้งหมดจากการรุกรานของต่างประเทศ"⁴⁴ อย่างอื่นปล่อยทิ้งให้เป็นเรื่องการริเริ่มอย่างอิสระของปัจเจกบุคคลที่จะสัญญาและตกลงระหว่างกัน

เพื่อให้มีกิจกรรมที่สมบูรณ์ไม่บกพร่องและการมีส่วนร่วมที่สมควรขึ้นในอุตสาหกรรม อาชีพ และวิชาชีพทั้งหลาย ซึ่งให้การดำรงรักษาและเกื้อกูลชีวิตของสังคม ประการแรก จักต้องมีข้อบังคับจำกัดอิสรภาพในการทำมาตงกันระหว่างคนต่อคนแต่ไม่มากนัก และประการที่สอง จักต้องมีการบังคับใช้ข้อตกลงที่ทำขึ้นมานั้น... การควบคุมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติต่อการกระทำของมนุษย์แต่ละคนเมื่อมนุษย์คบหาสมาคมกัน จะมีก็แต่ที่เป็นผลมาจากข้อจำกัดต่างๆ ร่วมกันเท่านั้น และสิ่งที่ตามมาก็คือ จะไม่มีการควบคุมในข้อสัญญาที่มนุษย์ต่างทำต่อกันโดยสมัครใจ⁴⁵

ในความเห็นของสเปนเซอร์ สังคมที่ดีจะต้องวางรากฐานอยู่บนพันธสัญญาระหว่างปัจเจกบุคคลโดยเป็นไปตามผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย เมื่อไรก็ตามที่รัฐเข้าแทรกแซงการจัดการที่ตกลงกันนี้ ไม่ว่าจะ

⁴⁴ Ibid., p. 117.

⁴⁵ Ibid., p. 404.

ด้วยเหตุผลของการสวัสดิการสังคมหรืออื่นใดก็ตาม มันก็จะบิดเบือนระเบียบสังคมหรือทำให้ผลประโยชน์อันพึงมีของสังคมอุตสาหกรรม ถอยหลังกลับไปสู่รูปแบบยุคต้นที่ระเบียบสังคมแบบการกตัญและการทหาร

แม้จะสืบสาวได้ว่า ทรรศนะคัดค้านการมีกรรมสิทธิ์ร่วมอย่างรุนแรงของสเปนเซอร์นอกจากจะได้รับอิทธิพลจากความคิดของทฤษฎีวิวัฒนาการของสเปนเซอร์ ก็ยังอาศัยแนวความคิดของการอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งเขาได้รับมาจากมัลทัส (Malthus) เช่นเดียวกับดาร์วิน (Darwin) ได้รับ แต่ทฤษฎีประชากรศาสตร์ของเขาเองมีลักษณะที่เป็นไปในแง่ดีมากกว่าทรรศนะที่น่าหดหู่ใจของนักบวชนิคาสโพรเตสแตนต์ [คือมัลทัส -- ผู้แปล] เขาโต้แย้งว่า ส่วนเกินของการเจริญพันธุ์จะกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมมากขึ้น เพราะสิ่งมีประชากรมากเท่าไร ความฉลาดเพื่อการมีชีวิตอยู่รอดก็ยิ่งต้องมีมากเท่านั้น กลุ่มและบุคคลที่มีความฉลาดน้อยที่สุดจะค่อยๆ ล้มหายตายจากไป เป็นผลให้ระดับทั่วไปของความฉลาดค่อยๆ สูงขึ้นตามลำดับ "บรรดาผู้ที่การดำเนินชีวิตมีความลำบากเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากความสามารถสำหรับการเจริญพันธุ์มีมากขึ้นไปและไม่สามารถกระตุ้นพัฒนาการในการผลิต นั่นคือ ไม่สามารถทำให้ปฏิบัติการที่ใช้มันสมองมีมากขึ้น เขาเหล่านั้นก็จะอยู่บนเส้นทางไปสู่การสูญสิ้นพันธุ์ไป และจะต้องมีบรรดาผู้ที่ความกตัญดังกล่าวสามารถกระตุ้นได้ เข้ามาแทนที่ในที่สุด"^{๔๖}

สเปนเซอร์ให้ความเห็นว่า ระดับโดยทั่วไปของสติปัญญาจะพัฒนาไปจนถึงว่ามีเพียงผู้มีสติปัญญาเหนือกว่าเท่านั้นที่อยู่รอดในสมรภูมิของการดำรงชีวิตอยู่ เขายืนยันว่า กลไกการวิวัฒนาการอันมีประโยชน์นี้อาจจะต้องถึงแก่กาลหายนะ หากปล่อยให้รัฐบาลเข้าแทรกแซงในรูป

^{๔๖} อ้างอิงจาก Marvin Harris, *The Rise of Anthropological Theory* (New York, Crowell Collier, 1968), p. 127.

แบบของกฎหมายหรือมาตรการการสังคมสังเคราะห์อื่น ๆ ที่บกพร่อง
อันจะบิดเบือนกระบวนการการคัดเลือกตามธรรมชาติที่ได้ประโยชน์

สิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ว่านี้ หากปล่อยให้เป็นไปเช่นนั้นแล้ว
มันก็จะเริ่มกลายเป็นสเปอร์ทที่แหลมคมสำหรับคนที่เกียจและบัง-
เหียนที่แข็งแกร่งสำหรับคนที่ปล่อยตัวตามบุญตามกรรม ซึ่งบรรดา
เพื่อนฝูงของคนเซ็งใจเหล่านี้จะเป็นผู้ทำการลบล้าง... หากบิด
เบิดต่อกับความจริงที่ว่า ภาสได้ระเบียบธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ
นั้น สังคมจะทำการขั้บสมาชิกที่ไม่แข็งแรง โง่เขลา เชื่องช้า
เอาความแน่นอนไม่ได้ และไม่แน่ใจว่าใจออกไปแล้ว มนุษย์ผู้
แม้จะมีเจตนาดีแต่ไร้ซึ่งความคิดเหล่านี้ก็จะให้การสนับสนุนการ
แทรกแซง ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้กระบวนการที่ทำให้เกิดความ
สะอาดบริสุทธิ์ต้องหยุดลงเท่านั้น ยังทำให้เพิ่มพูนความเสียหาย
อีกด้วย กล่าวคือ จะเป็นการส่งเสริมคนบ้าระห่ำและไร้ความ
สามารถให้มีมากขึ้นโดยการอุปถัมภ์อ้อมอ้อมได้ขาด และไม่ส่งเสริม
การเพิ่มพูนขึ้นของผู้มีความสามารถและความรอบคอบ
โดยสร้างควมฮากลำบากต่อการมีครอบครัวให้มากขึ้น⁴⁷

สเปนเซอร์ให้ความเห็นว่า การแทรกแซงของรัฐบาลในเรื่อง
เกี่ยวกับสังคม จะต้องบิดเบือนการปรับตัวที่จำเป็นของสังคมในการเข้า
กับสิ่งแวดล้อม เมื่อไรก็ตามที่รัฐบาลเข้าแทรกแซง กระบวนการเกื้อกูล
ซึ่งปกติทำให้มนุษย์มีประสิทธิภาพมากขึ้นและควบคุมธรรมชาติอย่างฉลาด
มากขึ้น จะได้รับการบิดเบือน และเปลี่ยนกลับไปเป็นกระบวนการที่ไม่
เกื้อกูล ซึ่งนำไปสู่การเสื่อมสลายของมนุษยชาติต่อไปเรื่อย ๆ

⁴⁷ *Social Statics*, p. 151.

อุปสรรคที่มีต่อภาวีสัย

ตรงกันข้ามกับกองด์และมาร์กซ์ สเปนเซอร์ได้ให้ความสนใจอย่างมากสำหรับข้อปัญหาเกี่ยวกับภาวีสัย (objectivity) ในสังคมศาสตร์ แม้ว่ากองด์จะกล่าวถึงความจำเป็นของมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาสังคมอย่างมากมาช้านานก็ตาม แต่เขาก็ไม่เคยมีความกังวลใจมากนัก จากความคิดที่ว่าเขาเองอาจมีความต้องการในภาวีสัยแบบวิทยาศาสตร์ ทั้งเขาเองก็ไม่เคยพิจารณาถึงแหล่งของอุปาทานที่เป็นไปได้ในงานของเขาเอง ที่แน่นอนก็คือ มาร์กซ์ได้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิงสำหรับการมีสังคมศาสตร์ที่แยกออกต่างหากและเป็นภาวีสัย สำหรับเขาแล้วทฤษฎีมีความเกี่ยวโยงอย่างใกล้ชิดกับปฏิบัติการทางสังคม

ส่วนในอีกด้านหนึ่ง สเปนเซอร์ได้ตระหนักถึงปัญหาสำคัญของภาวีสัยที่เกิดขึ้น ในการพิจารณาโลกสังคมซึ่งผู้พิจารณาเองมีส่วนร่วมอยู่ด้วย จากข้อตระหนักนี้เขาจึงมองเห็นความสลับซับซ้อนที่มีได้เกิดขึ้นในการศึกษาปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เขาอ้างว่า นักสังคมศาสตร์ต้องใช้ความพยายามด้วยความตั้งใจเพื่อทำให้ตนเองเป็นอิสระจากอุปาทานและอารมณ์ต่างๆ ซึ่งเหมาะสมและจำเป็นสำหรับคนทั่วไป แต่จะทำให้การประกอบการของนักสังคมศาสตร์เสียหาย หากเขาหลงเป็นไปเช่นนั้นในบทบาทเชิงวิทยาศาสตร์ของตน เขาเขียนว่า "ไม่มีกรณีอื่นใดอีกเลย"

ที่ผู้พิจารณาจะสืบสาวถึงคุณสมบัติของการรวมกัน ซึ่งเขาเองก็เป็นหนึ่งในจำนวนนั้นได้... ฉะนั้นในที่นี้จึงเป็นความยากลำบากที่ไม่มีวิทยาศาสตร์อื่นใดมาแสดงสิ่งใดๆในเชิงเปรียบเทียบกัน การปลีกตัวเองจากความสัมพันธ์กับเชื้อชาติและบ้านเมือง และการเป็นพลเมือง--เท่ากับเป็นการขจัดผลประโยชน์

⁴⁸ *The Study of Sociology*, p. 74.

ทั้งหลาย ความรังเกียจเดียดฉันท์ ความชอบพอ ความหลงเล-
 เมอ ที่มีอยู่ในตัวเองในท่ามกลางสังคมและกาลสมัยของตน--
 การมองดูความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่สังคมได้ผ่านมาและกำลัง
 จะผ่านไป โดยมีต้องอ้างอิงถึงสัญชาติหรือศาสนาหรือสวัสดิภาพ
 ส่วนบุคคล เป็นสิ่งที่บุคคลธรรมดาทั่วไปไม่สามารถกระทำได้
 เลย แต่อาจจะมีผู้ที่ยกเว้นที่สามารถกระทำได้แต่ก็ไม่สมบูรณ์⁴⁸

กล่าวครั้งในหนังสือ *The Study of Sociology* ของสเปน-
 เซอร์ อุกฤษ์ให้กับการวิเคราะห์หรืออย่างละเอียดล่อถึงแหล่งที่มาของอุปาทาน
 และในเรื่อง "ความยากลำบากในด้านสติปัญญาและอารมณ์" ที่นัก
 สังคมวิทยาต้องเผชิญในการทำงานของตน หัวเรื่องบทต่าง ๆ ประกอบ
 ด้วย "อุปาทานของผู้รักชาติ" "อุปาทานในชนชั้น" "อุปาทานทางการ
 เมือง" "อุปาทานทางศาสนา" ในที่นี้สเปนเซอร์ได้พัฒนาสังคมวิทยา
 ว่าด้วยความรู้ชั้นพื้นฐาน ซึ่งเขาพยายามที่จะแสดงว่า การปกป้องของ
 อุดมคติหรือผลประโยชน์ทางวัตถุ มีแนวโน้มเอียงที่จะจัดรูปหรือบิดเบือน
 ความเข้าใจในความเป็นจริงทางสังคมอย่างไร สเปนเซอร์สมควรจะ
 เป็นผู้หนึ่งในบรรดาหลายคนที่ได้พัฒนาวิชาสังคมวิทยาว่าด้วยความรู้ซึ่ง
 เริ่มต้นโดยเพื่อนร่วมชาติผู้ยิ่งใหญ่ของเขาคือ ฟรานซิส เบคอน (Fran-
 cis Bacon) แม้ว่าการมีส่วนร่วมของเขาจะเป็นเพียงส่วนน้อยก็ตาม
 เนื้อหาความคิดที่สำคัญ ๆ ทั้งหมดของเซอร์เบิร์ต สเปนเซอร์
 ดังกล่าวนี้ได้เน้นถึงความยากลำบากและความขัดกันของความคิดบาง
 ประการของเขา มันอาจจะไม่เป็นการรับผิดชอบทางด้านสติปัญญาใน
 การพยายามอธิบายเพื่อให้มันผ่านไปเสีย การพิจารณาชีวิตของสเปน-
 เซอร์และบริบททางสังคมและปัญญาซึ่งแวดล้อมตัวเขา จะช่วยอธิบาย
 ถึงสิ่งเหล่านี้

ชีวประวัติ

ฮอว์จ อีเลียต (George Eliot) เคยกล่าวถึงเฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ ซึ่งเขารู้จักดีไว้ครั้งหนึ่งว่า "ชีวิตของนักปรัชญาผู้นี้ก็ทำนองเดียวกับชีวิตของคานต์ (Kant) ผู้ยิ่งใหญ่ คือมีข้อมูลให้น้อยมากสำหรับผู้ที่จะนำมาบรรยาย"⁴⁰ เขากล่าวได้ถูกต้อง ไม่มีอะไรในชีวิตของเขาที่เปรียบเทียบกับประสบการณ์อันมีสาระมากมาย ทั้งโศกนาฏกรรม การลองผิดลองถูก และความลำบากยากแค้นที่จะพบเห็นได้จากชีวิตการทำงานของกองค์และมาร์กซ์

สเปนเซอร์เกิดในวันที่ 27 เมษายน ค.ศ. 1820 ที่เมืองเคอร์บี มณฑลภาคกลาง ประเทศอังกฤษ ซึ่งเงืบเหงาและหนาวเย็น และเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมของอังกฤษ เขาเป็นบุตรคนโตในบรรดาเก้าคน และเป็นเพียงผู้เดียวที่มีชีวิตอยู่รอด ฮอว์จ สเปนเซอร์ บิดาของเขาพร้อมทั้งครอบครัวทั้งหมด เป็นพวกนอกกลุ่มนอกรอย เป็นนักต่อต้านอันแรงกล้า มีท่าทีที่เป็นแบบบิจเจกบุคคลอย่างมาก ฮอว์จ สเปนเซอร์เป็นครูสอนหนังสืออยู่ในโรงเรียนในเมืองเคอร์บี เขาเป็นบุคคลค่อนข้างประหลาด คือนิยมสนใจในความคิดของพวกเควกเกอร์ผสมกันไปกับความคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงรากฐานโครงสร้างทางการเมืองตามแนวคิดของเบนแธม (Benthamite radicalism) และต่อต้านลัทธิสังเสริมพระให้มีอำนาจทางการเมืองอย่างจริงจัง ด้วยความเป็นบุคคลที่เป็นอิสระค่อนข้างรุนแรง เขาจึงไม่ยอมถอดหมวกให้กับใครและไม่เคยเรียกใครในจดหมายที่เขียนไปถึงใครใช้คำว่า "คุณ" (Esquire) หรือ "สาธุคุณ" (Reverend) แต่จะใช้คำว่า "นาย" (Mr.)

⁴⁰อ้างอิงอยู่ใน J. W. Burrow, *Evolution and Society* (Cambridge, England, Cambridge University Press, 1966), p. 179.

เสมอ เขามีความสนใจในวิทยาศาสตร์และการเมืองมาก เขาเคยเป็นเลขานุการกิตติมศักดิ์ของสมาคม Philosophical Society ประจำท้องถิ่นอยู่พักหนึ่ง และเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงที่สำคัญคนหนึ่งของกลุ่มผู้ต่อต้าน (Dissent) ในท้องถิ่น กล่าวกันว่า แฮร์ริเอต (Harriet) มารดาของสเปนเซอร์ เป็นสตรีที่มีความอดทนและสุขภาพ ซึ่งชีวิตการแต่งงานกับบิดาที่โมโหร้ายและจนเจียนนั้น จะไม่มีความสุขนัก

จากที่เป็นคนอ่อนแอซึโรคนในวัยเด็ก แฮร์ริเอต สเปนเซอร์ จึงมิได้เข้าเรียนในโรงเรียนปกติ พ่อเป็นผู้ที่ให้การศึกษากับเขาที่บ้าน เมื่ออายุได้สิบสามปี เขาได้ย้ายไปอยู่บ้านของลุงซึ่งเป็นพระอยู่ที่เมืองบาส (Bath) และได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจากลุง ลุงที่เป็นพระนี้เป็นนักปฏิรูปสังคมก้าวหน้า เป็นผู้ฝึกฝนในกระบวนการปฏิรูปสังคมและการเมืองแนวประชาธิปไตยของขบวนการแรงงาน (Chartist) และสนับสนุนการละเว้นเสฟของมินเนมา เขาสอนเด็กหนุ่มสเปนเซอร์ถึงหลักการแตกหักทางความคิดกับระบบความคิดที่เป็นปฏิปักษ์กับของตนในทางปรัชญา และแนวทางความเข้มงวดในการต่อต้านลัทธิโปรเตสแตนต์ เมื่อบาทหลวงสเปนเซอร์ถูกซักถามในที่ประชุมครั้งหนึ่งว่า ทำไมหนุ่มสเปนเซอร์จึงไม่เดินร่า ท่านก็ตอบว่า "ไม่มีสเปนเซอร์คนไหนที่เคยเดินร่า"

การศึกษาที่สเปนเซอร์ได้รับจากบิดาและลุงของเขา มีความโน้มเอียงไปทางด้านวิทยาศาสตร์มาก พันความรู้ในภาษกรีกและละตินของเขาอ่อน และเขาก็ไม่เคยค้นตรึงจะเป็นนักภาษาศาสตร์ เขาไม่เคยเรียนภาษาอังกฤษตามแบบแผนเลย และความรู้ในประวัติศาสตร์ของเขาก็ต้นเขิน พออายุได้สิบหกปี เขาก็มีพื้นความรู้ในคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติสาขาต่าง ๆ เป็นอย่างดี แต่เขาก็มิได้เป็นหรือไม่เคยที่จะเป็นบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนอบรมอย่างคนทั่วไป

ด้วยความรู้ลึกลับว่าตนเองไม่เหมาะกับการเข้ามหาวิทยาลัย และไม่เต็มใจที่จะเข้าเรียนในเคมบริดจ์อย่างที่บิดาเคยเรียนมา แฮร์-

เบิร์ต สเปนเซอร์จึงค้นคว้าศึกษาไปตามแนวความสนใจในวิทยาศาสตร์
 ของตน และในปี ค.ศ. 1837 เขาได้ร่วมงานเป็นวิศวกรในคณะทำ
 งานของการรถไฟสายลอนดอนและเบอร์มิงแฮม หนึ่งปีต่อมา เขาก็ได้
 เลื่อนตำแหน่งเป็นผู้คัดเลือกคนเข้าทำงานกับการรถไฟสายเบอร์มิงแฮม
 และกลอสเตอร์ นอกจากงานประจำของเขาแล้ว สเปนเซอร์ยังยุ่งอยู่
 กับงานประดิษฐ์เล็กๆน้อยๆต่างๆ ซึ่งเขาใช้ความคิดมากแต่ได้ผลออกมา
 เพียงเล็กน้อย เมื่อทางรถไฟสร้างเสร็จในปี ค.ศ. 1841 เขาก็ถูก
 ปลดออกและเดินทางกลับบ้านที่เคอร์บี

ในสองสามปีต่อมา สเปนเซอร์ได้เขียนบทความหลายเรื่องลง
 พิมพ์ในหนังสือพิมพ์หัวรุนแรง ตอนแรกก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิศวกรรม แต่
 หลังจากนั้นไม่ช้าก็เป็นเรื่องข้อปัญหาเกี่ยวกับสังคมและการเมืองอีกด้วย
 จดหมายหลายฉบับต่อเนื่องกันที่เขาเขียนส่งไปยังหนังสือพิมพ์กลุ่มผู้ต่อต้าน
 ชื่อ *The Nonconformist* นั้นได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางความ
 สนใจของเขาในระยะหลัง จดหมายเหล่านี้ซึ่งให้ชื่อเรื่องว่า "The
 Proper Sphere for Government" (ขอบเขตอันถูกต้องของรัฐบาล)
 เป็นการอภิปรายให้จำกัดขอบเขตกิจกรรมของรัฐบาลอย่างเข้ม
 งวด เขายืนยันว่า กิจกรรมทั้งหลายทั้งมวลของมนุษย์ ยกเว้นกิจกรรม
 ดำรวจจะยกให้เป็นเรื่องการประกอบารของเอกชน สังคมไม่ควร
 มีกฎหมายที่ไม่ได้เรื่อง ไม่ควรมีการศึกษาแห่งชาติ ไม่ควรมีศาสนาที่
 กฎหมายของประเทศสถาปนาขึ้น ไม่ควรมีความเข้มงวดในการพาณิชย์
 และไม่ควรมีกฎหมายเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรม

สเปนเซอร์ได้ต่อสู้อยู่ในวงนอกของวงการหนังสือพิมพ์และการ
 เมืองหัวรุนแรงอยู่เป็นเวลาหลายปี จนสุดท้ายหลังจากที่หมดหวังในการ
 เลี้ยงชีพด้วยการเป็นนักเขียน เขาจึงกลับไปทำงานให้กับการรถไฟ
 เบอร์มิงแฮมและกลอสเตอร์อีกระยะหนึ่ง หลังจากนั้นเวลาสองปีที่เข
 มิได้มีงานประจำ เขาได้นั่งคิดประดิษฐ์เครื่องจักรกลและเขียนบทความ
 ลงในหนังสือพิมพ์หัวรุนแรงเป็นครั้งคราว และแม้กระทั่งฝันที่จะอพยพไป

นิวซีแลนด์อยู่พักหนึ่ง จนสุดท้ายในปี ค.ศ. 1848 เขาก็ได้ตำแหน่งถาวร และมีรายได้แน่นอน ด้วยความเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการให้กับวารสาร *Economist* ในกรุงลอนดอน

ระยะเวลาในกรุงลอนดอน

ตลอดระยะเวลาห้าปีที่อยู่กับ *Economist* สเปนเซอร์ได้สร้าง ความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในโลกหนังสือพิมพ์ยุคก้าวหน้าภายในกรุง ลอนดอน เขาได้พบกับจอห์น แชปแมน (John Chapman) เจ้าของ โรงพิมพ์ พบกับ จี. เอช. ลิวเวส (G. H. Lewes) นักเขียนหัวรุนแรง และภรรยาในอนาคตของลิวเวส ฮอรัจ อีเลียต หรือชื่อจริงคือ แมรี แอนน์ เอแวนส์ (Mary Ann Evans) หลังจากนั้นไม่ช้าเขาก็ได้ พบนักวิทยาศาสตร์ชื่อเสียงโด่งดังคือ โทมัส ฮักซ์เลย์ (Thomas Huxley) กับจอห์น ทินดัล (John Tyndall) ซึ่งคงความเป็นเพื่อนสนิท ตลอดชีวิตส่วนใหญ่ของเขา

ขณะที่ทำงานให้กับ *Economist* สเปนเซอร์ได้เขียนหนังสือ เล่มแรกของเขาสำเร็จคือ *Social Statics* ซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1815 หนังสือเล่มนี้อธิบายถึงความคิดที่ได้แสดงไว้อย่างคร่าว ๆ ใน "The Proper Sphere of Government" และได้รับการต้อนรับ เป็นอย่างดีจากนักอ่านหัวรุนแรง ซึ่งต้อนรับเขาในฐานะที่เป็นสมาชิก ใหม่ เข้าสู่หลักการความเชื่อในการประกอบการทางเศรษฐกิจโดยรัฐ- บาลไม่เข้ายุ่งเกี่ยว (laissez faire) ถึงตอนนี้สเปนเซอร์ก็เริ่ม เขียนให้กับวารสารต่างๆอย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่ *Westminster Review* ของพวกเบนธามิก ไปจนถึง *Edinburgh Review* ของสมาชิก พรรคการเมืองเสรีนิยม (Whig) บทความเรื่อง "The Developmental Hypothesis" (สมมุติฐานของพัฒนาการ) ซึ่งเขียนตั้งแต่ เมื่อ ค.ศ. 1852 อันเป็นเวลาเจ็ดปีก่อนบทความ "Origin of Species" (ต้นกำเนิดของสปีชี) ของดาร์วิน นั้น ได้อธิบายและสนับสนุน

ทฤษฎีวิวัฒนาการที่อาศัยหลักการของลามาร์ก (Lamarckian principles) นั่นก็คือ เป็นทฤษฎีวิวัฒนาการก่อนสมัยดาร์วิน ที่เน้นถึงความคิดเรื่องการสืบทอดของคุณลักษณะที่พึงประสงค์หนึ่ง ๆ และเป็นบทความที่ริเริ่มความสนใจในเรื่องทฤษฎีวิวัฒนาการของสเปนเซอร์จนตลอดชั่วชีวิตอันยาวนานของเขา

เมื่อลงของเขาเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1853 ได้ทิ้งเงินจำนวนหนึ่งให้กับสเปนเซอร์ จากการที่ ได้รับมรดกประจวบกับที่เขาได้มีความเกี่ยวข้องกับวารสารหลายฉบับ สเปนเซอร์จึงรู้สึกมั่นใจที่จะเลิกทำงานกับ *Economist* จากนั้นก็ดำเนินชีวิตแบบนักวิชาการอิสระ โดยไม่มีการทำงานหรือผูกพันกับสถาบันใดในลักษณะประจำ จากที่ได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างเข้มงวดตามหลักคำสอนเรื่องความสมณะของกลุ่มผู้ต่อต้านแห่งเมืองเคอร์บี และได้อยู่อย่างเป็นโสด เขาจึงอาศัยอยู่ในบ้านเช่าหลังเล็กๆข้าง ห้องเช่าข้าง ครอบงำกรุงลอนดอนอย่างกระหน่ำกระแหม่และตระหนี่ถี่เหนียว มีระยะหนึ่งดูเหมือนว่ามิตรภาพระหว่างเขากับฮอว์จ อีเลียต จะนำไปสู่การแต่งงาน สเปนเซอร์ไปไกลถึงขนาดละทิ้งนิสัยที่เคยเป็น โดยการพาเธอไปชมการแสดงละครโอเปร่าและรับประทานอาหารที่กตติคาร และแม้ดูเหมือนเธอจะเต็มใจ สุดท้ายเขาก็กลับว่ากอส ใครๆก็ทราบดีว่า หลังจากนั้นสเปนเซอร์ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านชู้สาวกับใครอีกเลย เป็นไปได้มากเลยที่เดิยว่า สเปนเซอร์นั้นเสียชีวิตไป ไม่เพียงแต่ที่ครองความเป็นโสดเท่านั้น ยังบริสุทธิ์อีกด้วย

ในปี ค.ศ. 1854 สเปนเซอร์เริ่มเขียนหนังสือเล่มที่สองของเขา คือ *The Principles of Psychology* และตีพิมพ์ในปีต่อมา แต่ผิดกับ *Social Statics* ที่มิได้รับการต้อนรับดีนัก หลังจากนั้นไม่ช้าเขาก็ป่วยด้วยโรคประสาท โดยสาเหตุที่ไม่แน่ชัด (นักจิตวิทยาสมัยใหม่อาจจะวิเคราะห์อาการป่วยได้ว่าเป็นโรคประสาทขั้นรุนแรง) ตลอดทั้งวันเขาจะเดินไปทั่วเมืองโดยไร้จุดหมาย เขาไม่สามารถที่จะมีสมาธิเขียนหรือแม้กระทั่งอ่านหนังสือ หมอไม่สามารถหาถึงสาเหตุใน

ร่างกาสได้อย่างชัดเจน และพูดไปถึงความเครียดเกินไปหรือความฟุ้งซ่านของสมองที่ไม่แน่ชัดนัก หลังจากถูกบังคับให้อยู่เฉยๆ เป็นเวลาหนึ่งปีครึ่ง สเปนเซอร์ก็ค่อยๆ กลับไปทำงานอีก แต่เขาก็ยังคงเป็นคนครึ่งทุพพลภาพและพิการทางจิตตลอดชีวิตต่อมาของเธอ จากที่ต้องทรมานกับโรคนอนไม่หลับขั้นรุนแรง จนถึงบางครั้งเขาพยายามรักษาด้วยการใช้ฝิ่นปริมาณมากๆ สเปนเซอร์จึงไม่สามารถทำงานเกินกว่าสองสามชั่วโมงต่อวันหลังจากนั้นเป็นต้นมา การทำงานนานเกินกว่านั้น จะทำให้เกิดอาการตื่นตัวของประสาทเกินควร และทำให้เป็นโรคนอนไม่หลับ

การเจ็บไข้ได้ป่วยของสเปนเซอร์ เท่ากับเป็นการล่าถอยออกจากการเกี่ยวข้องกับสังคม การคอยระวังรักษาตนเองด้วยยากกลางบ้านชนิดต่างๆ และคอยสังเกตอาการของตนทุกอย่าง ด้วยโรคประสาทที่คิดว่าตัวเองจะป่วยไข้ ทำให้สเปนเซอร์ดำเนินชีวิตแบบกึ่งฤาษีมากขึ้นทุกที ความผิดปกติประการหนึ่งในหลายประการของเขาคือ การสวมเครื่องครอบหู เพื่อช่วยให้เขาไม่ต้องได้ยินได้ฟังเมื่อถึงคราวจำเป็นในสโมสรจะเห็นเขาเลือกอ่านหนังสือพิมพ์หรือเล่นเกมบิลเลียด นอกไปจากนี้แล้ว เขาจะหลบหลีกเพื่อนฝูงทุกคน ยกเว้นเพื่อนผู้ให้ความเคารพและลูกศิษย์ที่ไว้วางใจเพียงไม่กี่คน ในระยะที่เขาป่วยมากที่สุดนั้น เขาแทบจะทนคบหาสมาคมกับเพื่อนฝูงไม่ได้ และในช่วงหลังของชีวิต แม้แต่ความคิดที่จะบรรพชาให้กับศาสนาชั้น ก็เป็นสิ่งที่ไม่ได้เช่นกัน

การเป็นนักเขียนที่ประสบความสำเร็จ

ตลอดเวลานั้น เขาเขียนหนังสือออกมาอย่างสม่ำเสมอ การใช้สติปัญญาของเขาคู่เหมือนจะไม่ได้รับการรบกวนจากอาการของโรคประสาท หนังสือ *First Principles* (ในชุด *Synthetic Philosophy* ของเขา) พิมพ์ในปี ค.ศ. 1862 หนังสือหลายเล่มในชุด *Principles of Biology* พิมพ์ออกมาในระหว่าง ค.ศ. 1864

และ 1867 *The Study of Sociology* ปรากฏขึ้นในปี ค.ศ. 1873 และหนังสือหลายเล่มในชุด *Principles of Ethics* และ *Principles of Sociology* พิมพ์ขึ้นในระหว่างทศวรรษที่เจ็ดสิบและเก้าสิบ *The Man Versus the State* ตีพิมพ์ออกมาในปี ค.ศ. 1884 และ *Autobiography* ในปี ค.ศ. 1904 นอกจากนี้ เขายังตีพิมพ์บทความหลายเล่มรวมทั้ง *Fragments* และหนังสืออีกหลายเล่มในชุด *Descriptive Sociology* ซึ่งเขียนโดยเลขานุการและผู้ร่วมมือหลายคนเป็นส่วนใหญ่ หนังสือเหล่านี้หลายเล่มถูกส่งไปยังกลุ่มผู้ออกรับเป็นสมาชิกที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว ก่อนที่จะพิมพ์ออกสู่สาธารณชนทั่วไป

หนังสือชุด *Synthetic Philosophy* สองสามเล่มแรกของ สเปนเซอร์ เป็นที่ดึงดูดความสนใจน้อยมากในวงการพิมพ์ของอังกฤษ ข้อวิจารณ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเปลือกนอก เช่น เรื่องเกี่ยวกับความคิดที่ไม่เชื่อในพระเจ้าแต่เชื่อในสิ่งที่ เป็นเสมือนกฎของจักรวาลที่คอยกำหนดทุกสิ่งทุกอย่างของเขา แต่สเปนเซอร์ก็ขึ้นชัมกับคำสรรเสริญของนักคิดหัวรุนแรงและนักวิทยาศาสตร์หัวก้าวหน้าเช่น จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) ฮักซ์เลย์ และทินดัล ผู้ซึ่งช่วยแพร่กระจายข้อเขียนของเขา หลายคนเป็นสมาชิกสมาคมไดนิงคลับ (Dining Club) ที่มีชื่อเสียง ซึ่งสเปนเซอร์ได้เป็นสมาชิกด้วย อันตรงกันข้ามกับปกติวิสัยของเขาที่ชอบเก็บตัว สมาคมนี้อิทธิพลทางด้านวิทยาศาสตร์และสาธารณชนอยู่ไม่น้อย เพราะในบรรดาสมาชิก มีอยู่สามท่านที่ได้เป็นประธานของสมาคม Royal Society ห้าท่านได้เป็นประธาน The British Association for the Advancement of Science หนึ่งท่านเป็นประธานของ College of Surgeons และอีกท่านหนึ่งเป็นประธานของสมาคม Chemical Society

เมื่อเขียนหนังสือ *Principles of Biology* เสร็จ สเปนเซอร์ได้คำนวณว่าเขาได้ใช้เงินไปเกือบ 1,100 ปอนด์ ในการเขียนและพิมพ์ด้วยความสำเร็จไม่มากนัก สถานการณ์บีบบังคับให้เขาต้องนำ

เงินทุนมรดกมาใช้ทุกๆปี เขาจึงได้เขียนบันทึกยกเลิกการเป็นสมาชิกไป ถึงสมาชิกจำนวนสองสามร้อยคนที่รับหนังสือ *Synthetic Philosophy* มิลล์ ฮักซ์ เลย์กับทินคัลและคนอื่นๆจึงได้มีหนังสือเวียนเชิญชวนผู้คนทั่วไปให้เป็นสมาชิกหนังสือชุดนี้ ในขณะที่เดียวกัน การเสียชีวิตของ บิดา ทำให้สเปนเซอร์ได้สิทธิในมรดกชั้นมาอีกอย่างหนึ่ง และเอ็ดวาร์ด แอล. ยูแมนส์ (Edward L. Youmans) ชาวอเมริกันผู้อุทิศตัวเอง สนับสนุน เขาได้รวบรวมเงินจำนวนหนึ่งจากชาวอเมริกันผู้นิยมชมชอบใน สเปนเซอร์ หลังจากนั้นไม่นานหนังสือต่างๆของเขาก็เริ่มขายดีขึ้น และ เขาก็มิได้ประสบความยากลำบากในเรื่องทุนทรัพย์อีกต่อไป

ตั้งแต่ทศวรรษที่เจ็ดสิบเป็นต้นไป สเปนเซอร์ก็กลายเป็นนักเขียนที่ประสบความสำเร็จ ตัวอย่างเช่น *The Study of Sociology* ตีพิมพ์ขึ้นเป็นตอนๆทั้งในประเทศอังกฤษและอเมริกา รวมทั้งใน ลักษณะรูปเล่มด้วย ทำให้สเปนเซอร์ได้มีกำไรสุทธิมากกว่า 1,500 ปอนด์ งานในระยะหลังอีกมากมายก็พิมพ์ออกมาเป็นตอนๆลงใน *Fortnightly Review* ที่ประเทศอังกฤษ และ *Popular Science Monthly* ที่ประเทศอเมริกา และรวมพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่มด้วยเช่นกัน นอกจากงานหลักของเขาแล้ว สเปนเซอร์ก็ยังคงเขียนให้กับวารสาร ปรทัศน์ต่างๆอยู่เรื่อยๆ เช่น *Contemporary Review* และ *Nineteenth Century* เป็นต้น จากทศวรรษที่เจ็ดสิบเป็นต้นมา เขาเป็น นักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง เป็นบุคคลที่เด่นมากที่สุดผู้หนึ่งในยุคสมัยวิกตอเรีย

ในบั้นปลายของชีวิต สเปนเซอร์ได้ให้ความเห็นอย่างขมขื่นว่า หนังสือ *Social Statics* ของเขา ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นงานที่ไม่มีน้ำหนัก กลับได้รับการต้อนรับมากกว่างานเขียนอื่นๆของเขามิฉะนั้นมากกว่าเสียอีก แต่ความจริงแล้ว เขาก็ได้ชื่นชมกับการที่มีคนรู้จักและไม่เป็น หนังสือ *Principles of Biology* ใช้เป็นตำราเรียนที่ออกที่ฟอร์ด วิลเลียม เจมส์ (William James) ได้ใช้หนังสือ *First Princi-*

ples และ Principles of Psychology เป็นตำราสำหรับลูกศิษย์ของเขาที่ฮาร์วาร์ด วิลเลียม เกรแฮม ซัมเนอร์ (William Graham Sumner) สอนลัทธิสเปนเซอร์ตามแนวคิดของคนอเมริกันที่เฮลและการตีพิมพ์งานของสเปนเซอร์ที่เป็นที่นิยมกันมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงการใช้งานเขียนของเขาอย่างกว้างขวางในท่ามกลางสาธารณชนที่ได้รับการศึกษาในประเทศอังกฤษและโดยเฉพาะในประเทศอเมริกา งานของเขาส่วนใหญ่ได้รับการแปลเป็นภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน สเปน อิตาลี และรัสเซีย ในปลายศตวรรษที่สิบเก้าต้นศตวรรษที่สิบ

ตลอดชีวิตของเขา สเปนเซอร์ปฏิเสธเกียรติยศทุกอย่างที่มหาวิทยาลัยต่างๆ รัฐบาล หรือสมาคมวิทยาศาสตร์ได้เสนอให้ เขาไม่มีตำแหน่งเป็นทางการและไม่มีปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ในระหว่างสี่สิบห้าปีสุดท้ายของศตวรรษที่สิบเก้า เขาก็ได้ชื่นชมกับชื่อเสียงของเขาที่ขจรกระจายไปทั่วนานาชาติ และมีอิทธิพลเกือบๆจะเทียบเท่าชื่อเสียงของชาร์ลส์ ดาร์วิน

ในช่วงนั้นปลายชีวิตอันยาวนานของเขา เขาใช้เวลาเล็ก ๆ น้อยๆ ที่ว่างเว้นจากการเขียน อธิศให้กับเรื่องราวประจำวันต่างๆที่โต้เถียงกัน ตั้งแต่เรื่องการค้าค้านสงครามบัวร์ (Boer War)* ไปจนถึงข้อเสนอในการรับเอาาระบบเมตริกมาใช้ในอังกฤษ ช่างชราผู้ปราศจากความทุกข์ ไม่หลงรอกับแนวโน้มของการเมืองในสมัยนั้นไปเสียแทบทุกอย่าง ได้ใช้ชีวิตสองสามปีสุดท้ายในลักษณะที่แทบจะปลีกตัว

* สงครามบัวร์เป็นสงครามระหว่างอังกฤษกับสาธารณรัฐบัวร์สองสาธารณรัฐ อันประกอบด้วย Transvaal และ Orange Free State (ปัจจุบันเป็นรัฐสองรัฐของแอฟริกาใต้) ระหว่างปี ค.ศ. 1899-1902 อังกฤษต้องการดินแดนเหล่านั้นอยู่ในอาณัติของตน และที่สุดในปี ค.ศ. 1902 แอฟริกาใต้ทั้งหมดก็อยู่ภายใต้อาณัติของอังกฤษ--
ผู้แปล

ออกไปจากการสังสรรค์กับผู้อื่นเลขที่เดียว เขาเสียชีวิตในวันที่ 8 ธันวาคม 1903 อายุได้แปดสิบสามปี ร่างกายของเขาได้รับการฉาปนกิจตามที่เขาได้สั่งเสียเอาไว้^{๕๐}

บริบททางวิชาการ

อิทธิพลของนักคิดรุ่นก่อน

สเปนเซอร์ไม่เคยอ่านปรัชญา ประวัติศาสตร์ หรือวรรณคดีอย่างกว้างขวางมากนัก ดูเหมือนว่า เขาใช้วิธีการไม่ยอมให้ความรู้อื่นๆ มามีอิทธิพลเหนือ "ความคิดบริสุทธิ์จริง" (cerebral hygiene) ของเขาตั้งแต่สมัยเริ่มต้นในอาชีพนักเขียนของเขาเลขที่เดียว ซึ่งเป็นทำนองเดียวกับที่กองทัพปฏิบัติในตอนที่ช่วงวัยกลางคนของเขา

ก่อนถึงต้นทศวรรษที่ห้าสิบ ที่เขาได้เริ่มมีสัมพันธภาพกับฮอว์กิลิวเวส ผู้เขียน *Biographical History of Philosophy* สเปนเซอร์แทบจะมิได้คลุกคลีอยู่กับปรัชญาเลย เขายอมรับเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างเปิดเผยและจริงจังในหนังสือ *Autobiography* ของเขาว่า "จนกระทั่งถึงเวลานั้น ข้อปัญหาเกี่ยวกับปรัชญามิได้อยู่ในความสนใจของข้าพเจ้าเลย...มันเป็นความจริงที่...ข้าพเจ้าได้รับเอกสาร *Critique* ของคานต์มาฉบับหนึ่งในปี ค.ศ. 1844...และได้อ่าน

^{๕๐} เรื่องนี้มาจาก David Duncan, *An Autobiography* ของสเปนเซอร์; *Life and Letters of Herbert Spencer*, 2 vols. (London, Methuen, 1908); Hugh Elliot, *Herbert Spencer* (New York, Holt, Rinehart and Winston, 1917); และ "Personal Reminiscences of James Collier," in Josiah Royce, *Herbert Spencer* (New York, Fox, Duffield, 1904).

สองสามหน้าแรก ข้าพเจ้าก็มิได้อ่านต่อไปอีกเนื่องจากข้าพเจ้าไม่ยอมรับความคิดนี้ และเป็นความจริงอีกแม้ว่า...ข้าพเจ้ามิได้อ่านหนังสือทั้งปรัชญาและจิตวิทยา แต่ข้าพเจ้าก็ได้รวบรวมแนวความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาต่างๆไปบางประการของเรื่องดังกล่าวจากการสนทนาหรือการอ้างอิง"⁵¹

จากการอ่านงานของลิวเวสต์ที่ได้รับความนิยม ทำให้สเปนเซอร์ "คุ้นเคยกับแนวความคิดพื้นฐานทั่วไปของปรัชญา"⁵² แต่ไม่ว่าใครย่อมเกิดความประทับใจว่า เขาไม่เคยพยายามที่จะผลักดันตัวเองให้คุ้นเคยกับปรัชญานี้อีกต่อไปมากนัก จอห์น คอลลีเยอร์ เลขาธิการของเขากล่าวว่า "เขาเขียนความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจริยธรรมครั้งหลังสุด โดยมิได้อ่านงานของมิลล์, คานต์, ฮิวเวลล์ (Hewell) หรือนักเขียนชื่อดังเกี่ยวกับเรื่องนี้เลย ยกเว้นแต่เพียงงานของซิดวิก (Sidgwick) บางส่วน"⁵³ คอลลีเยอร์เขียนอีกว่า ในห้องสมุดของสเปนเซอร์

ไม่มีงานเกี่ยวกับปรัชญาแม้แต่ชิ้นเดียว นอกไปจากที่มีคนส่งมาให้เขาเท่านั้น...ไม่มีหนังสือของฮอบบส์ (Hobbes) ล็อก (Locke) ริด (Reid) ฮูม (Hume) คานต์ (Kant) หรือ แฮมิลตัน (Hamilton) แม้กระทั่งมีหนังสือวิทยาศาสตร์เพียงไม่กี่เล่มเท่านั้น ไม่มีหนังสือประวัติศาสตร์หรือชีวประวัติ และหนังสือที่มีลักษณะ...เป็นวรรณคดีบริสุทธิ์ จะมีก็เพียงหนังสือที่สอดเยื่อมเรื่อง *Tristram Shandy* เท่านั้น...ความจริงแล้วเขาไม่ใช่ผู้อ่านเลข หรือกล่าวโดยทั่วไป เขาเป็นเพียง

⁵¹ *An Autobiography*, I, p. 438.

⁵² *Ibid.*, p. 439.

⁵³ John Collier in Royce, *op. cit.*, p. 208.

ประเภทคนเก็บเล็กผสมน้อยเท่านั้น เขามีได้ "สิบสาวทุกสิ่งทุกอย่างจากหนังสือ" เหมือนดังเช่นเซอร์วิลเลียม แฮมิลตัน เขาปล่อยปละละทิ้งหนังสือเหล่านั้นเสียเป็นส่วนใหญ่⁵⁴

ทั้งหมดนี้ดูเหมือนจะทำให้ผู้ที่ได้อ่านงานชิ้นสำคัญของสเปนเซอร์ ที่เต็มไปด้วยเชิงอรรถเกิดความแปลกประหลาดใจ แต่คอลเลิเจอร์ก็ได้อธิบายในเรื่องนี้ว่า

เขาเก็บเอาข้อเท็จจริงส่วนใหญ่มาได้โดยใช้เวลาทุกๆเย็นที่สโมสรอะเธเนียม (Athenaeum Club) นั่งอ่านวารสารต่างๆ โดยอ่านเอารายละเอียดน้อยมาก แต่สายตาส่องหาข้อเท็จจริงทุกอย่างป้อนเข้าสู่สมองของเขา... ในสถานที่เดียวกันนี้ เขาจะพบปะกับปราชญ์มีชื่อเสียงทั้งหลายจนเป็นนิสัย หลายคนเป็นเพื่อนสนิทของเขา จากคนเหล่านี้ เขาได้กลิ่นกรองเอาสิ่งที่พวกเขารู้ทั้งหมดจากการผสมผสานอย่างมีความสุขระหว่างการแนะนำและการซักถาม ที่บ้านเขาจะนำเอาวารสารวิทยาศาสตร์และวารสารสำคัญ ๆ สองสามชุดมากองไว้ ผู้ช่วยของเขา... ก็ได้จัดการหาวัตถุดิบต่างๆทางสังคมวิทยาเป็นจำนวนมากให้เขา⁵⁵

ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า สเปนเซอร์ได้ดำเนินงานของเขาในลักษณะทำนองเดียวกับวิศวกร (ซึ่งเขาเคยเป็น) ที่แสวงหาข้อเท็จจริงที่อยู่ในประเด็น และเข้ากันอย่างเหมาะสมกับรูปแบบที่เขาคิดเอาไว้ก่อน รูปแบบดังกล่าวไม่เคยมีการทดสอบหรือปรับปรุงด้วยการพิจารณา

⁵⁴ Ibid., pp. 212-13.

⁵⁵ Ibid., pp. 208-09.

แนวความคิดอื่นๆ กระนั้นมิใช่ว่าทั้งหมดจะเป็นความคิดของเขาคนเดียว เขายังเป็นหนึ่งบุคคลนักคิดคนก่อนๆ อยู่ไม่น้อย

ในบรรดาแนวความคิดเหล่านี้ก็มีหนังสือ *Essay on Population* ของมัลทัสที่จัดอยู่ในอันดับสำคัญมาก หนังสือเล่มนี้ ซึ่งตามคำกล่าวของคาร์วินเองเป็นต้นกำเนิดของหนังสือ *Origin of Species* ก็มีส่วนเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในหนังสือ *Synthetic Philosophy* ของสเปนเซอร์ ก่อนที่จะมีการพิมพ์หนังสือ *Origin* ประมาณสิบปี เมื่อสเปนเซอร์ได้คิดและเขียนเกี่ยวกับความหมายทางสังคมของความคิดที่ว่า "การอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด" ก็ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของมัลทัส แต่เขาก็ไม่เห็นด้วยกับข้อสรุปในแง่ร้ายหลายอย่างของมัลทัส ในบทความที่ตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1852 ชื่อ "A Theory of Population" สเปนเซอร์ได้ตั้งข้อสมมติฐานของเขาโดยอาศัยแนวความคิดของมัลทัสว่า เมื่อเขาคิดแปลงให้ "แสดงข้อสรุปไปในแง่ดี" โดยกล่าวเพิ่มเติมถึงผลของความกดดันทางประชากรว่า แท้จริงแล้วมันเป็นไปตามกระบวนการเลือกสรรโดยธรรมชาติในหมู่มนุษย์ แม้ว่าในตอนนั้นยังไม่ได้ตั้งศัพท์อย่างนั้นก็ตาม"⁵⁶

ด้วยความจริงที่ว่า ความนิยมยกย่องของสเปนเซอร์ที่มีต่อมัลทัส เทียบเท่าคู่กันไปกับความนิยมนับถืออย่างสูงของเขาที่มีต่ออดัม สมิท (Adam Smith) ทำให้นักถึงนายแกรดกรินด์ (Mr. Gradgrind) ตัวละครที่เป็นนักประโยชน์นิยมซึ่งแห้งแล้งไปเสียในทุกเรื่องทกราวอย่างดิคเกนส์ (Dickens) บรรยายแบบเสียดสีไว้ว่า ตั้งข้อบทรทั้งสองของตนเป็นมัลทัสและอดัม สมิท สเปนเซอร์ได้จัดอันดับอดัม สมิท ถัดไปจากมัลทัสเช่นกัน และบางทีปรัชญาเรื่องการค้าเสรีของเขาอาจจะได้รับทอคมมาจากผู้เขียนหนังสือ *Wealth of Nations* นี้ก็ได้ เซอร์วิลเลียม แฮมิลตัน นักวิชาการชาวสกอต เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้รับการยกย่อง

⁵⁶ Burrow, op.cit., p. 188.

จากสเปนเซอร์ ในฐานะที่ได้ช่วยให้สเปนเซอร์มีความคิดเห็นที่กระจ่างขึ้นในเรื่อง "ข้อปัญหาเบื้องต้นสุดท้าย" ของวิธีการทางปรัชญา⁵⁷ สเปนเซอร์อ่านหนังสือ *Logic* ของจอห์น สจ๊วต มิลล์ เพื่อนของเขา และสันนิษฐานว่ารวมไปถึงหนังสือบางเล่มของพวกเขาเชื่อถือลัทธิประโยชน์นิยมหัวรุนแรง แต่ข้อที่กล่าวถึงหลายคนดูจะมากเกินไปสำหรับรายชื่อของนักเขียนที่มีอิทธิพลต่อความคิดโดยทั่วไปของเขา

คำว่าวิวัฒนาการหรือพัฒนาการ ได้เข้ามาสู่ความนึกคิดของสเปนเซอร์ครั้งแรกเมื่อเขาได้อ่านหนังสือ *Principles of Geology* ของ ไฮเอลล์ (Lyell) ขณะที่เขายังเป็นชายหนุ่มอายุสี่สิบปี และเขา "คัดค้านข้อโต้แย้งที่ตรงกันข้ามกับแนวความคิดของเขา... แต่ก็ยอมรับในสมมุติฐานเกี่ยวกับพัฒนาการ"⁵⁸ จากนั้นเขาก็ทำการป่าวประกาศถึงแนวความคิดในวิวัฒนาการตามแบบฉบับของลามาร์ก เขาพาดพิงถึงทั้งลามาร์กและอีราสมัส ดาร์วิน (Erasmus Darwin) และพอจะกล่าวได้ว่า เขาได้รับอิทธิพลมาจากการเขียนของคนทั้งสองนี้

ความคิดเห็นเฉพาะบางประการเกี่ยวกับวิวัฒนาการของเขาสามารถที่จะสืบสาวถึงอิทธิพลที่มาจากผู้อื่นอีกได้ กล่าวโดยชัดเจนก็คือ สเปนเซอร์บันทึกว่าความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะความเป็นหนึ่งเดียวไปสู่ความหลากหลายนั้น พัฒนามาจากการศึกษาค้นคว้าในเรื่องเกี่ยวกับตัวอ่อนของฮาร์วี (Harvey) ซึ่ง "พอน แบเออร์ (Von Baer) เป็นผู้เขียนได้อย่างรัดกุม"⁵⁹ และสเปนเซอร์ได้นำเอาไปใช้อีกทอดหนึ่ง เขายังได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงนี้ว่า "ข้าพเจ้าได้ทำความค้นเคศโดยบังเอิญกับบทความเรื่อง *The Idea of Life* ของโคลริดจ์ (Coleridge) ซึ่งแสดงความคิดของเชลลิง (Schell-

⁵⁷ *Essays*, II, p. 125.

⁵⁸ *An Autobiography*, II, p. 309.

⁵⁹ *Essays*, II, p. 137.

ing) ราวกับเป็นความคิดของตนเองว่า ชีวิตมีความโน้มเอียงไปสู่ความเป็นตัวใครตัวมัน ความคั่นเคียดดังกล่าวนี้ได้มีผลกระทบอยู่ไม่น้อย"^{๕๐} เมื่อกล่าวถึงความคิดของเขาเกี่ยวกับการพึ่งพาซึ่งกันและกันของส่วนต่างๆในสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งคมทั้งหมด เขาได้แสดงให้เห็นว่าเขาเป็นหนึ่งบุคคลของนักสรีรวิद्याมิลน์-เอ็ดเวิร์ดส์ (Milne-Edwards) ผู้ซึ่งได้ใช้คำว่า "การแบ่งงานกันทำด้านสรีระ"^{๕๑}

ยังมีข้อสังเกตอยู่บ้างบางประการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง สเปนเซอร์กับกองค์ เขาเคยพบกองค์ครั้งหนึ่งในตอนปัจฉิมวัยของกองค์ แต่ก็ได้ไม่ได้ประทับใจอะไรกันนัก กระนั้นเขาก็บันทึกไว้ว่า จากการที่ได้ทราบถึงความผิดปกติทางประสาทของเขา กองค์ "ได้แนะนำให้ข้าพเจ้าแต่งงาน โดยกล่าวว่าความเห็นอกเห็นใจของภรรยาผู้ชีวิตจะมีอิทธิพลต่อการรักษา"^{๕๒} ในด้านอิทธิพลต่างๆไปของกองค์ที่มีต่อความคิดของเขา สเปนเซอร์ได้ปฏิเสธอย่างรุนแรงด้วยถ้อยแถลงอันเผ็ดร้อนหลายฉบับ จากการที่มีการกล่าวหาข้ามช่องแคบอังกฤษมาว่า เขาเป็นศิษย์ผู้นิยมปรัชญาปฏิฐานนิยม (Positive Philosophy) ของกองค์ เป็นสาเหตุกระตุ้นให้เกิดปฏิกริยา เขาต่อต้านถึงขนาดขอคำยืนยันจากจอห์น สจ๊วต มิลล์ และขอเขียนที่ปรากฏต่อสาธารณชนต่างๆ เพื่อให้ประจักษ์ว่ามีได้เป็นเช่นนั้น เป็นความจริงที่ในปี ค.ศ. 1852 ฮอร์จ อีเลียตได้ให้เขาอ่านบทนำของ *Cours de philosophie positive* และสองปีต่อมาเขาได้อ่านคร่าวๆจากที่ฮาร์เรียต มาร์ตีโน (Harriet Martineau) ได้แปลมาอีกด้วย แต่ในระยะเวลานี้ เขาได้พัฒนาโฉมหน้าในแนวความคิดวิวัฒนาการของเขาเป็นที่เรียบร้อย ซึ่งเป็นการสนับสนุนถึงข้ออ้างของเขาในความคิดริเริ่มเกี่ยวกับเรื่องนี้

^{๕๐} Duncan, op.cit., II, p. 315.

^{๕๑} Ibid., p. 322.

^{๕๒} *An Autobiography*, I, p. 578.

อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงความคิดทางสังคมวิทยาโดยเฉพาะของเขารื่องดังกล่าวกลับไม่ชัดเจนเอาเลย เขายอมรับว่า "กับกองต์ข้าพเจ้าเป็นหนึ่งเขาสำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับเอกฉันท์ทางสังคม (social consensus)"⁶³ เขารับเอาคำ "สังคมวิทยา" (sociology) และ "เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่น" (altruism) ของกองต์⁶⁴ มาใช้ และเขาให้ความเชื่อถือในคำสอนของกองต์ที่ว่า "หลักการของการจัดระเบียบ เป็นเรื่องธรรมดาสามัญของสังคมและสัตว์...และการวิวัฒนาการของโครงสร้างต่าง ๆ พัฒนาจากที่เป็นธรรมดาทั่วไปมาสู่ที่เป็นพิเศษเฉพาะ"⁶⁵ นอกเหนือไปจากนี้ ดูเหมือนว่าในระดับหนึ่งความสนใจทั่วไปของสเปนเซอร์เกี่ยวกับเรื่องสังคมวิทยาจะปะทุขึ้นมาจากการอ่านข้อเขียนของกองต์ และการสนทนาหลายครั้งกับฮอว์จ ลิวเวลล์และฮอว์จ อีเลียต ซึ่งตอนนั้นเป็นผู้นิยมชมชอบอย่างซิดิกิด์ของนักทฤษฎีชาวฝรั่งเศส

รายชื่อของนักเขียนที่สเปนเซอร์เป็นหนี้บุญคุณก็คงจะมีเพียงเท่านั้น ชื่อของผู้เขียนที่อยู่ในบรรณานุกรมในหนังสือต่าง ๆ ของเขามีไม่มาก และชื่อที่ปรากฏอยู่จะได้รับการกล่าวถึงเพียงครั้งหรือสองครั้ง คัดเลือกไปกับข้อเท็จจริงหนึ่ง ๆ หรือการยืนยันซึ่งสเปนเซอร์แสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเท่านั้น เราคงจะมีความสงสัยเป็นอย่างมากว่า การอ้างอิงเหล่านี้ส่วนใหญ่สเปนเซอร์คงจะได้รับมาจากนักวิจัยของเขา และว่าเขาเองนั้นมิได้อ่านงานเขียนของผู้ประพันธ์ดังกล่าวอย่างเต็มที่เลย

⁶³ *Essays*, II, p. 135.

⁶⁴ *An Autobiography*, I, p. 517.

⁶⁵ *The Principles of Sociology*, I, p. 591.

อิทธิพลของนักคิดร่วมสมัย

ในบรรดานักวิชาการร่วมสมัยที่มีอิทธิพลต่อสเปนเซอร์นั้น โทมัส ฮักซ์เลย์ ซึ่งเป็นเพื่อนของเขาจนตลอดชีวิต นับว่าเป็นผู้ที่เด่นกว่าคนอื่น ๆ ทั้งสองพบกันในตอนต้นทศวรรษที่ห้าสิบ ในขณะที่ฮักซ์เลย์ยังมิได้เชื่อมั่นในความจริงเกี่ยวกับสมมติฐานของวิวัฒนาการ ต่อมาภายหลัง เขากลายเป็น "ผู้ปกป้อง" ของคาร์วินที่คอยพูดสนับสนุนและป้องกันให้มากที่สุด ในการสนทนาอันยาวนานของสเปนเซอร์กับฮักซ์เลย์หลายครั้ง ฮักซ์เลย์ได้บีบบังคับให้สเปนเซอร์แก้ไขข้อโต้แย้งและขัดเกลาหลักการวิทยาศาสตร์ของเขาให้แหลมคมขึ้น ข้อคิดค้นของฮักซ์เลย์มีรากฐานอยู่ที่ความรู้ในข้อเท็จจริง ซึ่งสเปนเซอร์ยอมรับว่ามี "มากมายมหาศาลกว่าของข้าพเจ้า" ฮักซ์เลย์อาจจะมิได้มีอิทธิพลถึงความคิดค้นรากฐานของสเปนเซอร์ แต่เขาก็ได้แนะนำสเปนเซอร์ให้รู้จักกับงานเขียนในทางวิทยาศาสตร์หลายอย่าง ซึ่งนำไปสู่การอธิบายมากมายที่สเปนเซอร์ไม่รู้เรื่องราวอะไรเลย

เมื่อหนังสือ *Origin of Species* ของคาร์วินตีพิมพ์ออกมาในปี ค.ศ. 1859 สเปนเซอร์ได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี เขายอมรับในความคิดที่ว่า การคัดเลือกตามธรรมชาติเป็นกลไกสำคัญอย่างแท้จริงสำหรับวิวัฒนาการ แม้ว่าเขาจะยังคงยึดถือในอรรถาธิบายของลามาร์กที่ว่า "การสืบทอดของการปรับปรุงในอวัยวะที่เกิดขึ้นมาจากการใช้ประโยชน์และไม่ใช้มัน เป็นจุดเริ่มต้นของวิวัฒนาการ"^{๖๖} ก็ตาม ส่วนคาร์วินนั้น เขาได้แสดงความนิยมต่อ "ทฤษฎีวิวัฒนาการ" ของสเปนเซอร์ ก่อนที่หนังสือ *Origin* ได้ถูกตีพิมพ์เสียอีก เขานิยามไปถึงกระทั่งขนานนามสเปนเซอร์ "ประมาณค่าสิบครั้งว่าเป็นผู้เหนือกว่าข้าพเจ้า"^{๖๗}

^{๖๖} Duncan, op. cit., I, p. 360.

^{๖๗} อ้างอยู่ใน บทนำของหนังสือของ Carneiro เรื่อง *Herbert Spencer: The Evolution of Society*, หน้า ix.

บุคคลทั้งสองติดต่อกันอีกต่อมาในภายหลัง และมีอิทธิพลต่อกันและกันบ้างพอประมาณ แต่เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องอย่างแน่นอนหากเรียกสเปนเซอร์ว่าเป็น "คาร์วินแห่งสังคม" เพราะแนวคิดของเขาพัฒนามาก่อนที่คาร์วินจะพิมพ์หนังสือใดๆเกี่ยวกับวิวัฒนาการออกมา

จากการเป็นเพื่อนกับฮักซ์เลย์ สเปนเซอร์ได้พบกับนักวิทยาศาสตร์คนสำคัญของอังกฤษหลายคน ที่เด่นที่สุดคือจอห์น ทินดัล ผู้ช่วยและผู้สืบทอดตำแหน่งของฟาราเดย์ (Faraday) ฮักซ์เลย์ได้แนะนำทินดัลให้รู้จักสเปนเซอร์ด้วยประโยคที่ยืมมาจากบทละคร *Faust* ว่าเป็น "สหายนักคาดคะเน"^{๘๘} (Ein Kerl der spekuliert) ดูเหมือนว่านักวิทยาศาสตร์หลายคนที่สเปนเซอร์ได้พบในภายหลังที่สโมสหรือที่อื่นๆจะมองสเปนเซอร์ว่าเป็นนักคาดคะเนจริงๆ คือมีความคิดเห็นที่น่าสนใจและตึงกว้างขวางกว่าที่พวกเขาในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เคร่งครัดจะกล้าเสี่ยง ในทางกลับกัน มันอาจจะเป็นไปได้ว่าพวกเขาช่วยสเปนเซอร์ไม่น้อย โดยการวิจารณ์โต้แย้งในประเด็นเฉพาะต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่เป็นความจริงทางวิทยาศาสตร์แก่เขา ซึ่งได้นำเอาไปใช้เป็นฐานอันแข็งแกร่งสำหรับทฤษฎีของเขา สเปนเซอร์ได้ซึมซับเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของเขาเหมือนกับการดูดซึมน้ำของพืช ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์อย่างพิถีพิถัน และแลกเปลี่ยนกับเพื่อนนักวิทยาศาสตร์ตลอดจนผู้ร่วมงานของเขา

สเปนเซอร์ได้รับการช่วยเหลือในลักษณะเดียวกันจากการมีความสัมพันธ์กับนักปรัชญาและวรรณคดี คงจำกันได้ว่า สเปนเซอร์ใกล้ชิดมากกับฮอว์จ ลิวเวส ผู้เขียนและประพันธ์วิชาปรัชญาให้แก่พรหลายและกับฮอว์จ อีเลียต ผู้ซึ่งได้กลายเป็นภรรยาคู่ชีวิตของลิวเวส เขามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดเช่นกันกับจอห์น สจ๊วต มิลล์ นักเขียนเหล่านี้ได้แนะนำให้เขารู้จักกับความเป็นมาของปรัชญาและแนวความคิดร่วม

^{๘๘} Duncan, op. cit., I, p. 85.

สมัยบางอย่างเช่นของกองค์ เป็นต้น ฮอว์จ อีเลียตได้แปลหนังสือ *Life of Jesus* ของสเตราส์ (Strauss) และ *Essence of Christianity* ของฟอยเออร์บาค (Feuerbach) แต่ก็ไม่มีแนวโน้มใดว่างานเหล่านี้จะเข้ามาสู่ในวงสนทนาของเขา เพื่อนฝูงในวงการเขียนเหล่านี้ได้ช่วยเหลือเขาด้วยการให้ข้อโต้แย้งที่สำคัญ แต่ก็ดูเหมือนว่า พวกเขาไม่ได้มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของสเปนเซอร์อย่างลึกซึ้งเลย ดังกรณีของเพื่อนในสาขาวิทยาศาสตร์ของเขา

สเปนเซอร์มีความคุ้นเคยอยู่บ้างกับงานส่วนใหญ่ของนักวิชาการฮอดเดียมทางด้านวิวัฒนาการทางสังคม เช่น ไทเลอร์ (Tylor) มอร์แกน (Morgan) แมน (Maine) แมคเลนแนน (McLennan) และดับบอค (Lubbock) แต่เขาก็แทบจะไม่ได้กล่าวพาดพิงถึงคนเหล่านี้เลย และเมื่อเขาพาดพิงถึง มันก็มักจะเป็นเรื่องที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของคนเหล่านั้น สิ่งที่เขาได้จากพวกเขาก็เป็นในลักษณะเช่นเดียวกับที่ได้จากคนอื่นๆ คือข้อเท็จจริงมากกว่าความคิดแปลกใหม่^{๖๖} ข้อสรุปที่ดูจะหนีไม่พ้นก็คือความคิดของสเปนเซอร์มีมาตั้งแต่สมัยที่ยังหนุ่มแน่น และโดยพื้นฐานแล้วมิได้มีการเปลี่ยนแปลงหลังจากนั้น

เซอร์ อิสยาห์ เบร์ลิน (Sir Isaiah Berlin) ได้จัดพวกนักเขียนและนักคิดออกตามกวีนิพนธ์กรีกว่า "สุนัขจิ้งจอกรู้หลายสิ่งหลายอย่าง แต่เม่นรู้สิ่งสำคัญเพียงอย่างเดียว" เบร์ลินขนานนามพวกสุนัขจิ้งจอกสำหรับนักคิด "ผู้ซึ่งติดตามเป้าหมายหลายอย่าง ที่โดยปกติแล้วมิได้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน" ส่วนพวกเม่นนั้นตรงกันข้าม คือเป็นพวกที่ "เชื่อมโยงทุกสิ่งทุกอย่างรวมเข้ามาสู่ทรงหนึ่งเดียว ระบบที่มีการรวมกันมากกว่าหรือน้อยกว่าระบบเดียว หรือแสดงออกมาอย่างชัดเจน ..ถึงหลักการสากลหนึ่งเดียว"^{๖๗} สเปนเซอร์นั้นเป็น "เม่น" อย่าง

^{๖๖} ไบรคดู Carneiro, op.cit., p. xxx.

^{๖๗} Isaiah Berlin, *The Hedgehog and the Fox*

ชัดเจนที่สุด แม้ว่าจะปรากฏมีความคิดในบางเรื่องที่ขัดแย้งกัน เขาก็ยังคงติดฝักอยู่กับทฤษฎีหลักทฤษฎีเดียว เพื่อนฝูงและผู้ร่วมงานจะช่วยเหลือเขาในเรื่องรายละเอียดให้มันชัดเจนขึ้น กระทั่งข้อถกเถียงของเขาให้ดีขึ้น และเหนือสิ่งอื่นใด ให้ข้อเท็จจริงใหม่ซึ่งเหมาะสมกับเค้าโครงแนวความคิดของเขา แต่คนเหล่านี้ก็ไม่เคยประสบความสำเร็จในการที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดของเขาให้หันเหไปจากวิถีทางทฤษฎีที่เขาได้เลือกไว้แล้วเลย ทั้งหมดนี้ปรากฏอยู่ในข้อสังเกตซ้ำซ้อนของอีกรัชเลย์ว่า สำหรับสเปนเซอร์แล้ว คำจำกัดความของคำว่า โศกนาฏกรรม ก็คือฉากที่การอนุมานแบบนิรนัย (deduction) ถูกฆ่าทำลายโดยเจ้าข้อเท็จจริงที่แสนจะตื้อดิ่ง

บริบททางสังคม

สภาพการณ์ทั่วไป

โลกสมัยวิกตอเรียของเฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ผิดแผกไปมากจากสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยการต่อสู้แบ่งแยกและชนชั้นในสมัยของกองค์และมาร์กซ์ แม้ว่ามาร์กซ์และสเปนเซอร์เกือบจะอยู่ร่วมสมัยเดียวกัน และแม้กระทั่งอาศัยอยู่ในเมืองเดียวกันมาเป็นเวลานานก็ตาม ทั้งสองแสดงออกในงานเขียนของตน มิใช่ตามสภาพสิ่งแวดล้อมในขณะนั้นๆ แต่เขียนขึ้นตอบสนองสภาวะทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างกว้างขวางระหว่างในแผ่นดินใหญ่และบนหมู่เกาะอังกฤษ ในขณะที่การปฏิวัติหรือว่าแนวของการปฏิวัติเป็นลักษณะสำคัญของสังคมที่ซึ่งมาร์กซ์และกองค์ได้เติบโตบรรลุภาวะทางปัญญา ส่วนประเทศอังกฤษยุควิกตอเรียสมัยกลางกลับห่างไกลไปจากอันตรายของการปฏิวัติและการลุกฮือที่รุนแรงดังปรากฏในสังคมสมัยใหม่

ช่วงยุควิกตอเรียสมัยกลาง อาจจะพอกำหนดระยะเวลาได้ตั้งแต่ตอนเปิดพระราชวังคริสตอล (Crystal Palace) โดยพระนางวิกตอเรียใน ค.ศ. 1851 ปีเดียวกันกับที่หนังสือเล่มแรกของสเปนเซอร์ได้ตีพิมพ์ขึ้นมา มันเป็นระยะที่เต็มไปด้วยความมั่นใจและความพึงพอใจ นั่นคือ ความลำบากยากแค้นในยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรมนั้นได้หมดสิ้นไป การรบกวนของพวกนิคมการปฏิรูปสังคมและการเมือง (Chartist) ได้สงบลง ผลอันเลวร้ายจากกฎหมายสำหรับคนยากจนฉบับใหม่ (New Poor Law) ก็ได้ผ่านพ้นไป ความยากลำบากจากความหิวโหยในทศวรรษที่สี่สิบ จะหลงเหลืออยู่ก็แต่ในความทรงจำอันเลื่อนลอยเท่านั้น ลัทธินิคมความรุนแรงที่แพร่หลายก็ลดน้อยลงไป คนร่วมสมัยส่วนมากคงจะรู้สึกได้ว่า อังกฤษขณะนั้นได้ตั้งหลักอย่างปลอดภัย ในอันที่จะทำใหตนเองมั่งคั่งเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้นต่อไป

ความเจริญเติบโตในเรื่องความมั่งคั่งทางวัตถุของอังกฤษ ผลผลิตอุตสาหกรรมและการค้าต่างประเทศ ได้ทำให้อังกฤษก้าวหน้าไปไกลกว่าประเทศอื่นๆทั้งหมด เกาะอังกฤษได้กลายเป็นโรงงานของโลก ในปี ค.ศ. 1848 อังกฤษผลิตเหล็กจากเตาหลอมปริมาณครึ่งหนึ่งของปริมาณที่ผลิตทั่วโลกและเพิ่มผลผลิตขึ้นอีกเป็นสามเท่าในสามสิบปีต่อมา ในปี ค.ศ. 1830 การผลิตด้านหินของประเทศมีถึงสามสิบล้านตัน อีกสี่สิบปีต่อมา ปริมาณเพิ่มขึ้นไปจนถึงหนึ่งร้อยสามสิบล้านตัน ในปี ค.ศ. 1870 การค้าต่างประเทศของสหราชอาณาจักรใหญ่โตกว่าการค้าระหว่างประเทศของฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลีรวมกัน และใหญ่กว่าสหรัฐอเมริกาเกือบสี่เท่า อังกฤษครอบครองเหนือ่านน้ำ ความยิ่งใหญ่แห่งราชนาวิไม่มีใครแข่งขันได้ และในขณะที่ประเทศต่างๆบนแผ่นดินใหญ่กำลังเกี่ยวพันยุ่งยากกับสงครามและการปฏิวัติ อังกฤษกลับมีแต่ความสงบทั้งในประเทศและต่างประเทศ

มาตรฐานการครองชีพโดยทั่วไปของประชากรอังกฤษได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อให้แน่ชัดลงไปก็คือ ตรงขั้นต่ำสุดยังคงมีประชากร

"หนึ่งในสิบที่จมอยู่เบื้องล่าง" ซึ่งอยู่อาศัยในลักษณะที่ทุกข์ยากและขาดแคลนแสนสาหัส และมวลชนกรรมกรผู้ไร้ฝีมือและไร้การจัดระเบียบกลุ่มมิใช่พอกินและค่าจ้างต่ำ ต่างดำเนินชีวิตประจำวันไปด้วยความทุกข์ยาก ในสภาวะที่คิดว่าสภาพของบรรดาพวกสิ้นเนื้อประดาตัวเพียงเล็กน้อย แต่พวกช่างฝีมือ ช่างนา และพวกแรงงานที่มีความชำนาญโดยรวมๆแล้วก็ไปได้ดี และชนชั้นกลางที่เติบโตขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ก็ได้รับประโยชน์จากการเพิ่มขึ้นอย่างมากของความเจริญรุ่งเรือง จนเป็นสิ่งที่สามารถเข้าใจได้เมื่อออกมาเป็นคุณสมบัติของการมองโลกในแง่ดีตามแบบฉบับของแพนกลอส (Panglossian optimism)* ซึ่งอารมณือันอึมเิบด้วยความพึงพอใจในตนเองเป็นลักษณะของผู้คนแห่งยุคสมัยเช่นว่านี้

อารมณืแห่งความพึงพอใจนี้ ได้แผ่ข้ามแทรกซึมอยู่มากในวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และปรัชญาของอังกฤษ ในระยะสี่สิบปีหลังจากการเปิดพระราชวังคริสตอล เทนนิสัน (Tennyson) ได้เขียนเป็นโคลงกลอนที่พอใช้ได้ว่า

เพราะข้าพเจ้าลวงล้าเข้าสู่อนาคตที่ไกลเท่าที่ตามนุษย์จะแลเห็น
ได้มองเห็นภาพของโลกและสิ่งประหลาดมหัศจรรย์ทั้งหลายที่ฟังมิ
ได้เห็นสวรรค์เต็มด้วยการค้า เรือสินค้าที่แล่นไปดั่งต้องมนต์
เหล่าต้นหนแห่งแสงสายัณห์สีม่วง นำเรือลอยล่องด้วยสินค้าคณานับ

*แพนกลอสเป็นตัวละครเอกคนหนึ่ง และเป็นอาจารย์ของพระเอกในนิยายเชิงปรัชญาของโวลแตร์ (Voltaire) เรื่อง *Candide, ou l'optimisme* แพนกลอสมีชื่อเสียงในด้านการมองโลกในแง่ดีของเขา เขายึดหลัก "ทุกสิ่งทุกอย่างมีเพื่อสิ่งที่ดีที่สุดในสิ่งที่ดีที่สุดของโลกที่เป็นไปได้ทั้งหลาย" -- ผู้แปล

ความคิดเกี่ยวกับความก้าวหน้า ได้ฝังรากอยู่ในจิตสำนึกของปัญญาชนส่วนมากในศตวรรษต่อมา เรือสมัยกลาง ยืนยงได้จากตัวอย่างที่น่าเชื่อถือคือ ปืนแห่งความเจริญรุ่งเรือง ติดตามต่อมาด้วยปืนแห่งความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งๆ ขึ้นไปอีก

สำหรับชนชั้นกลางและบรรดาปัญญาชนแล้วดูเหมือนว่า ความก้าวหน้าเหล่านี้เกิดขึ้นมาจากความมั่งคั่งและการประสุกต์ตามหลักวิถีของเอกชน ผู้ซึ่งได้ใช้ความพยายามอย่างมีระเบียบวินัยในการสร้างเครื่องจักรในอุตสาหกรรมที่ความเจริญรุ่งเรืองของอังกฤษผูกพันอยู่ พวกเขาารู้สึกว่า รัฐบาลที่ดีที่สุดก็คือรัฐบาลที่ปกครองน้อยที่สุด พวกเขา นิยมรัฐบาลแบบพิทักษ์ คอยป้องกันประชาชนทั้งภายในและภายนอก แต่เรื่องอื่นนอกเหนือจากนี้ปล่อยให้เป็นเรื่องการริเริ่มของเอกชนเอง น้อยคนสิ่งเกิดเห็นว่า ในช่วงเวลาเดียวกันกับการประกอบกิจการอย่างเสรีได้ พุ่งขึ้นสู่ความรุ่งโรจน์ รัฐบาลใหม่ได้เริ่มสะสมอำนาจอย่างที่สุดภายใต้ศตวรรษต่อมา เรือสมัยกลาง รู้สึกว่าเป็นเรื่องที่น่ากลัว นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษ จี. คิตสัน คลาร์ก (G. Kitson Clark) ได้บรรยายไว้เป็นอย่างดีว่า

ที่จริงแล้ว ในช่วงห้าสิบปีถึงเจ็ดสิบห้าปีของศตวรรษที่สิบเก้า อันเป็นระยะเวลาที่อุตสาหกรรมเอกชนได้กำลังสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง และเป็นเวลาที่ผู้คนพบว่า เพื่อถึงผลประโยชน์ของอิสรภาพและอันตรายต่างๆจากการเข้าแทรกแซงของรัฐบาล ไม่มีการเตือน ไม่มีการวางแผน และที่แน่นอนก็คือ ความไม่พึงประสงค์อย่างสิ้นเชิงเท่าที่คนส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับ รัฐบาลใหม่ ได้รับมอบอำนาจมาจากปวงชน เริ่มบังคับใช้กฎของผู้เชี่ยวชาญและข้าราชการต่อชุมชนเอง⁷¹

⁷¹G. Kitson Clark, *The Making of Victorian*

บทบาทใหม่ของรัฐนี้จะไม่เป็นที่รับรู้ของชนชั้นกลางทั่วไปทราบเท่าที่ความเจริญรุ่งเรืองยังคงมีอยู่ แต่สิ่งต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงสี่สิบห้าปีสุดท้ายของศตวรรษ เมื่ออังกฤษได้เริ่มสูญเสียความยิ่งใหญ่ของตนในสนามการณโณลกและวิกฤตการณ์ที่รุนแรงต่างๆ ทำให้ภาวะเศรษฐกิจและสังคมสิ้นสะเทือน

ในตอนปลายศตวรรษที่สิบเก้า อังกฤษก็หมดสิ้นความเป็นเอกในท่ามกลางกลุ่มประเทศมหาอำนาจของโลก ยุคทองของเกษตรกรรมอังกฤษได้สิ้นสุดลงในราวปี ค.ศ. 1875 ด้วยผลกระทบของสินค้าขาเข้าจำนวนมากจากแหล่งเกษตรกรรมใหม่ของอเมริกาเหนือและอาร์เจนตินา ราคาของข้าวสาลีลดลงครั้งหนึ่ง และเนื่องจากผลผลิตอื่น ๆ ทางเกษตรก็ได้ได้รับความกระทบกระเทือนเช่นเดียวกัน เกษตรกรรมของอังกฤษจึงพังทลายลง สภาพการณ์ทางด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ไม่ถึงกับเลวร้ายเท่ากับทางเกษตรกรรม แต่เด้าของอันตราสก็ทวีขึ้นทุกทีๆ เช่นกัน จาก ค.ศ. 1870 ไปจนถึงช่วงระยะเวลาเปลี่ยนศตวรรษ มูลค่าการค้าต่างประเทศทั้งหมดเพิ่มขึ้นต่อไปเรื่อยๆ อย่างเห็นได้ชัด แต่อัตราการเพิ่มของเยอรมันและอเมริกาก็ยังคงมีมากกว่า เมื่อถึงปี ค.ศ. 1900 การผลิตเหล็กกล้าของเยอรมันก็เท่าเทียมกับของอังกฤษ และการผลิตของอเมริกาเกือบจะเท่ากับของเยอรมันและอังกฤษรวมกัน อุตสาหกรรมของอังกฤษอยู่ในสภาพที่ธอร์สไตน์ เว็เบิล (Thorstein Veblen) เรียกว่าค่าปรับจากการเป็นผู้นำ นั่นก็คือ เยอรมันและอเมริกาค้าหน้าในเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เพิ่งสร้างขึ้นมา ในขณะที่อังกฤษยังคงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือเก่าๆ อยู่ ความยากลำบากของอังกฤษเพิ่มมากขึ้น จากความสมบูรณ์เกินไปของความสำเริงใจในตอนต้นๆ เมื่อมาถึงปี ค.ศ. 1880 การประดิษฐ์

และการค้นพบทางเทคโนโลยีที่สำคัญๆทั้งหมดมีกำเนิดขึ้นในอังกฤษ หลังจากนั้นแล้วก็ไม่ค่อยจะมีขึ้นมาอีก และอังกฤษเองก็ลดตัวลงรับเอาความคิดจากต่างชาติมาใช้⁷²

ในช่วงสี่สิบห้าปีสุดท้ายของศตวรรษ ชนชั้นกรรมาชีพจำนวนมากยกเว้นพวก "ส่วนที่ลึบที่อยู่เบื้องล่าง" ได้พบกับการปรับปรุงในด้านสวัสดิการทางวัตถุอย่างเด่นชัด แต่แทนที่ความไม่สบายรุ่มร้อนของพวกเขาจะลดน้อยลงอย่างที่พวกทอรี (Tories) คาดหวังไว้ การพัฒนา เช่นว่านี่กลับสร้างความขุ่นแค้นให้แก่พวกเขา กิจกรรมของสหภาพแรงงานซึ่งส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในอาชีพที่อาศัยความชำนาญ ได้เริ่มขยายเข้าไปในวงหมู่กรรมกรประเภทกึ่งชำนาญและไร้ฝีมือ ในช่วงระยะตกต่ำของทศวรรษ 1890 อังกฤษได้เผชิญกับกระแสคลื่นของการนัดหยุดงานที่ไม่เคยมีมาก่อน อันรวมไปถึงการนัดหยุดงานของกรรมกรทุกประเภทเป็นครั้งแรกด้วย แม้ว่าลัทธิมาร์กซิสต์จะไม่ได้ได้รับความนิยม แต่พรรคแรงงานอิสระซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1893 ก็ได้เริ่มเป็นที่สนใจของบรรดาสมาชิกสหภาพแรงงานซึ่งไม่เคยเกี่ยวข้องกับการเมืองเลย และสมาคมเฟเบียน (Fabian Society) ที่ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1884 ก็เป็นจุดสนใจของปัญญาชนชั้นกลางและนักวิชาชีพทั้งหลายอันเนื่องมาจากการโฆษณาถึงประสิทธิภาพในการวางแผนทางสังคมของสมาคม

ในตอนปลายศตวรรษ ผู้ชายชาวอังกฤษมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ส่วนผู้หญิงยังคงไม่มีสิทธิ เป็นผลให้พรรคเก่าแก่ทั้งสองแข่งขันกันอย่างจริงจัง เพื่อให้ได้คะแนนเสียงจากชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับในวงการเมืองจนถึงทศวรรษที่หกสิบ (พระราชบัญญัติการปฏิรูปฉบับที่สอง ปี ค.ศ. 1867 ได้อนุญาตให้กรรมกรในเมืองออกเสียงเลือกตั้ง เป็นผลให้จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า) สิ่งที่

⁷² โปรดดู R.J. Evans, *The Victorian Age: 1815-1914*, 2nd ed. (New York, St. Martin's, 1968), p. 268.

ชั้นชั้นกรรมาชีพต้องการเห็นสิ่งอื่นใด ก็คือสวัสดิการทางสังคมและเศรษฐกิจตามกฎหมายให้มีมากขึ้น พรรคเสรีนิยมโดยการนำของลอร์ดจอร์จ (Lloyd George) จะทำการสนองความต้องการนี้ในระยะต้นของศตวรรษถัดไป แต่พวกทอริ (ปัจจุบันเรียกว่าพวกอนุรักษนิยม) เป็นพวกแรกที่ตอบสนองก่อนในทศวรรษที่เจ็ดสิบและหลังจากนั้น คณะรัฐมนตรีของดิสเรลลี (Disraeli) สมัยปกครองปี 1874-80 ได้มุ่งสนใจในการปฏิรูปสังคม และได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับสาธารณสุข กฎหมายโรงงานอุตสาหกรรม และสหภาพแรงงาน พระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. 1870 กำหนดให้มีการกระจายการศึกษาโดยทั่วไปและกฎหมายต่อมา ในที่สุดก็ได้ทำให้การศึกษานั้นเป็นการบังคับและไม่เสียค่าใช้จ่าย

กลไกของการปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการปรับปรุงแก้ไขโดยสิ้นเชิง สภาเทศบเลจังหวัดและสภาจังหวัดโดยการเลือกตั้ง ได้เข้ามาแทนที่ผู้พิพากษาโดยการแต่งตั้ง เจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยความนิยมของชนส่วนใหญ่ในจังหวัดและเทศบาลจังหวัด เช่น ลอนดอนและเบอร์มิงแฮม ก็ได้เริ่มให้มีบริการสังคมประเภทต่างๆ แก่พลเมืองขึ้น แม้ว่ารัฐสวัสดิการแห่งชาติจะยังคงเป็นภาพที่เลื่อนลอยสำหรับอนาคต ระบบสังคมนิยมของเทศบาลนครก็เริ่มเป็นทางเลือกที่เป็นจริง อย่างน้อยก็ในเขตนคร

การขยายบริการทางสังคมและการควบคุมของรัฐบาลที่ละเล็กละน้อย ทำให้เกิดการขยายตัวของงานราชการและเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก งานราชการทั้งหมดใช้คนประมาณ 20,000 คน ในปี ค.ศ. 1832 พอถึงปี ค.ศ. 1880 เจ้าหน้าที่มีมากกว่า 50,000 คน และในปี ค.ศ. 1914 มีประมาณ 280,000 คน จำนวนของข้าราชการเพิ่มขึ้นห้าเท่าตัวภายในหนึ่งชั่วอายุคนก่อน ค.ศ. 1914 เมื่อรัฐสมัยใหม่ได้ทำการปกครองโดยตนเองในที่สุด

ในขณะที่เดียวกันกับที่รัฐบาลสมัยใหม่ได้ขยายการควบคุมเข้าไป

ถึงเรื่องการตัดสินใจความภายในครอบครัว (ซึ่งแต่ก่อนปล่อยให้เป็นเรื่องการประกอบกิจการของเอกชน และเป็นกิจกรรมโดยความสมัครใจของสุภาพบุรุษ) รัฐบาลก็ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับ การต่างประเทศเช่นกัน ยุคสมัยนี้จึงเป็นยุคที่ปรากฏมีความคิดความ เข้าใจในสวัสดิการทางสังคม และการเริ่มมีขึ้นของจักรวรรดินิยมอังกฤษรูปแบบใหม่ จากการกระตุ้นโดยการแข่งขันที่มีมากขึ้นของฝรั่งเศส และเยอรมนี อังกฤษจึงได้ลงมือขยายขอบเขตอาณานิคมของตนอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน อาณานิคมได้กลายเป็นสิ่งสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรวัตถุดิบ และเป็นตลาดสำหรับสินค้าอุตสาหกรรม เช่น เคียวกันกับที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของชาติ

การแข่งขันล่าอาณานิคมระหว่างฝรั่งเศสและอังกฤษ เริ่มขึ้นในทศวรรษที่แปดสิบโดยมีเยอรมนีเข้าร่วมวงด้วยในระหะหลัง ในช่วงสี่สิบห้าปีสุดท้ายของศตวรรษ อาณาบริเวณส่วนใหญ่ของแอฟริกาถูกแบ่งไปครอบครองในระหว่างบรรดาประเทศมหาอำนาจ ในปี ค.ศ. 1898 อังกฤษได้เข้าปกครองชูดานเพิ่มขึ้นจากอียิปต์ที่ได้เข้าปกครองอยู่ก่อนแล้ว ในทศวรรษที่เก้าสิบ เคนยาและซูดานก็ได้เข้าไปอยู่ในความคุ้มครองของอังกฤษ และแผนการอันยิ่งใหญ่ของซีซิล โรดส์ (Cecil Rhodes) ในอันที่จะจัดตั้งสหราชอาณาจักรของอังกฤษ โดยแผ่ขยายจากแอฟริกาใต้ไปจนถึงอียิปต์นั้นในที่สุดได้นำไปสู่สงครามบัวร์ (Boer War) ที่เต็มไปด้วยความหายนะในปี ค.ศ. 1899 อังกฤษได้ขยายอาณานิคมไปสู่เอเชียด้วยเช่นกัน พระนางวิกตอเรียซึ่งรับการถวายตำแหน่งเป็นจักรพรรดินีแห่งอินเดียในปี ค.ศ. 1876 ได้รวมเอาทวีปของอังกฤษ บอร์เนียวเหนือ และพม่าส่วนบน เข้ามาอยู่ในจักรภพอังกฤษในทศวรรษที่แปดสิบ

ในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนศตวรรษ ประเทศอังกฤษซูดานวิกตอเรีย สมัยกลาง ซึ่งค่อนข้างจะมีขนาดเล็ก ได้เริ่มเป็นประเทศมหาอำนาจ อาณานิคมอันกว้างใหญ่ไพศาล ขณะที่อังกฤษต้องสูญเสียความยิ่งใหญ่ที่มี

มาก่อนในฐานะที่เป็นโรงงานของโลก อังกฤษก็ยังคงความยิ่งใหญ่เหนือ
 น่านน้ำมหาสมุทร จักรวรรดิอังกฤษได้แผ่ขยายไปสู่บริเวณที่สำคัญๆ ของ
 ทิ้งห้าทวีป

ในด้านภายในประเทศ อังกฤษได้ก้าวไปไกลจากนโบาย
 เศรษฐกิจที่ปล่อยให้ดำเนินการอย่างเสรีของศตวรรษที่สิบเก้า กลายเป็นรัฐที่มีการออกกฎหมาย มีการควบคุม มีการตื่นตัวในการป้องกัน
 กันสวัสดิการให้แก่ประชาชน แม้ว่าจะอยู่ในสภาพที่ไม่พอเพียงมากนัก
 แต่ก็แทบจะไม่มีอะไรที่เหมือนกับรัฐซึ่งทำหน้าที่ดูแลและไม่ตื่นตัวในสมัย
 ครั้งแรกของศตวรรษเลย

จากช่วงชีวิตอันยาวนานของเขา เซอร์เบิร์ด สเปนเซอร์ได้
 ประสบกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ และงานของเขาก็เป็นประจักษ์
 พยานอย่างดี เขาบรรลุวิถีสถิติทางความคิดเมื่อถึงศตวรรษที่สิบเก้า
 กลาง คือไม่เคยเปลี่ยนแนวความคิดทางการเมืองที่เขาถืออยู่ และเป็น
 เหตุให้เขามีปฏิริยาด้วยความตื่นกลัวตกใจกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่
 เกิดขึ้นภายหลัง จากศาสตร์พยากรณ์แห่งความก้าวหน้าที่ผู้มองเห็นโลก
 อันสดใส ค่อยๆ กลับกลายมาเป็นชายชราผู้ทุกข์ทรมานอยู่กับโรคภัยไข้-
 เจ็บของตน สำหรับเขานั้น สาธารณะแห่งประวัติศาสตร์ของอังกฤษสมัย
 ใหม่ แสดงให้เห็นถึงการตกต่ำลงสู่รูปแบบใหม่ของการขยายจักรวรรดิ-
 นิสมอันป่าเถื่อนภายนอกประเทศ และการควบคุมของรัฐทหารภายใน
 ประเทศ⁷³

บทสรุป

ตลอดระยะเวลาสมัยที่เป็นเด็กหนุ่มวัยรุ่น สเปนเซอร์ได้เติบโต-

⁷³ เกี่ยวกับเรื่องนี้อาศัยจากหนังสือของ Clark, op. cit.;
 Evans, op. cit.; และ David Thomson, *England in the
 Nineteenth Century* (Baltimore, Penguin Books, 1950).

โตขึ้นในบรรยากาศที่ได้รับการแทรกซึมจากแนวความคิดของพวกนอกรีต (Nonconformity) และกลุ่มคัดค้านศาสนา (Dissent) ความคิดนอกรีตมิได้เป็นเพียงศาสนาอีกนิกายหนึ่งเท่านั้น อังกฤษในสมัยต้นศตวรรษที่สิบเก้า บรรดาพวกนักคัดค้านศาสนา (Dissenters) ไม่เพียงแต่เป็นพวกที่ได้รับการรังเกียจและความลำบากจากเหตุผลทางศาสนา พวกเขายังได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นพวกที่ต่ำต้อยกว่าในทางสังคมอีกด้วย จี. คิตสัน คลาร์ก นักประวัติศาสตร์เขียนไว้ว่า "พวกคัดค้านคริสต์ศาสนาแห่งอังกฤษ (Church of England) ที่ถูกบีบบังคับจนไม่สามารถทำอะไรได้นั้น อย่างน้อยที่สุด ก็อาจจะยังคงมีหลงเหลืออยู่บ้างในบางส่วนเนื่องจากความต่ำต้อยในศักดิ์ศรีของคนพวกนี้ โดยที่ชนชั้นที่ต่ำกว่าลงไปต่างได้รับการครอบงำจากบรรดาผู้ที่ทำการปกครองประเทศ"⁷⁴ จากพระราชบัญญัติ Test and Corporation พวกคัดค้านศาสนาถูกกีดกันมิให้มิตำแหน่งอยู่ในเมืองซึ่งมีสิทธิอำนาจในการเทศบาล (Corporate towns) บรรดาผู้ที่มีส่วนร่วมร่วมกับคริสต์ศาสนาแห่งอังกฤษเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง และบรรดาผู้ที่มีส่วนร่วมร่วมกับคริสต์สถานทั่วไป (Chapels) จะเป็นฝ่ายตรงข้าม หากพวกมีคนาซก (Churchwarden) ออกคำสั่งมาอย่างไร พวกคัดค้านศาสนาก็อาจจะต้องจ่ายค่าดูแลรักษาโบสถ์ประจำตำบล ซึ่งพวกเขามิได้เป็นสมาชิก ส่วนมากแล้ว พวกเขามักจะถูกบีบบังคับให้แต่งงานภายในโบสถ์ประจำตำบล แม้ว่าพวกเขามักจะถูกกีดกันมิให้นำศพมาฝังในบริเวณของโบสถ์ประจำตำบลก็ตาม บรรดามหาวิทยาลัยต่างๆไม่เปิดรับพวกเขา แม้แต่ลูกหลานที่ฉลาดที่สุดของพวกเขาก็ยังไม่อาจได้ประโยชน์ในช่องทางของการเลื่อนสถานะทางสังคม ด้วยการสอบเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยอย่างออกซ์ฟอร์ดหรือเคมบริดจ์ อย่างที่สมาชิกชนชั้นกลางของคริสต์ศาสนาแห่งอังกฤษมักจะทำกัน

⁷⁴Clark, op. cit., p. 39.

จากการดูกฎเหยียดหยามดังกล่าวเหล่านี้ จึงไม่เป็นที่ประหลาดใจเลยว่ แนวความคิดรุนแรงใหม่ๆ ได้เจริญเติบโตขึ้นในบรรดาพวกนอกรีตหลายคนซึ่งรวมทั้งบิดาของสเปนเซอร์ด้วย โดยไม่ยอมยึดถือในความเชื่อทั้งหลายทั้งมวลของศาสนาเลย แต่ยอมรับด้วยความรู้สึกที่เร้าร้อนในความคิดที่นิยมความรุนแรงและเสรีภาพทางโลก ไม่ว่ามันจะเป็นการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อปล้ำงพระราชบัญญัติ Test and Corporation การปลุกปั่นของพวกที่ต่อต้าน Corn Law หรือกระตุ้นในการบรรเทาความโหดร้ายป่าเถื่อนของกฎหมายอาชญากรรมก็ตาม พวกนอกรีตก็ยังคงพบเห็นได้ในทุกหนแห่งของแนวหน้าเสมอ กฎบัตรอันแรกสำหรับการปฏิรูปรัฐสภา ซึ่งให้สิทธิออกเสียงสำหรับชนชั้นกลางนั้น ล้วนเป็นหนี้บุญคุณจากการปลุกปั่นของพวกต่อต้านคริสต์ศาสนาแห่งอังกฤษ

ความคิดนอกรีตได้เข้ามาอยู่ในแนวหน้าของการต่อสู้ เพื่อการปลดปล่อยทางสังคมและความยุติธรรม แต่จะมีเพียงผู้ที่ขาดความรู้ทางประวัติศาสตร์เท่านั้นที่คาดเดาเอาว่าผู้ที่เป็นตัวแทนของพวกนอกรีตจะมีบุคลิกภาพ "เสรี" และ "เป็นไปโดยธรรมชาติ" ที่เป็นจริงก็คือ สิ่งตรงกันข้าม กล่าวคือ ผู้ที่ทำการต่อสู้อย่างเข้มแข็งเพื่ออิสรภาพเป็นผู้ที่มีบุคลิกบึกบึนแข็งขัน ออกฉิ่ง และ "เคร่งครัด" แม้ว่าหลายคนจะละทิ้งความเชื่อในทางศาสนาของพวกเขา สิ่งเหล่านี้มิใช่บุคลิกภาพที่ "เป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง" แต่เป็นบุคคลที่ชอบสันโดษ ปฏิเสธตนเอง และรังเกียจความสนุกสนานเพลิดเพลินอย่างรุนแรง คนเช่นนี้มีความคิดจืดจางอยู่อย่างหนึ่งอย่างเดียวในการใช้พลังงานของตนอย่างสม่ำเสมอ และมีวิธีการต่อกิจธุระต่างๆที่กำลังเผชิญอยู่

สเปนเซอร์ผู้เป็นผลิตผลอย่างแท้จริงของสภาพแวดล้อมของพวกนอกรีตนี้ได้เคยแสดงความคิดเห็นอันสะท้อนถึงผลบางประการของการอบรมเลี้ยงดูที่ฝืนโตชนนี้ "ในครอบครัวที่เลี้ยงดูกันมาอย่างฝืนโตชนหลายชั่วอายุคนและมีพฤติกรรมต่อความเชื่อว่าการไฝหาความสุขสบายเป็นเรื่องที่ผิด การณ์ก็จะปรากฏว่า ขณะที่ความทุกข์ยากทั้งหลายได้บัง-

เกิดขึ้นบ่อยครั้ง... ก็จะมีปรากฏมีความสุขสบายบ้างเกิดขึ้นน้อยครั้งลง... และเป็นเหตุให้เกิดความไม่สามารถที่จะชื่นชมกับความสุขสบายได้ ในรูปการณ์เหล่านี้ เครื่องล่อใจที่ให้ความสุขสบายก็จะต้องน้อยกว่าปกติ" เขายังได้อ้างถึงงานเขียนชิ้นหนึ่งของบาทหลวงมาร์ตินเกี่ยวกับฮาร์-เรียด น้องสาวของท่าน ซึ่งท่านได้กล่าวถึงความอดอยากในอารมณ์และการขาดความอ่อนโยนในครอบครัวของพวกเขาในอดีต และชี้ให้เห็นว่า "ประเพณีของพวกเขาเคร่งศาสนาและการปกปิดของเชื้อชาติที่ถูกกลั่นแกล้งประทัดประหาร ได้ทิ้งรอยประทับอันเคร่งขรึมไว้บนการพุดจาและความประพฤติ ซึ่งไม่คุ้นเคยกับการแสดงออกโดยเสรี"⁷⁵

นอกจากที่จะควบคุมความรู้สึกภายใน กระทำการค้าด้วยสติสัมปชัญญะที่รู้ผิดชอบและใฝ่สันโดษแล้ว พวกอนุกรรติก็ยังเป็นคนที่อ้างว้าง เดียวดายอย่างมาก โดยที่การเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่นั้น ได้ทำให้เกิดความยากลำบากสำหรับการเสริมสร้างความผูกพันของความเข้าใจและเห็นใจที่จะผูกมัดตัวเองกับบรรดาเพื่อนฝูง พวกเขาประสบกับความยากลำบากในการทำให้ตนเองหลุดพ้นจากเงาของการปฏิเสธและการควบคุมตนเอง ที่ปรุงแต่งขึ้นโดยบรรดาผู้ใหญ่อันได้แก่ บิดามารดา ครูบาอาจารย์ และนักเทศน์ ผู้ซึ่งอยู่แวดล้อมพวกเขาในระยะเวลาช่วงปีของการเจริญวัย

บรรยากาศของการปฏิเสธตนเองในวัยหนุ่มของสเปนเซอร์ ได้ประทับตราที่ถาวรไว้กับตัวเขา เขาไม่เคยไปโรงเรียน (ยกเว้นระยะเวลาสามเดือน) และเป็นเหตุให้ไม่มีโอกาสที่จะสร้างความสัมพันธ์อันมิตรกับเพื่อนฝูง ไม่มีอะไรที่จะมาดึงเขาให้หลุดพ้นจากเงาที่ยังอันนี้ จากการที่ไม่มีเพื่อนมาช่วยเขาให้หลบหนีออกจากการครอบงำทางด้านศีลธรรมของผู้อาวุโสที่เข้มงวดกวดขันของเขาแม้แต่น้อยนี้เอง ทำให้เขาต้องเผชิญกับความทรุดโทรมทางด้านจิตใจตลอดชั่วชีวิตของเขา

⁷⁵ *An Autobiography*, II, pp. 502-03.

ถ้าจะเลี้ยงใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์อย่างผิวเผินแล้ว เราอาจจะพอเดาได้ว่า ตลอดชีวิตอันยาวนานของสเปนเซอร์ที่ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์สวาทได้อย่างจริงจังนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความไม่สามารถโดยทั่วไปของเขาที่จะสร้างความผูกพันกับบุคคลอื่น

ภูมิหลังในตอนต้นๆของสเปนเซอร์ อาจจะมีผลต่อความล้มเหลวทางด้านจิตวิทยาและทพผลภาพของเขาในระยะหลัง สำหรับเขาแล้ว มันไม่มีแม้กระทั่งทางเลือกในการชดเชยต่อต้านระเบียบทางสังคม เขาทำได้ดีเพียงแสดงอาการเล็กๆน้อยๆในการรังเกียจสังคมที่เป็นทางการ เช่นปฏิเสธในเกียรติต่างๆทั้งหมด ซึ่งเข้ากันได้ดีกับการเลี้ยงดูเติบโตมาแบบพวกนอกวรรค เป็นผลให้เขาต้องสะกดกลั้นความโมโหร้ายจนเริ่มล้มป่วยลง การทำทาสเพียงอย่างเดียวที่เขาจะมีต่อสังคมนั้นมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ ด้วยการหลบหนีไปสู่ความเจ็บไข้และความผิดปกติ

เพื่อนและผู้ร่วมงาน

ตลอดระยะเวลาที่เขาอาศัยอยู่ในกรุงลอนดอนจนกระทั่งบิดาของเขาเสียชีวิต สเปนเซอร์ได้รายงานถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นให้บิดาทราบเช่นเดียวกับที่เขาต้องทำเมื่อสมัยเป็นเด็ก สเปนเซอร์ยังคงลักษณะของความเป็นชาวเคอร์บี แม้ว่าเขาจะชราชอบเขตความรู้ของบิดา แต่เขาก็มิได้หันเหไปจากที่เขาได้เรียนรู้มาในขณะที่เขาอาศัยอยู่ในภาคกลางของประเทศมากนัก เขาเปิดกว้างต่อข้อเท็จจริงใหม่ ๆ เสมอ แต่มิใช่ในเรื่องความคิดที่อาจจะก่อการรูปแบบความคิดอันถาวรของเขา เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเขามิใช่เป็นเรื่องปกติวิสัยของชายหนุ่มที่มาจากต่างจังหวัด ซึ่งเติบโตขึ้นมาเป็นคนผู้เจนจัดผู้หนึ่งเมื่อเข้ามาสู่เมืองหลวงและก็มีใช่เป็นอย่างเรื่องนิยายของการ "กลาย เป็น" ในลักษณะที่นวนิยาย *Bildungsroman* ของเยอรมันตั้งแต่สมัยวิลเฮิม ไมสเตอร์ (Wilhelm Meister) อหากจะวาดภาพให้เห็น สเปนเซอร์เป็นอย่างที่เขาเคยเป็นอยู่เสมอ เขาเพียงแต่เติบโตมาอยู่

มากขึ้นเท่านั้น

สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเขาในกรุงลอนดอนก็คือ เขาได้ใช้ประโยชน์จากผู้ร่วมงานของเขาแทบทุกคนตามวัตถุประสงค์ของเขาแต่ละอย่าง เขาใช้ประโยชน์จากคนราวกับเขาใช้ประโยชน์จากหนังสือ เขาไม่อ่านหนังสือที่ไม่มีประโยชน์สำหรับวัตถุประสงค์ของเขาที่มีอยู่ และเขาไม่เคยแสวงหาบุคคลที่ไม่มีประโยชน์อะไรเลย ในลักษณะนี้เขาจึงเป็นบุคคลที่เต็มไปด้วยหลักการของการถือประโยชน์เป็นสำคัญ อย่างที่เขาเคยพร่ำสอนอยู่เสมอ นี่มิใช่ว่าเป็นการทำให้เขา กลายเป็นสัตว์ประหลาดที่รู้ผิดรู้ชอบ (moral monster) ต้องเคยมีบางโอกาสที่เขาได้รับความนับนวลจากเมตตาธรรมของมนุษย์ แต่เขาเองก็ยอมรับว่าโอกาสดังกล่าวนั้นมีน้อยเหลือเกิน ผู้ที่เคยติดต่อกับเขาทางจดหมายแสดงความรู้สึกว่าคุณคนส่วนใหญ่จะได้รับการติดต่อจากเขาเมื่อเขาต้องการได้บางสิ่งบางอย่างจากผู้ติดต่อทางจดหมายไม่ว่าจะเป็นข่าวสารหรือการยอมรับ ข้อนำเสนอหรือการสนับสนุน

อีกแง่มุมหนึ่งของความเป็นปัจเจกนิยมและการหมกมุ่นอยู่กับตัวเองของเขาก็คือความสนใจอย่างมากในความแรกเริ่มของงานของเขา เขามีความรู้สึกไวผิดปกติมนุษย์เกี่ยวกับการกล่าวอ้างใดๆที่คนอื่นอาจจะทำให้เรื่องที่เขาเองเป็นผู้ค้นพบ เขาตีความหมายของการกล่าวอ้างเช่นนั้นว่า เป็นการคุกคามคุณค่าอันไม่เพียงแต่กับงานของเขาเท่านั้น แต่กับความเป็นตัวเป็นตนของเขาที่เด็ดขาด ผู้ที่ปรารถนาจะไม่ยอมรับตัวเขาในทรัพย์สินทางปัญญาของเขาจะเป็นคนที่มี ความตั้งใจทำลายคนผู้ซึ่งได้เสริมสร้างผลิตผลทางด้านสติปัญญาเหล่านี้ ความเป็นปัจเจกนิยมของเขาเป็นประเภทละโมภ โดยที่ผลิตผลทางสติปัญญาจะเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญยิ่ง เช่นเดียวกับที่เงินมีความสำคัญสำหรับคนชั้นหนึ่ง

ในการต่อสู้สำหรับความแรกเริ่มในงานของเขา สเปนเซอร์มิได้ติดแน่นอยู่กับรูปแบบที่นักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายทำกัน ดังที่โรเบิร์ต

เค. เมอร์ตัน (Robert K. Merton)⁷⁶ ได้วิเคราะห์ไว้ เมอร์ตัน ได้แสดงให้เห็นว่า นักวิทยาศาสตร์เองมักไม่เข้าไปอยู่ในวงการของการต่อสู้เพื่อความแรกเริ่มของตนเสมอไป บางคนอาจจะยกให้เพื่อนฝูงและลูกศิษย์ทำการต่อสู้ ในลักษณะเช่นนี้เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่มาจากบรรทัดฐานวิทยาศาสตร์ที่กล่าวว่า การค้นพบเป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์โดยส่วนรวม มากกว่าของนักวิทยาศาสตร์คนหนึ่งคนใด โดยเฉพาะในด้านหนึ่ง ส่วนในอีกด้านหนึ่งบรรทัดฐานทางวิทยาศาสตร์เองก็อ้างว่า บรรดาผู้ที่มผลงานทางวิทยาศาสตร์จะต้องได้รับการยอมรับอย่างเหมาะสม ดูเหมือนว่าความขัดแย้งนี้ได้รับการแก้ไขอยู่บ่อยๆ โดยการให้ลูกศิษย์ลูกหาต่อสู้เพื่อคุณค่าของอาจารย์ของตน เพื่อว่าอาจารย์จะได้ละเว้นจากการอ้างด้วยความ "เห็นแก่ตัว" ในสิ่งที่เป็นส่วนรับผิดชอบที่ต้องของชุมชนวิทยาศาสตร์ทั้งมวล ในสภาวการณ์ทางโครงสร้างเช่นนี้ ทั้งอาจารย์และลูกศิษย์ต่างก็มีได้ต่อสู้เพื่อสมบัติส่วนตน และดังนั้นจึงมิได้ฝ่าฝืนข้อห้ามในสิทธิเกี่ยวกับสมบัติของชุมชนวิทยาศาสตร์ แต่สเปนเซอร์มิได้อ้างตัวว่าเป็นส่วนหนึ่งในแวดวงชุมชนวิทยาศาสตร์แต่อย่างใด เขามองตนเองในฐานะที่เป็นหัวทอกที่อิสระประเภทหนึ่ง และดังนั้นจึงมีทรศนะต่อผลิตผลจากมันสมองของเขา ในทำนองเดียว

⁷⁶Robert K. Merton, "Priorities in Scientific Discoveries: A Chapter in the Sociology of Science," *American Sociological Review*, XXII, pp. 635-59; และ "Resistances to the Systematic Study of Multiple Discoveries in Science," *European Journal of Sociology*, IV, 2, pp. 237-82. โปรดดู Merton's "Singletons and Multiples in Scientific Discovery: A Chapter in the Sociology of Science," *Proceedings of the American Philosophical Society*, CV (October, 1961), p. 5.

กับที่นักวิศวกรรมมีทรัพย์สินต่อสิ่งประดิษฐ์ของตน เขาประพศิตราวกับว่า เขามีความปรารถนาที่จะได้รับสิทธิบัตรตามสิทธิที่ควรจะได้รับของตน

ปัญหาในเรื่องการยอมรับก็เป็นความยุ่งยากเช่นเดียวกัน แม้ว่ามันเป็นปลายของชีวิตอันยาวนานของเขา เขาได้กลายเป็นบุคคลสำคัญของโลกที่มีชื่อเสียงมากมาย สเปนเซอร์ก็ยังคงกล่าวอ้างว่า เขายังไม่เป็นที่ยอมรับดีพอสำหรับงานชิ้นหลังๆของเขา เขาเขียนในหนังสือ *Autobiography* ว่า หนังสือเล่มแรกของเขาชื่อ *Social Statics* "ได้รับความสนใจมากกว่าและนิชมมากกว่าหนังสือใดๆของข้าพเจ้าในระยะหลัง ข้อเท็จจริงเห็นได้อย่างชัดเจนจากคุณค่าของการวิพากษ์วิจารณ์ในปัจจุบัน"⁷⁷ เขาเป็นเจ้าของหนังสือที่ขายเฉพาะในอเมริกา ตั้งแต่ทศวรรษที่หกสิบจนกระทั่งถึงวันสิ้นชีวิตของเขา จำนวนถึง 368,755 เล่ม อันเป็นตัวเลขที่เทียบกันไม่ได้เลยในวงการหนังสือ เช่นปรัชญาและสังคมวิทยา แต่เขาก็ยังคงเห็นว่าเขาไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเลย จากการเป็นคนที่มีจิตใจอ้างว้าง เขาจึงมีความต้องการสรรเสริญโดยไม่รู้จักพอ เพื่อกระตุ้นความรู้สึกอันอ่อนแอในคุณค่าของตนมากกว่านักวิชาการวิทยาศาสตร์อื่นๆหลายคน⁷⁸

เป็นความจริงที่ในช่วงสี่สิบห้าปีสุดท้ายของชีวิตของเขา มมองค์ประกอบหลายอย่างทางภววิสัยซึ่งทำให้เขาเกิดความขมขื่น เอาตนเองเป็นใหญ่ และหงุดหงิดมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ในทางสาขาชีววิทยา เขาได้ประสบกับการลดความสำคัญลงที่ละเล็กละน้อยในทฤษฎีที่ว่าด้วยการสืบทอดคุณลักษณะที่ได้รับมาอันเป็นทฤษฎีที่โปรดปรานของเขา ในสภาพทางสังคม แนวโน้มของการเจริญเติบโตไปสู่ลัทธิพฤติกรรมร่วมและลัทธิจักร

⁷⁷ *An Autobiography*, I, p. 422.

⁷⁸ Richard Hofstadter, *Social Darwinism in American Thought*, rev. ed. (Boston, Beacon Press, 1955), p. 34.

วรรคตินิยมทางทหาร ได้ส่วนทางกันกับความคิดในทางปรัชญาทั้งหมดของเขาที่นิยมการประกอบการอย่างอิสระเสรี แต่ถึงกระนั้น การมองและเน้นในความสำเร็จของตนเองอย่างมาก ประกอบกันไปกับความขมขื่นกับชนชาวโลก อธิบายได้ในแง่ของรากฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแต่เพียงบางส่วนในสภาวะการณ์ขณะนั้น ผู้บันทึกประวัติของเขาผู้หนึ่งกล่าวว่า ในระยะเวลาต่าง ๆ เหล่านั้น เขา "ได้กลายเป็นคนที่ปราศจากความสดชื่น" และ "อารมณ์ของเขาต้องหดหู่เนื่องมาจากการขาดการสนับสนุน"⁷⁰ กระนั้นทุกสิ่งทุกอย่างนี้เป็นสภาวะที่รบกวนเขาไปตลอดชีวิตของความเป็นผู้ใหญ่ของเขา คนที่ขอมลตั่วลงเขียนถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพพื้นของตนในระยะสุดท้ายของการดำเนินอาชีพของตน เป็นเพียงการผลึกความหมกมุ่นกับตัวเองไปสู่จุดของความน่าเบื่อซึ่งมีอยู่ในตนเองมาตั้งแต่เก่าก่อนแล้ว

สภาพการณ์ทางสังคม

ดูเหมือนว่า สเปนเซอร์มีพฤติกรรมที่ประหลาดพิกลเช่นเดียวกับกองต์ แต่ก็ไม่ใช่เหมือนกองต์ตรงที่เขามิใช่เป็นบุคคลประเภทปลายขอบในโลกของปัญญาชน การที่บุคคลมีความอ่อนแอในทางจิตวิทยาและพฤติกรรมที่น่ารังเกียจคล้ายๆกัน ก็ไม่จำเป็นที่จะมีผลในทางสังคมที่เหมือนกัน การเป็นคนประหลาดพิกลจะกลายไปเป็นคนประเภทปลายขอบหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ทางสังคมที่เขา รู้สำนึกในตนเองนั้นเป็นอย่างมาก กองต์เป็นบุคคลที่ได้รับการคว่ำบาตร เพราะวิชาการของเขาจะไม่เป็นที่ยอมรับกันของนักคิดสำคัญๆส่วนมากในยุคสมัยของเขา และก็ไม่ใช่เพียงเพราะเขาเป็นบุคคลที่แปลกประหลาดและไม่อ่อนวอนอะไรกับใคร ส่วนสเปนเซอร์นั้นเมื่อเทียบกันแล้วเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ ทั้งที่โดยส่วนตัวแล้วก็เป็นคนประหลาดพิกล เพราะ

⁷⁰ Hugh Elliot, op. cit., p. 46.

สิ่งที่เขาสอน เข้ากันได้ดี อย่างน้อยที่สุดก็กับบุคคลสำคัญในกลุ่มผู้นำของ
คนทั่วไปและเพื่อนปัญญาชนทั้งหลาย ประกอบกับที่ในประเทศอังกฤษนั้น
มีประเพณีมาช้านานที่คนจะต้องมีความอดทนต่อลักษณะที่มีความประหลาด
พิกล

แต่ยังมีมากกว่านี้ คงจำกันได้ว่าองค์นั้นมีความทะเยอทะยาน
ไปสู่ตำแหน่งทางวิชาการตลอดระยะเวลาในชีวิตของเขา และจากที่
ได้ศึกษาเล่าเรียนมา เขาก็ได้อ้างสิทธิอันนั้น เขาได้รับการปฏิเสธจาก
โลกวิชาการและชีวิตส่วนใหญ่ของเขาก็มีการติดต่อสัมพันธ์กับโลกวิชาการ
แต่เพียงผิวเผิน ส่วนสเปนเซอร์มิได้มีกัมกับโลกวิชาการและมิได้อ้าง
สิทธิกับการแต่งตั้งทางวิชาการอันใด เนื่องจากที่เขามิได้ปรารถนาใน
ตำแหน่ง เขาจึงไม่มีความรู้สึกได้รับการกีดกันเมื่อไม่ได้รับตำแหน่งใดๆ

ด้วยเหตุผลเช่นนี้ สเปนเซอร์จึงต่างไปจากองค์ที่ไม่เคยคิด
แข่งขันกับบรรดาผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการทั้งหลาย และผู้เชี่ยวชาญ
เหล่านี้ก็ต่างไปจากพวกที่ร่วมสมัยเดียวกับองค์คือมิได้มองสเปนเซอร์
ในฐานะคู่แข่งกัน เนื่องจากเขาคลุกคลีอยู่แต่ในแนวของการวิจัย ที่
มิได้ชิงดีชิงเด่นกับงานที่เป็นเฉพาะด้านมากกว่าของพวกเขา สเปน-
เซอร์มีความเป็นอิสระที่จะรับประโยชน์จากการแนะนำและวิพากษ์วิจารณ์
ของคนเหล่านี้ โดยพบปะกับพวกเขาที่บ้านส่วนตัวหรือที่สโมสรแต่มิใช่
ในห้องรับประทานอาหารของคณาจารย์ ถ้าจะกล่าวอย่างแท้จริงแล้ว
เขาเป็นคนที่ไม่มีเพื่อนวิชาการเพราะเพื่อนวิชาการจะเป็นคู่แข่งกันอยู่
เสมอ สำหรับนักทฤษฎีที่วางหลักเอาไว้อย่างกว้างๆอย่างสเปนเซอร์
ผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายสามารถให้ข้อมูลและข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่ต้องการได้
โดยไม่ต้องเป็นคู่แข่งกัน ข้อสังเกตที่สำคัญคือสเปนเซอร์ไม่มีการติดต่อ
ที่ติดเชือกกับนักทฤษฎีวิวัฒนาการทางสังคมด้วยกัน เช่น เมน และไท-
เลอร์ เพราะคนเหล่านี้เป็นคู่แข่งกันอย่างแท้จริง

ไม่เพียงแค่อีกซ์เลย์เป็นผู้ให้คำวิพากษ์วิจารณ์ที่ต่างๆไปอย่างผู้
เชี่ยวชาญเท่านั้น เขายังเป็นผู้อ่านตรวจงานหนังสือ *First Prin-*

ciples และ *The Principles of Biology* อีกด้วย สเปนเซอร์เขียนว่า เขาส่ง "งานเขียนทางชีววิทยาของเขาให้อีกซ์เลย์ส่งสอน"^{๘๐} เป็นประจำ แม้ว่าในส่วนที่เกี่ยวกับงานเขียนที่ไม่ใช่ชีววิทยาจะดูเหมือนว่ายังไม่มีใครมาแทนที่อีกซ์เลย์ได้ แต่ก็ยังเป็นความจริงว่า สเปนเซอร์ได้รับประโยชน์จากคำแนะนำและข้อวิพากษ์วิจารณ์จากเพื่อนฝูงผู้เชี่ยวชาญหลายคนด้วยกัน

สถานการณ์ของสเปนเซอร์เทียบไม่ได้กับของกองค์ในแง่ของสิ่งพิมพ์ คงจำกันได้ว่าหลังจากที่กองค์ได้สิ้นสุดการร่วมมือกับแซนต์-ซิมอง (Saint-Simon) เขาพบว่าในทางปฏิบัติแล้ว ช่องทางที่จะได้ตีพิมพ์งานลงในวารสารต่างๆปิดตายสำหรับเขา ส่วนสเปนเซอร์นั้นตลอดชีวิตก็ได้มีโอกาสตีพิมพ์งานเขียนลงในวารสารแนวเสรีนิยมและวารสารวิทยาศาสตร์ชั้นนำของสมัยนั้นหลายฉบับ เช่น *Westminster Review*, *Leader*, *Edinburgh Review*, *North British Review*, *National Review*, *British Quarterly Review*, *Fortnightly Review*, *Contemporary Review* เป็นต้น เขายังได้เขียนให้กับหนังสือวิชาการเช่น *Nature* และ *Mind* ตลอดจน *Popular Science Monthly* และ *Transaction of the Linnaean Society* ของอเมริกา และ *Times* ของลอนดอน

อิทธิพลของผู้อ่านและความต้องการในการอ่าน

(Audience and Demand)

ในลีลาของการเขียนและการแสดงออกนั้น สเปนเซอร์ได้รับอิทธิพลมาจากผู้อ่านของเขาเอง แม้ว่างานเขียนของเขาจะดูเป็นๆอย่างเห็นชัดเจน (ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากที่เขาไม่ค่อยจะทบทวนปรับปรุงในการเขียนครั้งแรก) แต่งานเขียนทุกเรื่องก็ได้แสดงให้เห็นถึงเจต-

^{๘๐} *An Autobiography*, II, pp. 553-54.

นารมภ์ที่จะเปิดเผยผลแห่งความนึกคิดของเขาให้แก่ประชาชนและเพื่อน ปัญญาชนทั้งหลาย เขาไม่เพียงแต่แสดงความคิดของตนเองต่อมิลล์และ ฮักซ์เลย์ แมคคอลลเลย์และกรอด เท่านั้น เขายังต้องการที่จะติดต่อกับสัมพันธ์กับผู้อ่านทั้งหลายที่เป็นอย่างนายแกรดกรินด์ คือเป็นชนชั้นกลาง ที่ได้รับการศึกษาและติดตามอ่านวารสารเชิงเสรีนิยมที่เขาตีพิมพ์ ในลักษณะเช่นนี้ งานเขียนของเขาจึงทำให้นึกไปถึง *The Cours* ของ กงต์ในตอนแรกๆ เมื่อกงต์ยังคงตั้งใจที่จะแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนฝูงและประชาชนผู้มีความรู้ทั้งหลาย แต่งานของเขาแตกต่างไปอย่างสิ้นเชิงจากงานของกงต์ในตอนหลังซึ่งมีลีลาแบบไม่ปรารถนาที่จะชักจูงผู้ฟังด้วยเหตุและผล แต่ต้องการชนะใจผู้อ่านด้วยการใช้อารมณ์อย่างมากมาย

จากการที่สเปนเซอร์ได้ประสบผลสำเร็จอย่างกว้างขวางในงานที่มีแบบแผนชิ้นแรก คือ *Social Statics* ได้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการในสิ่งที่เขากล่าวถึง ทฤษฎีวิวัฒนาการของเขาได้ให้ข้อไขปัญหาสำหรับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับนักคิดในสมัยนั้น คือทฤษฎีของเขาทำให้พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่ค้นพบใหม่ๆ จากสังคมวัฒนธรรมต่างๆ เข้ากันได้ดีกับหลักการของความกลมกลืนกันทางจิตของมนุษยชาติ

ตอนปลายทศวรรษที่สี่สิบต้นศตวรรษที่ห้าสิบ บรรดาชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษาหลายคนมีความรู้สึกว่าได้เกิดมีการสูญเสียผู้นำในทางศีลธรรม ฮาร์เรียต มาร์ติโน (Harriet Martineau) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้เป็นอย่างดีเมื่อปี ค.ศ. 1853 ในบทนำของหนังสือ *Positive Philosophy* ของกงต์ที่เธอแปล ความว่า "ความกลัวสูงสุดของทุกคนที่มีความหวังใจต่อความเป็นอยู่ดีของประเทศชาติและมนุษยชาติก็คือมนุษย์อาจจะกลายเป็นพวกหลักลอยไปเนื่องจากขาดหลักยึดเหนี่ยวในการตัดสินใจต่างๆ ข้าพเจ้าเชื่อว่าคงจะไม่มีใครสงสัยที่คนเราส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ต่างปล่อยตัวกันมาก... อันตราษในด้านศีลธรรมของสภาวะ

ความผันผวนดังกล่าว... ในขั้นสุดท้ายเป็นสิ่งที่น่ากลัวอย่างที่สุด"^{๘๑}

ฮาร์เวียด มาร์ติโนได้พาดพิงถึงวิกฤตการณ์ของความเชื่อที่แพร่หลายกว้างขวางในศตวรรษที่สิบ ผู้ที่ได้รับการศึกษาต่างได้ลดรองความมั่นใจที่เคสได้รับมาจากศาสนาตามประเพณีนิยมมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ต้นสมัยของศตวรรษ บรรดาผู้ที่สูญเสียความศรัทธาในศาสนากลับยังคงมีความเชื่อในหลักธรรมจริยาที่ถือประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญของเบนแฮม และมีลัทธิผู้สูงอาย ทางเลือกนี้ไม่หลงเหลืออยู่อีกในคนรุ่นอายุต่อมา คนเหล่านี้ไม่สามารถยอมรับตรรกวิทยาที่ไม่อิงประวัติศาสตร์ของผู้ตั้งประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งถือว่าหลักการของกฎหมายและหลักธรรมจริยาทั่วไปอันเป็นที่เหมาะสมสำหรับทุกชาตินั้น จะมาจากหลักการพื้นฐานไม่ก็ประการของการถือประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญ เช่น หลักการของความสุจริตที่สุดของผู้คนจำนวนมากที่สุด พวกเขาเชื่อถือในความโน้มถ่วงของลัทธิสัมพัทธนิยม (relativism) ในทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเริ่มขึ้นมาจากภาคพื้นทวีป และซึ่งเน้นในลักษณะความเป็นเอกลักษณ์ของระบอบสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ต่างกันไป ลัทธิประวัติศาสตร์นิยมในภาคพื้นทวีปปฏิเสธการกล่าวอ้างกฎสากลว่าด้วยธรรมชาติของมนุษย์ที่นิรนัยจากหลักการพื้นฐานบางประการของจิตวิทยาของการรวมตัวกันเป็นชุมชน โดยทั่วไปแล้วในความเห็นของเกรแฮม วอลเลส "ลัทธิอรรถประโยชน์ของเบนแฮมสิ้นอิทธิพลไปด้วยการไม่ยอมรับของบุคคลสามัญอันหาคำตอบไม่ได้ ที่เชื่อว่าทฤษฎีเรื่องความสุขและความเจ็บปวดเป็นแหล่งของแรงจูงใจเพียงอย่างเดียวของมนุษย์"^{๘๒} ลัทธิอรรถประโยชน์ของ

^{๘๑} *Positive Philosophy of Auguste Comte*, trans. and cond. by Harriet Martineau (London, Bell, 1896), Vol. I, p. viii.

^{๘๒} อ้างอยู่ใน J.W. Burrow, op. cit., p. 70. ผู้เขียนได้อาศัยหนังสืออันสอดคล้องของเบอร์โรว์เป็นอย่างมากในหน้าต่อๆมา

เบนแฮมควรจะมึลักษณะธรรมดาสามัญเกินไปในข้อสมมุติฐานเบื้องต้นของมัน เนื่องจากเพราะมันไม่สามารถที่จะอธิบายให้เชื่อถือได้ต่อการโจมตีของนักสัมพัทธนิยมในทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเน้นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงใน "ธรรมชาติของมนุษย์" ที่นักวิชาการประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึง

อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์มิใช่เป็นเพียงแหล่งเดียวที่มีข้อปัญหาเกิดขึ้นเกี่ยวกับความแน่นอนของนักนิคมอรรถประโยชน์ ได้ปรากฏมีหลักฐานเพิ่มพูนมากขึ้นเกี่ยวกับความแตกต่างกันขั้นพื้นฐานระหว่างความประพฤติของคนอังกฤษกับคนที่ล่าหลัง ซึ่งชาวอังกฤษมีความคุ้นเคยมากขึ้นในศตของการแผ่ขยายอาณานิคมนี้ ผู้สังเกตการณ์จะประสบความลำบากในการอธิบายถึงพฤติกรรมในสังคมที่ล่าหลัง ในแง่ของการแสวงหาความสุขสบายและหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดที่มีเหตุผล ความประพฤติของชนล่าหลังจะไม่มีประโยชน์หรือใช้การไม่ได้หรือคิดทางได้ทางเสียไม่ได้ และด้วยเหตุนี้ จึงยากที่จะนำเอาประเด็นต่างๆของพวกเบนธาไมท์อื่นมีเหตุผลมาอธิบาย

หากเราจำต้องยอมรับว่า กลุ่มชนล่าหลังมีพฤติกรรมอันเนื่องมาจากหลักการซึ่งแตกต่างเป็นเบื้องต้นกับหลักการที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์สมัยใหม่อยู่ เช่นนั้นแล้ว เราก็ต้องปล่อยปลดะความคิดที่ว่าความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขั้นพื้นฐานนั้นมีอยู่ในมนุษยชาติทั้งหลายทั้งมวล และที่ว่ามนุษย์ในท้องถิ่นและทุกสถานการณจะเหมือนกันเป็นเบื้องต้น เช่นนั้นหรือ นี้จะไม่เป็นประหนึ่งว่าปฏิเสธการสืบทอดความคิดในศตสมัยแห่งภูมิธรรม (Enlightenment) ทั้งหมดหรือ กรรณณะที่เป็นเสรีมิได้เตรียมตัวเพื่อเผชิญกับการปฏิเสธหลักฐานเบื้องต้นของความคิดก้าวหน้าเช่นนั้น

หลักคำสอนเกี่ยวกับวิวัฒนาการ ไม่ว่าจะในความเห็นของสเปนเซอร์หรือของคนอื่น ๆ บางคนนั้น มีผู้สนใจฟังอยู่อย่างแน่นอน เพราะมันเสนอหนทางที่จะให้หลุดพ้นไปจากภาวะความสับสนเหล่านี้ มันสามารถทำให้ยังรักษาความเชื่อในความเป็นเอกภาพทางจิตของมนุษย์-

ชาติเอาไว้ในท่ามกลางความหลากหลายของมนุษย์ ด้วยความกระจำจ้วงในหลักคำสอนเกี่ยวกับวิวัฒนาการ ความแตกต่างในพฤติกรรมไม่ว่าในอดีตหรือในที่ห่างไกลออกไป มิได้ลบล้างข้อสมมติฐานในความเป็นสากลของเหตุผลของมนุษย์ แต่ได้รับการอธิบายจากการอ้างถึงกระบวนการของวิวัฒนาการ เด็กโดยพื้นฐานแล้วก็ได้แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ แม้ว่าจะมีความแตกต่างในแง่ของความสามารถที่ยังมิได้พัฒนา นักวิวัฒนาการให้ความเห็นว่ากลุ่มชนล้าหลังก็เช่นเดียวกัน คือมิได้มีความเป็นมนุษย์น้อยกว่า แต่เป็นเพียงมีความเป็นมนุษย์ที่วิวัฒนาการน้อยกว่าเท่านั้นเอง

หลักคำสอนเกี่ยวกับวิวัฒนาการไม่จำเป็นที่ทำให้ต้องมีการละทิ้งความเชื่อในเอกภาพของมนุษยชาติ หรือละทิ้งหลักการบรรทัดฐานของความสุขสูงสุดของคนจำนวนมากที่สุด มันเพียงแต่แสดงให้เห็นว่า ความนึกคิดดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติในระยะต้นๆของวิวัฒนาการของมนุษย์ มันเกิดเป็นคุณลักษณะขึ้นก็แต่เพียงระยะหนึ่ง ที่ซึ่งมนุษย์ได้เข้าสู่ความสมบูรณ์เต็มตัว ดังนั้น ลัทธิวิวัฒนาการจึงให้แบบแผนของการอธิบายที่เปิดโอกาสให้สาธารณชนผู้ใฝ่เสรีนิยมในยศสมัยวิกตอเรีย ด้รักษาไว้ซึ่งความเชื่อในความเหนือกว่าของวิถีชีวิตแห่งตน ขณะเดียวกันก็ให้คำอธิบายต่อข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ก่อนนั้นจะทำการทาบกับวิธีการอธิบายที่เคยชินกันมา ดังเช่นที่เบอร์โรว์ (J. W. Burrow) ได้กล่าวไว้ว่า "ความดึงดูดใจโดยเฉพาะของทฤษฎีวิวัฒนาการทางสังคมก็คือ มันเสนอหนทางของการกำหนดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่เป็นแก่นสารของมนุษย์ชั้นใหม่ ในขณะที่เดียวกันก็หลีกเลี่ยงการคิดค้นที่มีอยู่ในขณะนั้น เกี่ยวกับทฤษฎีเก่าๆที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์มีเหมือนกันหมดทุกหนทุกแห่ง มนุษยชาติมิใช่เป็นหนึ่งเดียวเพียงเพราะว่ามันเหมือนกันหมดในทุกหนทุกแห่ง แต่เพราะว่าความแตกต่างทั้งหลายเป็นตัว

แสดงถึงระยะที่ต่างกันในการบวนการอันเดียวกัน"⁸³

นอกเหนือไปจากที่ความคิดทางวิวัฒนาการเป็นที่สนใจโดยทั่วไปในยุคนั้นอีกตอ เวีย รูปแบบความคิดของสเปนเซอร์เป็นที่ชวนให้สนใจแก่สาธารณชน เพราะความละเอียดลออกว้างขวางของระบบของเขา ขณะที่นักวิวัฒนาการทางสังคมอื่นๆ เช่น เมนหรือไทเลอร์ค่อนข้างจะมีความถ่อมตัวในขอบเขตการกล่าวอ้างของตน โดยจำกัดความคิดของตนแต่ในทฤษฎีวิวัฒนาการของวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมของมนุษย์เท่านั้น ส่วนสเปนเซอร์ให้ความเข้าใจโดยเสนอลักษณะสำคัญสำหรับการเข้าใจ ไม่เพียงแต่ในความเจริญเติบโตของเชื้อชาติมนุษย์เท่านั้น ยังในวิวัฒนาการของจักรวาลอีกด้วย ทฤษฎีของเขาจะอธิบายถึงกฎที่ควบคุมจักรวาล อาณาจักรของอินทรีย์และอนินทรีย์ พร้อมทั้งประวัติศาสตร์และจุดหมายปลายทางของมนุษยชาติ สเปนเซอร์ได้จัดรูปแบบของการอธิบายอันเป็นสากลสำหรับผู้แสวงหาความแน่นอน ซึ่งในยุคนั้นก่อนๆมีแต่เพียงหลักคำสอนทางศาสนาเท่านั้นที่สามารถให้คำอธิบายได้ ยิ่งไปกว่านั้นความพยายามของเขาที่จะอธิบายปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันในแง่ของหลักเกณฑ์เดียว ก็ได้ให้ความพึงพอใจแก่คนมากมาย ทำนองเดียวกับภารกิจของนิวตันที่ให้ไว้ก่อนหน้านี้ หลักคำสอนของสเปนเซอร์จะเข้ากันได้ดีกับการค้นพบทางธรณีวิทยา ฟิสิกส์และชีววิทยา ซึ่งก้าวหน้าอย่างน่าทึ่งในช่วงอดีตที่เพิ่งผ่านมา

ในขณะเดียวกัน ทฤษฎีของสเปนเซอร์ได้แก้อธิบายสำหรับการอธิบายในแง่ของหลักการสากล และมันทำให้หมัดข้อสงสัยในความต้องการของตนเองสำหรับความคิดเกี่ยวกับความเหนือกว่าทางศีลธรรม จรรยา ดังเช่นที่เบอร์โรว์ได้ให้ข้อสังเกตไว้อย่างน่าฟังว่า "โดยความตกลงใจที่จะเรียกกระบวนการ (ทางวิวัฒนาการ) ว่าเป็นความก้าวหน้า เราก็สามารถผันทฤษฎีทางสังคมไปเป็นทฤษฎีแห่งศีลธรรม-

⁸³Burrow, op. cit., pp. 98-99.

จรรยาและการเมืองได้"^{๘๔} ตอนนี้จึงดูเหมือนว่า สังคมซึ่งวิวัฒน์เท่าใด ก็สามารถกล่าวได้ว่ามันยิ่งมีความเหนือกว่าในทางศีลธรรมจรรยา มากเท่านั้น สเปนเซอร์เขียนไว้ว่า "ความก้าวหน้ามิใช่เป็นอุบัติเหตุ แต่เป็นความจำเป็น ความชั่วร้ายและไร้ศีลธรรมต้องสูญหายไปอย่างแน่นอน และมนุษย์ต้องเริ่มมีความสมบูรณ์อย่างแน่นอนเช่นกัน"^{๘๕} เราพอที่จะเสริมโดยอาศัยความรู้เกี่ยวกับ "วิทยาศาสตร์" ว่า รูปแบบพฤติกรรมที่พัฒนามากขึ้น เช่น พฤติกรรมทั้งหลายของชาวอังกฤษร่วมสมัย เป็นเสมือนดังตัวกลั่นกรองคุณงามความดีทางศีลธรรม ซึ่งมนุษย์ได้ไฟแสวงหาโดยไม่รู้ตัวมานานนับหลายชั่วอายุคน เมื่อสเปนเซอร์ "ได้นิสุจน์" ให้แก่ผู้อ่านว่ารูปแบบของพฤติกรรมที่มีวิวัฒนาการมากกว่า จะมีความเหนือกว่ารูปแบบพฤติกรรมระยะเริ่มต้น ไม่เพียงแต่ในการช่วยมนุษย์ปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าเท่านั้น ยังเป็นที่น่าสรวลใจกว่าสำหรับบุคคล และสร้างความเสียหายสำหรับชุมชนส่วนใหญ่เมื่อกล่าว เขาตอกย้ำสนับสนุนความรู้สึกหลงตัวเองอันคับแคบซึ่งแพร่ขยายอยู่มากในศตวรรษที่สิบเก้า ในขณะเดียวกัน เขาได้สอบความกระวนกระวายบางอย่างที่เกิดขึ้นจากการสูญเสียความศรัทธาในศาสนาและความสงสัยในหลักคำสั่งสอนของลัทธิเบนแฮม

ยังคงมีองค์ประกอบอีกประการหนึ่งที่แสดงถึงความคึงคุดใจในทฤษฎีของสเปนเซอร์ การเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าขั้นพื้นฐานที่การปฏิวัติอุตสาหกรรมได้นำมาสู่ชีวิตของชาวอังกฤษ ยังคงเจ็ดจำอยู่ในความทรงจำทั้งมวลของคนศตวรรษที่สิบเก้า ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้านั้น คือการสูญสลายไปของงานฝีมือแบบง่าๆ และการเกิดมีการแบ่งงานกันทำที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ติดตามด้วย "ความแปลกแยก" ที่รูปแบบการผลิตต่างๆทางอุตสาหกรรม

^{๘๔} Ibid.

^{๘๕} *Social Statics* (1892 ed.), p. 32.

ได้ก่อให้เกิดขึ้น การอธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสเปนเซอร์
ในแง่ของการแบ่งแยกหน้าที่ที่ก้าวหน้า อาจจะเป็นที่ดึงดูดใจแก่บรรดา
ผู้ที่ไม่พึงพอใจกับรูปแบบบรรทัดประโชชน์ที่เป็นมา ความจำเป็นทาง
วิวัฒนาการทำให้สิ่งที่อาจดูได้ว่าไม่เป็นที่ตกลงกันได้ทางธรรมจริยา
กลับเป็นสิ่งที่น่าพึงพอใจในทางสติปัญญาความนึกคิด มันช่วยลดความไม่
ตรงกันในความรู้ความเข้าใจระหว่างผู้คน ซึ่งในระยะก่อนหน้านี้อาจจะ
แตกแยกกันในระหว่างการเรียกร้องหาโลกอุตสาหกรรมสมัยใหม่ และ
เหตุการณ์ของผลกระทบที่เสียหายที่มันมีต่อลีลาการดำรงชีวิตอันน่าทะนุ
ถนอมในสมัยก่อนหน้านั้น

การสอนของสเปนเซอร์ โดสเฉพาะอย่างซึ่งทฤษฎีของเขา
เกี่ยวกับการอุดหนุนของผู้ที่เหมาะสมที่สุด ได้มีบทบาทในการอ้างความ
ชอบธรรมอย่างอื่น ๆ อีกด้วย หลักคำสอนที่ว่าบรรดาผู้ที่ได้ปฏิบัติการเพื่อ
การอุดหนุนดังกล่าว พิสูจน์ให้เห็นว่า พวกเขามีความเหมาะสมกว่า
บรรดาผู้ที่มิได้ปฏิบัติการเช่นนั้น เป็นทฤษฎีที่ทำให้ปัจเจกนิยมของนิตี-
ภาวชนเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และก่อให้เกิดความสมเหตุสมผลสำหรับการ
ต่อสู้อย่างแท้จริง เพื่อความสำเร็จในช่วงระยะเวลาที่จริยธรรมโปร-
เตสแตนต์ได้สูญเสียความสำคัญลงไปบ้าง ในความนึกคิดของสาธารณชน
ที่ได้รับการศึกษา ความคิดแบบสเปนเซอร์นิยมจะเป็นตัวรองรับ
ความชอบธรรมของลัทธิปัจเจกนิยมได้มากกว่าหลักคำสอนเบนชาไมท์ที่
เคยเป็น ความคิดแบบเบนชาไมท์เกี่ยวข้องกับลัทธิปัจเจกนิยมด้วย
เหมือนกัน แต่กระนั้น มันก็ยังเน้นถึงข้อดีของการออกกฎหมายเพื่อการ
ปฏิรูปสังคม อย่างไรก็ตาม สเปนเซอร์ปฏิเสธการแทรกแซงด้วยการ
ออกกฎหมายในฐานะที่เป็นเครื่องทำลายอย่างยิ่งต่อสวัสดิภาพทั้งหมด
และการปรับปรุงที่ก่อประโยชน์อย่างสูงสุดต่อสภาวะแวดล้อมของมนุษย์-
ชาติ เขาได้เสนอความรู้ลึกลับที่ดีสำหรับผู้ที่มีความคิดเห็นมุ่งผลประ-
โชชน์ส่วนตัวแต่ฝ่ายเดียว โดสแสดงให้เห็นว่าบรรดาผู้ที่ตั้งใจพยายาม
ทำให้เกิด "ความสุขความสบาย" มากที่สุด จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่

มนุษยชาติโดยส่วนรวมมากขึ้นและต่อความก้าวหน้าแบบวิวัฒนาการ แม้ว่าจะโดยความไม่ตั้งใจก็ตาม

บรรพชาภาศของทัศนคติที่แพร่หลายในศตวรรษวิเศษกลางซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นไปในแง่ดีชั้น ได้พิสูจน์ถึงการยอมรับในคำสั่งสอนของสเปนเซอร์ ทฤษฎีวิวัฒนาการของเขาที่แสดงถึงปฏิบัติการของกฎสังคมอันก่อให้เกิดประโยชน์โดยทั่วไป ได้แก้ความกระหายที่ต้องการคำอธิบาย อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เฟื่องผ่านมาหรือในอดีตที่ไกลออกไป ในขณะที่เดียวกันทฤษฎีนี้ก็ช่วยให้หลักประกันที่ว่ามนุษยชาติในอนาคตนั้นจะตรึงอยู่กับความเจริญก้าวหน้าต่อไปจวบจนวันจันทร์

อย่างไรก็ตาม ด้วยวิฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและความวุ่นวายเกี่ยวกับแรงงานที่ประดังเข้ามาในทศวรรษที่เจ็ดสิบ การมองโลกในแง่ดีสมัยวิเศษกลางก็ได้สิ้นสุดลง และทฤษฎีของสเปนเซอร์ก็ถูกบดบังรัศมีไป เขาประสบความสำเร็จในงานหนังสือ *Social Statics* เพราะเขาได้เขียนให้เข้ากับยุคสมัยได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่เมื่อระยะเวลาได้เปลี่ยนแปลงไป เขากลับปฏิเสธที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและขาดการติดต่อกับสาธารณชน ในทศวรรษที่เจ็ดสิบและหลังจากนั้น ทัศนคติของสาธารณชนอังกฤษค่อยๆ หันเหออกไปจากความคิดของการประกอบการแบบอิสระเสรี ไปสู่ความคิดในการร่วมมือกันในรูปแบบต่างๆ เกี่ยวกับสวัสดิการทางสังคมและเรื่องอื่นๆ ลัทธิปัจเจกนิยมแบบสุดกู่ของสเปนเซอร์ในตอนนั้นจึงดูเหมือนว่าแปลกประหลาดไม่ทันสมัย กลายเป็นสิ่งแห่งอดีตกาลไป ยิ่งไปกว่านั้น ความคิดที่ว่าความสำเร็จทางด้านเทคโนโลยีและการส่งเสริมศีลธรรมจรรยา จะเป็นสิ่งจำเป็นควบคู่กันไป ก็จะไม่คล้องจองกับผลการสำรวจทางสังคม เช่นของชาร์ลส์ บูธ (Charles Booth) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของความร่ำรวยของมนุษย์ในท่ามกลางความมั่งคั่ง อันเป็นผลพลอยแห่งยุคจักรกล แม้กระทั่งเพื่อนเก่าแก่และพรรคพวกของสเปนเซอร์ที่ร่วมต่อสู้กันมาในเรื่องเกี่ยวกับวิวัฒนาการ เช่น โทมัส ฮักซ์เลย์

ก็ยิ่งรู้สึกต้องยอมรับว่า ความก้าวหน้าทางศีลธรรมจรรยาซึ่งมิได้ดำเนินไปอย่างธรรมชาติในสมัยแรกเริ่มของความก้าวหน้าแบบวิวัฒนาการนั้น จะมีได้ก็แต่เพียงโดยการควบคุมผลกระทบอันเกิดขึ้นมาจากธรรมชาติเท่านั้น เขาเขียนว่า "ความเจริญก้าวหน้าทางสังคมหมายถึงการตรวจสอบกระบวนการของจักรวาลทั้งหลายทั้งมวลในทุก ๆ ขั้นตอนและมีการบวนการใหม่มาทดแทนกระบวนการเก่า ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการตามหลักจรรยา"^{๘๐}

คงจำกันได้ว่า สเปนเซอร์ได้พยายามที่จะพูดถึงพัฒนาการแนวใหม่ซึ่งเขาไม่โปรดปรานนัก เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของอังกฤษสมัยช่วงสลับห้าปีสุดท้ายของศตวรรษ โดยการคัดแปลงต่างๆ ในหลักคำสอนทางวิวัฒนาการของเขาคือจะทำให้มันมีความคล่องตัวขึ้น แต่ในขณะที่เขาได้แสดงคุณสมบัติต่างๆ เขาก็ได้ทำลายพื้นฐานที่เป็นเอกภาพของทฤษฎีซึ่งเคยเป็นหลักคำสอนที่สำคัญอันหนึ่งไป ยิ่งไปกว่านั้น การจัดแบ่งประเภทของสังคมแบบใหม่ในแง่ของการแบ่งส่วนเป็นสังคมทหารและอุตสาหกรรม ซึ่งเขาได้กำหนดควบคู่ไปกับการจัดแบ่งประเภทตามวิวัฒนาการแบบเก่าของเขานั้น ก็จะต้องเต็มไปด้วยความคิดแบบต่อต้านลัทธิคติรวมหมู่ ซึ่งถูกต่อต้านอย่างมากจากพวกเสรีนิยมในคติรวมหมู่ในสมัยทศวรรษที่แปดสิบและเก้าสิบ มีแต่เพียงในอเมริกาซึ่งยังคงติดตรึงอยู่กับระยะของการพัฒนาที่มีการค้าเสรีและการประกอบการเสรีเท่านั้น ที่คำสั่งสอนของสเปนเซอร์ยังคงโน้มน้ำหนักใจไม่เปลี่ยนแปลงและปราศจากการต่อต้านจากคนที่แตกต่างกันอย่างแฉก แฉก (Andrew Carnegie) และจอห์น ฟิสก์ (John Fiske) เกี่ยวกับเรื่องนี้ วิชาโรด ฮอฟสแตดเตอร์ได้เขียนเอาไว้อย่างพิถีพิถันในหนังสือ *Social Darwinism in American Thought* ของเขา

^{๘๐} อ้างอยู่ใน Burrow, op. cit., p. 270.

สรุป

ในระยะเวลาที่สเปนเซอร์ได้ก้าวเข้าสู่วงการนักวิชาการ เขาก็ได้พบกับสภาพแวดล้อมอันเป็นที่โปรดปรานของเขา และได้พบกับสาธารณชนผู้สนใจที่จะสดับตรับฟังคำตอบของเขาต่อปัญหาอันปวดเคียร เวียนเกล้าจำนวนมากมาช ลัทธิวิวัฒนาการทางสังคมในการอธิบายอธิบายแบบสเปนเซอร์จะเป็นประโยชน์สำหรับความลำบากยากแค้นของชีวิตมนุษย์บนพื้นพิภพในแง่ของวิวัฒนาการอย่างช้าๆของมนุษยชาติ จากการเริ่มต้นแบบป่าเถื่อนไปสู่จุดสุดขั้วอันรุ่งโรจน์ในความเจริญรุ่งเรืองยุควิคตอเรียสมัยกลาง มันดูเหมือนจะพิสูจน์ว่า โดสส่วนรวมทั้งหมดแล้วเรื่องราวของมนุษยชาติเป็นเรื่องราวแห่งความสำเร็จ มันก่อให้เกิดความสะดวกสบายสำหรับปัญหาความคิดต่อคนรุ่นหนึ่ง ที่ได้รับการกำหนดให้อยู่ในสภาวะอันสุขสบายสำหรับชีวิตในทางจิตใจและทางศีลธรรม เช่นเดียวกับความสุขสบายที่เริ่มมีมากขึ้นในชีวิตทางวัตถุ

เนื่องจากที่มีความต้องการในทฤษฎีของเขา สเปนเซอร์จึงมิได้รับการผลักดันให้ปลิกตัวไปจากแวดวงชีวิตปัญญาชนชาวอังกฤษอย่าง ที่กองทัพเผด็จการในฝรั่งเศส แม้ว่าโดสส่วนตัวแล้ว เขาก็จะมีนิสัยแปลกประหลาดอยู่บ้างก็ตาม แต่พอเมื่อสาธารณชนแห่งปัญญาความคิดเกิดเปลี่ยนแปลง โชคชะตาของสเปนเซอร์ในอังกฤษก็ผันแปรเปลี่ยนไปด้วย แม้เขาจะยังคงเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการเคารพนับถืออย่างมาก เขาก็ต้องสูญเสียผู้สนใจฟังเขาไปไม่น้อย แต่ในขณะที่ชาวอังกฤษได้หันหลังให้กับเขา สาธารณชนอเมริกันพวกใหม่กลับให้ความสนใจอย่างยิ่งต่อข้อเขียนของเขา และทำให้เกิดสาธารณชนผู้รับฟังกลุ่มใหม่ขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ที่ชื่นชมคำสอนของเขาจะพบเห็นได้ที่ยุโรปตะวันตก และชื่อเสียงของเขาขณะนั้นก็ได้ขจรกระจายไปสู่ผู้สนใจทั่วโลก แม้ว่าเขาจะเสียชีวิตในสภาพของคนที่ผิดหวังและขมขื่น ท่ามกลางความไม่ลงรอยกันในบรรดาความคิดอ่านในบ้านเกิดเมืองนอนของเขา สเปนเซอร์ก็

ยังคงได้ทำให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งจนทำให้เขาเป็นที่จดจำกันในฐานะที่เป็นปรมาจารย์ทางสังคมวิทยาผู้หนึ่ง แม้ขณะที่แนวความคิดในระบบของเขาจะเป็นที่ลืมนานแล้วก็ตาม

ถึงแม้ว่าสเปนเซอร์ต้องประสบกับความผิดหวังในเรื่องเสียงของเขาหลังจากที่เสียชีวิตแล้ว แต่กระนั้น งานของเขาก็ยังคงจดจิดจิตใจให้กับแนวความคิดทางสังคมของคนอังกฤษอยู่ไม่น้อย แอล. ที. ฮอบเฮาส์ (L. T. Hobhouse) จี. ซี. วิลเลอร์ (G. C. Wheeler) และมอริส อินส์เบิร์ก (Morris Ginsberg) ซึ่งเป็นคนรุ่นต่อมาได้ทำงานในแนววิวัฒนาการต่างๆไปของเขาต่อไปอีก ในขณะที่เดียวกันกับที่ปฏิเสธลัทธิปัจเจกนิยมที่คัดค้านการปฏิรูปของเขา ในประเทศสหรัฐอเมริกา ขณะที่มิวเลียม เกรแฮม ชัมเนอร์ ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดสังคมวิทยาผู้หนึ่งเพียงผู้เดียวเท่านั้นที่กล่าวกันว่าเคยเป็นลูกศิษย์คนหนึ่งของสเปนเซอร์ แต่ผู้บุกเบิกคนอื่นๆเกือบทั้งหมดก็ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของเขาอย่างมากเช่นกัน วาร์ด (Ward) คูลีย์ (Cooley) เว็บบเลน (Veblen) กิดดิงส์ (Giddings) รอส (Ross) และปาร์ก (Park) ต่างล้วนเป็นหนี้บุญคุณกับสเปนเซอร์ ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะเห็นด้วยกับความคิดของเขาหรือใช้ความคิดของเขาในประเด็นสำหรับการโต้แย้งหรือไม่ก็ตาม

แม้จะมีหลักฐานบางอย่างของความสนใจที่ยังคงปรากฏอยู่ต่อไปสำหรับงานของเขา แต่โดยทั่วไปแล้ว สเปนเซอร์กลับเป็นบุคคลที่ถูกลืมนิ่งในสังคมศาสตร์ตลอดหลายปีที่มีสงครามระหว่างประเทศต่างๆ อย่างไรก็ดี นักสังคมวิทยาจำนวนมากที่แสวงหาทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ ต่างกลับมามีงานของสเปนเซอร์อีกเมื่อไม่นานมานี้เอง ตัวอย่างเช่น ทาลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) ได้แนะนำหนังสือที่สำคัญเล่มแรกของเขาคือ *The Structure of Social Action* ด้วยคำถามที่สะกิดใจว่า "มีใครบ้างในขณะนี้ที่อ่านหนังสือของสเปนเซอร์" อันเป็นนัยว่าไม่มีผู้ใดอ่าน

และสมควรจะเป็นเช่นนั้น สามสิบปีต่อมา พาร์สันส์ได้เขียนราวกับมิใช่เป็นคนเดิมโดยชมเชยในบทนำให้แก่หนังสือของสเปนเซอร์เรื่อง *The Study of Sociology*^{๑๗} ที่พิมพ์ขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ส่วนการตำหนิเคียดของฟรังซ์ โบแอส (Franz Boas) ต่อทฤษฎีวิวัฒนาการนั้น ทำให้นักมานุษยวิทยาทั้งหลายได้ทอดทิ้งความคิดของสเปนเซอร์เป็นระยะเวลาอันยาวนาน จนเร้าว่านี้ มานุษยวิทยาจึงค่อปรากฏแนวความคิดของสเปนเซอร์ขึ้นมาอีก ส่วนหนึ่งคงเนื่องมาจากผลกระทบในแนวความคิดของนักวิวัฒนาการนิคมเลสลี ไวต์ (Leslie White)

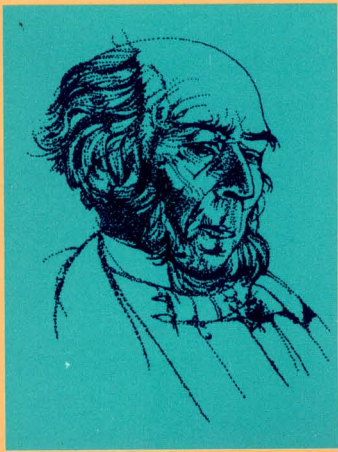
หลังจากระยะเวลาเกือบศตวรรษ นักสังคมศาสตร์รุ่นปัจจุบันถึงได้เริ่มสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดขึ้นมาใหม่กับความคิดของสเปนเซอร์ อย่างที่เอมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) ได้ทำในสมัยของเขา เดอร์ไคม์ได้สร้างโครงสร้างทางทฤษฎีของเขาขึ้นเช่นเดียวกับนักสังคมวิทยาทั้งหลายในภาคพื้นทวีปโดยวิพากษ์วิจารณ์งานของสเปนเซอร์ เขามิได้ปรารถนาที่จะยกย่องสเปนเซอร์แต่ต้องการที่จะลบล้างข้อสมมุติฐานบางอย่างของสเปนเซอร์ และผลปรากฏว่า เขาได้ช่วยรักษาความเห็นที่สำคัญๆ บางอย่างของสเปนเซอร์เอาไว้ ตลอดระยะเวลาที่ความคิดเหล่านั้นได้รับการทอดทิ้ง

ความคิดของสเปนเซอร์มิใช่เป็นเครื่องประดับในทางความนึกคิดที่เป็นไปไม่ได้และอวดอ้าง มันยังคงเป็นส่วนสำคัญสำหรับการสืบทอดสังคมศาสตร์ที่มีอยู่ต่อไป งานของเขาจะได้รับการอ่านอยู่ไม่เพียงแต่เดี๋ยวนี้ แต่จะยังคงต่อไปอีกนานแสนนาน

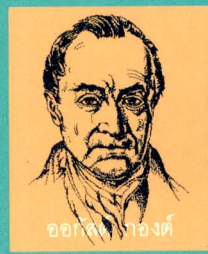
^{๑๗} Herbert Spencer, *The Study of Sociology*, new ed. (Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1961).

แนะนำผู้แปล

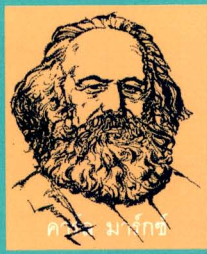
- ผู้แปล : นายนฤจร อธิธิจิระจรัส
- ตำแหน่งทางวิชาการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- การศึกษา : วท.บ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
M.A. (Anthropology) Univ. of California (Berkeley)
Ph.D. (Anthropology) Univ. of California (Berkeley)
- ผลงานแปล :
1. *โครงสร้างสังคมของชาวนาไทย* เขียนโดย แจ็ค เอ็ม. พอตเตอร์ (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526)
 2. *ข้าวกับมนุษย์* เขียนโดย ลูเซียน เอ็ม. แองส์ (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527)

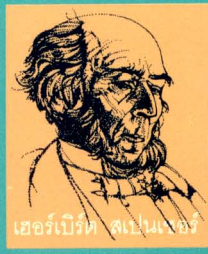
แนวความคิด
ทฤษฎีทางสังคมวิทยา
ตอน
เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์
โดย
ลิวอิส เอ. โคเซอร์
แปลโดย
นฤจร อธิธิจักระจรัส

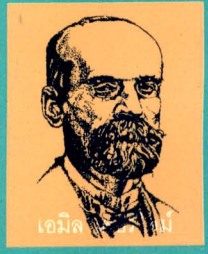
ออกัสตัส กองต์

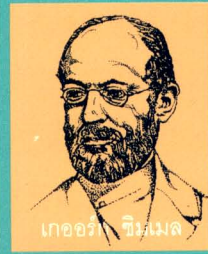
คาร์ล มาร์กซ

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์

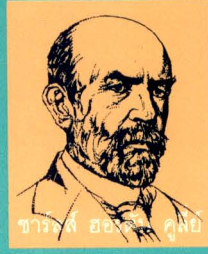
เอมิล เดอร์ไคม์

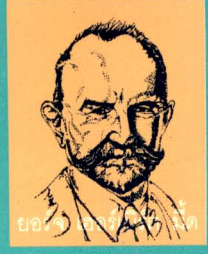
เกออร์ค ซิมเมล

แมกซ์ เวเบอร์

ชาร์ลส์ อองรี เดอ กูสเสต์

โยฮันน์ ออสการ์ ค็อนท์